

A közigazgatás és jogalkotás kirekesztő mechanizmusainak feltárása önkormányzati szinten

Tartalomjegyzék

CD-melléklet

M1. melléklet: A hat vizsgált település esélyegyenlőségi dokumentumainak elemzése

M2. melléklet: Esettanulmányok a hat vizsgált település önkormányzati terepmunkái alapján

M3. melléklet: Kutatási jelentés 1. – A ColoRom Közhasznú Egyesület és a T-Tudok Tudásmenedzsment és Oktatókutató Zrt. tanulmánya

M4. melléklet: Kutatási jelentés 2. – Ipsos Zrt. tanulmánya

Melléklet

M1. melléklet: A hat vizsgált település esélyegyenlőségi dokumentumainak elemzése

Tartalom

1. A kutatás módszertana	5
2. Az elemzett esélyegyenlőségi dokumentumok bemutatása	7
2.1. Helyi esélyegyenlőségi program	7
2.2. Esélyegyenlőségi terv	8
2.3. Integrált város-/településfejlesztési stratégia.....	8
2.4. Antiszegregációs tervek	9
2.5. Akadálymentesítési kötelezettség	9
3. A kiválasztott települések dokumentumainak elemzése	11
3.1. ENY	11
3.2. KU esélyegyenlőségi dokumentumai	20
3.3. RA esélyegyenlőségi dokumentumai	22
3.4. SZR esélyegyenlőségi dokumentumai	25
3.5. ZG esélyegyenlőségi dokumentumai	32
3.6. ZR esélyegyenlőségi dokumentumai	39
4. A dokumentumelemzés legfontosabb megállapításai	43
5. Melléklet	46
5.1. SZR, KU, ENY, RA, ZG és ZR települések oktatási esélyegyenlőségi dokumentumainak elemzése	46

1. A kutatás módszertana

Az esélyegyenlőségi dokumentumok alatt az elemzés szempontjából a közoktatási esélyegyenlőségi helyzetelemzést és intézkedési tervet, a települési/kistérségi esélyegyenlőségi programot, az intézmények esélyegyenlőségi tervét, a település integrált városfejlesztési stratégiát (IVS) és az ahhoz kapcsolódó antiszegregációs tervet (ASZT) értjük. Az elemzés a hat kiválasztott település dokumentumait és az azokhoz kapcsolódó döntések, intézkedések értékelését végezte el. A dokumentumelemzéshez szükséges adatok beszerzése az önkormányzatok közvetlen megkeresésével, valamint a nyilvános és a település honlapján, illetve az interneten elérhető adatok felkutatásával történt.

Az önkormányzatok közvetlen megkeresésekor az alábbi – közérdekű – adatok megismerése iránt nyújtottunk be kérelmet:

1. Az esélyegyenlőség helyi érvényesülésével kapcsolatban milyen önkormányzati dokumentumok elfogadására került 2008. január 1-jét követően?

2. Rendelkezik az önkormányzat esélyegyenlőségi tervvel, esélyegyenlőségi programmal, integrált településfejlesztési stratégiával, közoktatási esélyegyenlőségi intézkedési tervvel?

3. Kértük a fenti dokumentumokhoz kapcsolódó, az azokban előírt intézkedések végrehajtását szolgáló valamennyi önkormányzati rendeletet és határozat megküldését.

4. Tájékoztatást kértünk arról, hogy a Fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (Fot.) 1. sz. mellékletében szereplő közszolgáltatásokhoz biztosított-e a településen az egyenlő esélyű hozzáférés. Ennek keretében tájékoztatást kértünk arról is, hogy mely intézmények felelnek meg a komplex akadálymentesítés követelményének, illetve melyek azok, amelyekben még nem került sor akadálymentesítésre. Tájékoztatást kértünk továbbá a megelőző 3 évben benyújtott minden olyan pályázatról, amely valamely közintézmény akadálymentesítését szolgálta.

5. A település közoktatási helyzetéhez kapcsolódóan adatokat kértünk arról, hogy milyen intézkedések, programok szolgálták az elmúlt 3 év során a település közoktatási intézkedési tervének megvalósulását.

6. A fentiekén túl kértük az önkormányzatokat, hogy nyújtsanak tájékoztatást minden további, az elmúlt 3 éves időszakban az esélyegyenlőség biztosítására irányuló, a hátrányos megkülönböztetés tilalmát érvényesítő intézkedésükről, illetve terveikről.

Az adatkérésben kifejezetten utaltunk az adatok közérdekű jellegére, egyúttal felhívtuk az önkormányzatokat, hogy a közérdekű adatok megismerése iránti kérelmek megválaszolására az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény szerinti 15 napos határidőn belül tegyenek eleget.

RA község kivételével megkeresésünket megválaszolták az önkormányzatok. RA többszöri megkeresése sem vezetett eredményre. A kistérségi szintű dokumentumok, illetve azok végrehajtását szolgáló intézkedések felkutatására internetes desk research¹ alapján kerülhetett sor.

A tanulmány elkészítése során a legnagyobb nehézséget annak megállapítása jelentette, hogy az esélyegyenlőségi dokumentumokban meghatározott fejlesztési célok végrehajtására sor került-e, és ha nem, annak mi volt az oka. Bár az adatkérésünkben

¹ A „desk research” (másodelemzés, dokumentumelemzés) az adott kutatás témájához kapcsolódó, korábbi időpontban, más célból gyűjtött adatoknak az aktuális kutatási célokra megfelelő rendszerezését, újraelemzését jelenti. A kutatások desk research-csel kezdődnek, mely a legfőbb kiindulási alapja lehet a vizsgálatoknak. Előnyei között említhetjük, hogy a már meglévő információk többnyire olcsón, gyorsan megszerelhetők és általában könnyen hozzáférhetőek. Hátránya, hogy sok esetben nem ellenőrizhető a meglévő adatok megbízhatósága és pontossága, melyre azonban minden esetben törekedni kell. A desk research során felhasználható szekunder információforrások között szerepelhetnek például vállalati belső információk (levelezések, beszámolók, feljegyzések, szállítók adatai, vevőadatok, pénzügyi adatok, panaszkezelési adatok stb.), külső hazai források (könyvtárak, hatósági jelentések, országos intézmények adatai, országos adattárak, piac- és közvéleménykutató/tájékoztató ügynökségek, online információs rendszerek stb.), valamint nemzetközi információk (ország tanulmányok, külföldi hatóságok, intézmények adatai, EU-adattárak stb.).

egyértelműen kértük az önkormányzatok tájékoztatását a programok végrehajtásáról is, néhány kivételtől eltekintve erre nem, vagy csak részben kaptunk választ.

Tapasztaltuk, hogy az önkormányzatok nem rendelkeznek naprakész kimutatással, illetve nem tartják nyilván, hogy az egyes esélyegyenlőségi dokumentumokban előirányzott intézkedések végrehajtására ténylegesen sor került-e.

A fenti kijelentés ugyanakkor nem vonatkozik az akadálymentesítési kötelezettség teljesítésére. RA kivételével valamennyi önkormányzattól tételes kimutatás érkezett a településen elérhető közszolgáltatások hozzáférhetőségére vonatkozóan.

Az esélyegyenlőségi dokumentumok elemzése alapján felvázoltuk valamennyi település általános demográfiai helyzetképét, a legfontosabb demográfiai mutatókkal, valamint külön elemeztük az esélyegyenlőségi dokumentumokban a romák és fogyatékossgal élő személyek arányára és településen belüli helyzetére vonatkozó adatokat. Amennyiben az egyes dokumentumokban ellentmondásos információkat találtunk, azt a tanulmányban feltüntettük.

Az általános demográfiai helyzetkép bemutatását követően ismertettük az egyes dokumentumokban szereplő, esélyegyenlőség előmozdítását szolgáló célkitűzéseket, az azokhoz rendelt forrásokat (amennyiben szerepelt a dokumentumban), és végezetül kísérletet tettünk a felvázolt célkitűzések teljesítésével kapcsolatos megállapítások megtételére. Mint arra a fentiekben már utaltunk, az elemzés legnagyobb kihívása az esélyegyenlőséget szolgáló, ténylegesen végrehajtott intézkedések felkutatása volt. Az önkormányzatok hiányos adatközlése révén célzott pályázatokra kereséssel, az önkormányzatok honlapján elérhető határozatok, képviselőtestületi ülések jegyzőkönyveinek tartalmi elemzésével kíséreltük meg összegyűjteni a releváns információkat.

Az önkormányzati dokumentumok elemzésének legfontosabb megállapításait a tanulmány utolsó fejezetében tárgyaljuk.

2. Az elemzett esélyegyenlőségi dokumentumok bemutatása

2.1. Helyi esélyegyenlőségi program

Az Egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebktv.) eredeti, egészen 2006. december 30-ig hatályos 35. §-a értelmében az Országgyűlés által elfogadott, úgynevezett Köztársasági Esélyegyenlőségi Programmal összhangban a települési önkormányzatok helyi esélyegyenlőségi programot fogadhattak el, amelyben elemezték a településen élő hátrányos helyzetű csoportok helyzetének alakulását, és meghatározhatták az e csoportok esélyegyenlőségét elősegítő célokat, megvalósításuk forrásigényét és végrehajtásuk tervezett ütemezését.

2007. január 1-jétől az Ebktv. 63. § (5) bekezdése rendelkezett a helyi esélyegyenlőségi programokról, amely elfogadása továbbra is csak lehetőség és nem kötelezettség volt a helyi önkormányzatok számára. Az új szabályozás szerint a programokban kiemelt figyelmet kellett fordítani a lakhatásra, oktatásra, egészségügyre, foglalkoztatásra, valamint a szociális helyzetre, továbbá az Ebktv. rendelkezett arról is, hogy az önkormányzatok minden év június 30-ig jelentést fogadjanak el az esélyegyenlőségi programban foglalt ütemterv teljesüléséről.

2010. május 1-jével tette kötelezővé az Ebktv. 63/A szakasza valamennyi helyi önkormányzat, valamint többcélú kistérségi társulás számára öt évre szóló esélyegyenlőségi program elfogadását. Az új szabályozás szerint a helyi esélyegyenlőségi programban a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok oktatási, lakhatási, foglalkoztatási, egészségügyi és szociális helyzetéről szóló helyzetelemzést és az abban feltárt problémák komplex kezelésére intézkedéseket kell tervezni. A program időarányos megvalósulását, valamint a feltárt helyzetkép esetleges megváltozását két évente át kellett tekinteni, és szükség szerint felülvizsgálni.

Az Ebktv. 63/§ (6) bekezdése szerint a helyi önkormányzat, valamint a többcélú kistérségi társulás az államháztartás alrendszeréből, az európai uniós forrásokból, illetve a nemzetközi megállapodás alapján finanszírozott egyéb programokból származó, egyedi döntés alapján nyújtott, pályázati úton odaitélt támogatásban csak akkor részesülhet, ha rendelkezik esélyegyenlőségi programmal.

Figyelemmel arra, hogy az esélyegyenlőségi program pályázati feltétel, az Ebktv. az EBH hatáskörébe utalta hatósági bizonyítvány kiállítását arról, hogy az adott önkormányzat vagy társulás rendelkezik esélyegyenlőségi programmal. Az EBH ezen hatásköre 2012. március 1-jével megszűnt.

A 2011. évi CLXXIV. törvény 2011. december 22-i hatállyal hatályon kívül helyezte az Ebktv. 63/A. §-át, a helyi esélyegyenlőségi programokat szabályozó korábbi passzust. A módosítás nyomán az Ebktv. 31. §-a szól arról, hogy a község, a város és a főváros kerületeinek önkormányzata öt évente öt évre szóló helyi esélyegyenlőségi programot köteles elfogadni. A helyi esélyegyenlőségi programok továbbra is a pályázati támogatások előfeltételei. A többcélú kistérségi társulások az új szabályozás szerint tehát nem kötelesek esélyegyenlőségi programot készíteni.

A korábbi előírásokhoz képest új elem, hogy a szakmailag is megfelelő esélyegyenlőségi program elkészítéséhez ingyenes segítséget nyújt egy esélyegyenlőségi mentorhálózat felállításával a TI Képző és Kutató Intézet.

A helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályait a 2/2012. (VI.1.) EMMI-rendelet tartalmazza, a hatályos szabályozás szerint a program intézkedési tervében a helyzetelemzés következtetései alapján feltárt problémákhoz kapcsolódóan kell meghatározni a helyi esélyegyenlőségi program céljait, valamint az azok elérését szolgáló intézkedéseket. Az intézkedési tervben gondoskodni kell a települési önkormányzatra vonatkozó további fejlesztési tervek, koncepciók, programok és a helyi esélyegyenlőségi program célkitűzéseinek összhangjáról, különös tekintettel a közoktatási esélyegyenlőségi tervre és az integrált településfejlesztési stratégia antiszegregációs célkitűzéseire.

2.2. Esélyegyenlőségi terv

Már az Ebktv. eredeti, 2004. január 27-én hatályos szövege is rendelkezett arról, hogy az ötven főnél több munkavállalót foglalkoztató költségvetési szervek és többségi állami tulajdonban álló jogi személyek kötelesek esélyegyenlőségi tervet (et) elfogadni. Az esélyegyenlőségi tervek elkészítésének határideje 2004. december 31-e volt. Az esélyegyenlőségi tervek részletes szabályait a Munka törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény (rég. Mt.) 70/A. §-a tartalmazta. A régi Mt. értelmében az esélyegyenlőségi terv a munkáltatóval munkaviszonyban álló, hátrányos helyzetű munkavállalói csoportok (különösen a nők, a negyven évnél idősebb munkavállalók, a romák, a fogyatékos személyek, valamint a két vagy több, tíz éven aluli gyermeket nevelő munkavállalók vagy tíz éven aluli gyermeket nevelő egyedülálló munkavállalók) foglalkoztatási helyzetének elemzését, valamint a munkáltatónak az esélyegyenlőség biztosítására vonatkozó, az adott évre megfogalmazott céljait és az azok eléréséhez szükséges eszközöket tartalmazza.

A Munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. tv. (új Mt.) már nem rendelkezik az esélyegyenlőségi tervekről, ennek ellenére az esélyegyenlőségi tervek elfogadását előíró, az Ebktv. 63. § (4) bekezdésében foglalt rendelkezés továbbra is hatályos.

Az esélyegyenlőségi tervek elfogadását az Egyenlő Bánásmód Hatóság (EBH) kérelem alapján jogosult ellenőrizni a Közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.) 169/B.§ (2) bek. b) pontja alapján.

Amennyiben az EBH megállapítja, hogy az arra kötelezett munkáltató elmulasztotta az esélyegyenlőségi terv elfogadását, felszólítja a munkáltatót a mulasztás pótlására, továbbá – elrendelheti a jogsértést megállapító jogerős határozatának nyilvános közzétételét, illetve bírságot szabhat ki, valamint egyéb jogkövetkezményeket is alkalmazhat, amennyiben külön jogszabály lehetővé teszi.

2.3. Integrált város- és településfejlesztési stratégia (IVS)

Az integrált városfejlesztési stratégia egy olyan fejlesztési szemléletű, középtávot (7-8 év) átölelő dokumentum, amely célja a városokban a területi alapú, területi szemléletű tervezés megszilárdítása, a városrészre vonatkozó célok kitűzése, és annak középtávon való érvényesítése². Az IVS célja, hogy középtávon a város összes fejlesztésének meghatározójává, referenciapontjává váljon azzal, hogy kijelöli az egyes városrészekben a támogatással, vagy a támogatás nélkül megvalósuló fejlesztendő akcióterületeket. Az IVS két alapvető eleme a helyzetelemzés és a fejlesztési célokat tartalmazó stratégia. A stratégia a célkitűzéseken túl megvalósítási elemeket is magában foglal, amelyek nemcsak a város szándékain múlnak, hanem az adott piaci környezetben és a város számára elérhető támogatási, pályázati források által kínált lehetőségeken is.

Az IVS elkészítéséhez nyújtanak útmutatót az úgynevezett városfejlesztési kézikönyvek. Az első, 2007-ben kiadott kézikönyv a kétéves tapasztalatok összegzését követően 2009-ben felülvizsgálatra került, amely korszerűsítette az IVS elkészítésének módszertanát.

2009. október 1-jétől az Épített környezet alakításáról és védelméről szóló, 1997. évi LXXVIII. törvény (Éptv.) 2. § 12. pontja rendelkezik az integrált településfejlesztési stratégiáról. A szabályozás szerint az integrált településfejlesztési stratégia egy középtávú, stratégiai szemléletű, megvalósításorientált településfejlesztési dokumentum.

Az IVS a városok és több település közös tervezése esetén a településfejlesztési koncepció kötelező, önálló munkarésze. IVS-t község is készíthet a településfejlesztési koncepció önálló munkarészeként.

2010. augusztus 14-én lépett hatályba az Éptv. módosítása, amely értelmében a település-fejlesztési koncepcióban foglaltak megvalósítása érdekében a városok és több település közös fejlesztési tervezése esetén IVS-t kell készíteni (7. § [5] bek.).

2013. január 1-jétől a 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet szabályozza a településfejlesztési koncepció és az IVS részletes szabályait. A rendelet 3. §-a szerint a koncepciót, az IVS-t és településrendezési eszközöket akkor kell készíteni, ha azt

² 2007-es Városfejlesztési kézikönyv, 24. o.

jogszabály előírja, vagy az önkormányzat a település társadalmi, gazdasági, illetve környezeti helyzetében bekövetkezett változások vagy új településfejlesztési szándék miatt indokoltnak tartja. A jogszabály átmeneti rendelkezései értelmében a már elfogadott stratégiák jogszabálynak megfelelő összhangjáról 2013. december 31-ig szükséges gondoskodnia az önkormányzatoknak.

2.4. Antiszegregációs tervek (ASZT)

Az antiszegregációs terv eredetileg nem volt kötelező melléklete az IVS-nek, de a gyakorlatban annak hiánya akkora versenyhátrányt okozott a Regionális Operatív Programok (ROP) fejlesztési pénzekért benyújtott pályázatok elbírálása során, hogy a sikeres pályázatok elengedhetetlen részét képezte.³ A 2007-es Városfejlesztési kézikönyv szerint az antiszegregációs terv elsősorban területi dimenzióban, a szegregációs folyamatok szempontjából vizsgálja az esélyegyenlőségi problémák meglétét egy adott településen, és célja, hogy a város felmérje azon területeit, ahol a szegregáció már megindult, illetve ahol előrehaladott állapotban van, és a fentiek szellemében kidolgozzon a szegregáció oldására irányuló programokat.

A 2009-es Városfejlesztési kézikönyv két részre bontja az antiszegregációs terveket: egy helyzetelemző és egy beavatkozásokat tartalmazó programra. Az ASZT az IVS szerves részét képezi, éppen ezért az IVS szerkezetén belül a helyzetértékelés részben, a városrészek elemzése után foglal helyet a szegregátumok helyzetelemzésére vonatkozó fejezet, míg az antiszegregációs program a stratégiai részben kap helyet az akcióterületek bemutatását követően.

A helyzetelemzés célja, hogy azonosítsa a település szegregációs problémáival érintett területeit, elemezze a szegregátum kialakulásához vezető okokat, az ott lévő lakhatási, lakókörnyezeti jellemzőket, az ott élők szociális helyzetét, problémáit, a különféle szolgáltatásokhoz való hozzáférés mértékét, a szolgáltatások minőségét, illetve feltárja azokat a hiányokat, ahol beavatkozás szükséges annak érdekében, hogy az ott élők életkörülményei és társadalmi integrációs esélyei javuljanak. Az antiszegregációs program a helyzetelemzésben meghatározott szegregátumokkal, szegregációval veszélyeztetett területekkel kapcsolatban határozza meg a fő beavatkozási irányokat, stratégiai és operatív elemeket ötvözve.

A hatályos szabályozás értelmében az antiszegregációs terv kötelező eleme az IVS-nek, amennyiben a településen található szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület. A 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet 2. sz. melléklete szerint az antiszegregációs tervnek tartalmaznia kell a szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedéseket, ide értve a település egészét érintő és az egyes szegregátumokra vonatkozó fejlesztések, programok meghatározását, az egyes fejlesztések szegregációs hatásának kivédésére hozott, valamint a szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására teendő intézkedéseket.

2.5. Akadálymentesítési kötelezettség

A Fot. 2. § (3) bekezdése alapján „A tervezési, döntési folyamatok során kiemelten kell kezelni a fogyatékos személyek sajátos szükségleteit, és figyelemmel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a bárki által igénybe vehető lehetőségekkel csak különleges megoldások alkalmazása esetén élhetnek”. A Fot. az általános előnyben részesítési kötelezettségen túl rendelkezik arról, hogy biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. A Fot. alapján a közszolgáltatás egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha igénybevétele – az igénybe vevő állapotának megfelelő önállósággal – mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára akadálymentes, kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető; továbbá az az épület, amelyben a közszolgáltatást nyújtják, mindenkinek megközelíthető, a nyilvánosság számára nyitva álló része bejárható, vészhelyzetben biztonsággal

³ Kovács Márton, Scharnitzky Máté: Az ASZT (Antiszegregációs terv) ismertetése. In: Anti-szegregáció. Ajánlásgyűjtemény a magyarországi tapasztalatok alapján. DARTKE, Szeged, 2010.

elhagyható, valamint az épületben a tárgyak, berendezések mindenkinek rendeltetés-szerűen használhatók, és a szolgáltatások egyformán igénybe vehetők.

A Fot. alapján tehát nem csupán az épített környezet, de a közszolgáltatások igénybevétele során is biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférést. A közszolgáltatásokat biztosító települési és területi önkormányzatok számára a Fot. meghatározza azokat a határidőket, amelyeken belül az adott közszolgáltatás egyenlő esélyű hozzáférést biztosítani kell.

A település lakosságszáma és a szolgáltatás jellege alapján differenciált határidők a Fot. 1. számú melléklete alapján a következők:

	2008. 12.31.	2009. december 31.								2010. 12.31.
	egész- ségügyi alap- ellátás	szociá- lis alap- ellátás	óvoda	alap- fokú iskola	közép- fokú iskola	gyermek- védelmi alapellátás	gyermek- védelmi szakellátás	szociális szak- ellátás	egészség- ügyi szakellátás	önkor- mányzati ügyfélszolgálat
2 ezer fő alatti ök	1									1
2-5 ezer fő közötti ök	1	1	1	1						1
5-10 ezer fő ök	1	1	1	1						1
10-20 ezer fő közötti ök	1	1	1	1		1				1
20-30 ezer fő közötti ök	1	1	1	1		1				1
30 ezer fő feletti ök, fővárosi kerületek	1	1	1	1		1				1
megyei (fővárosi) ök			1	1	1		1	1	1	1

A kiválasztott települések közül RA és KU, mint 2000 fő alatti települések az alapfokú egészségügyi ellátás és az önkormányzati ügyfélszolgálat akadálymentesítésére kötelezettek. ZR a fenti közszolgáltatásokon túl a szociális alapellátás, az óvoda és az alapfokú iskolai ellátás akadálymentesítésére is köteles, tekintve, hogy a fenti településkategóriák közül a 2-5000 fő közöttiek csoportjába tartozik. ENY és SZR, mint 10 000 fő fölötti, de még 20 000 fő alatti településeknek a gyermekvédelmi alapellátást is akadálymentesíteniük kell. ZG, mint 30 000 fő fölötti település ENY-hez és SZR-hez hasonlóan a gyermekvédelmi alapellátást is akadálymentesíteni köteles, a Z. Megyei Önkormányzat pedig köteles biztosítani mindezeket túl a középiskolai, a gyermekvédelmi, szociális és egészségügyi szakellátás akadálymentes igénybevételét.

3. A kiválasztott települések dokumentumainak elemzése

A kiválasztott települések közül RA, KU és ZR nem rendelkezik városi ranggal, ebből következően sem IVS, sem az annak részét képező ASZT elkészítésére nem kötelesek.

Valamennyi önkormányzat köteles helyi esélyegyenlőségi programot készíteni.

A többcélú kistérségi társulások önálló esélyegyenlőségi program készítésére kötelesek, ezek azonban nem helyettesítik a települések esélyegyenlőségi programjait.

Az esélyegyenlőségi tervek elkészítésére a költségvetési intézmények kötelesek, feltéve, hogy a foglalkoztatottak száma meghaladja az 50 főt.

3.1 ENY – A település helyzetképe az esélyegyenlőségi dokumentumok alapján

Általános demográfiai helyzetkép

ENY az ország hátrányos helyzetű régiójában található. A szénbánya 1995-ös bezárását követően a gyárpar teljesen megszűnt, a település folyamatos hanyatlásnak indult. A munkalehetőségek csökkenése együtt járt a fokozott elvándorlással, ami elsősorban a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezőket érinti. Ebből is adódik, hogy a rendkívül magas munkanélküliség mellett a települést munkaerő-hiány is sújtja a felsőfokú végzettséget igénylő szakmákban.

ENY lakónépessége a városi népesség-nyilvántartás adatai szerint 2006-ban 10 771 fő volt.

Népesedési folyamatait tekintve a város kedvezőtlen tendenciát mutat, a lakosság száma az 1996-os legmagasabb értékhez képest több mint 5 százalékkal csökkent. Az IVS szerint a csökkenés egyik legfőbb oka, hogy a településen kevés a munkalehetőség. E tendenciával ellentétes irányt mutat a település szegregált területein fokozatosan növekvő lakosságszám.

A lakosság korcsoport szerint egyenletes eloszlást mutat. Mind a fiatalok, mind a 60 éven felüliek aránya megfelelő, a település nem elöregedő.

A nők és férfiak aránya a KSH 2007-es adatai alapján 51,7 százalék/48,3 százalék, amit a dokumentum a férfiak nagyobb elvándorlási hajlandóságával és magasabb halandóságával indokol.

A település foglalkoztatási helyzetével kapcsolatban az IVS a KSH 2006-os adataival dolgozik, amely szerint ENY 13,2 százalékos munkanélküliségi rátával rendelkezett, amely közel duplája volt az országos átlagnak (7,5%). Az IVS szerint az ENY-i foglalkoztatási helyzet folyamatosan romló tendenciát mutat, a magas munkanélküliség oka a település infrastrukturális bezártsága, az ipar szinte teljes hiánya. A munkanélküliség következménye a településről való növekvő elvándorlási hajlandóság.

A településen élők iskolai végzettségével kapcsolatos adatok a 2001-es népszámlálás adatain, illetve 2007-es KSH-adatokon alapulnak. Ezek szerint a település foglalkoztatási helyzetét alapvetően határozza meg a lakosság alacsony iskolai végzettsége.

A lakosság szociális helyzetével kapcsolatban az IVS részletes adatokkal rendelkezik a három azonosított ENY-i városrészre való bontásban: számszerű adatokat nyújt lakások számát, a lakásfenntartási támogatásban részesülők, a rendszeres szociális segélyben részesülők, a hhh-gyerekek számát és a rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesülő gyermekek számát illetően. 2005-ben a lakosság 7 százaléka részesült valamilyen rendszeres szociális ellátásban, míg a hátrányos helyzetű gyerekek aránya 30 százalék volt.

A település lakásállományával kapcsolatban az IVS rögzíti, hogy a városban a félkomfortos, komfort nélküli és szükséglakások együttes aránya eléri a teljes lakásállomány 20,6 százalékát.

A település oktatási helyzetét erősen jellemzi szegregáció, a két korábban önkormányzati fenntartású intézmény közül az egyikben aránytalanul magas a hhh-gyerekek (s köztük feltehetőleg a roma tanulók) aránya, míg a településen működő, alapítványi fenntartású általános iskolában 100 százalék a hhh-gyerekek aránya.

Romák helyzete

Az IVS szerint az ENY-i kistérségben a roma népesség száma és aránya országos összehasonlításban is a legmagasabbak közé tartozik. Az IVS, bár konkrét forrásokat nem jelöl meg, de több időpontban történt adatfelvételekre hivatkozik, amelyek a roma lakosság számát 8,3 ezer főben, azaz a kistérség lakosságának 23 százalékában becsülik. A település etnikai összetételével kapcsolatosan az IVS már nem tartalmaz becslésen alapuló adatok, kizárólag a 2001-es népszámlálás adataira hivatkozik, amely szerint a településen (2001-ben) összesen 914 fő, azaz a lakosság 8,24 százaléka vallotta magát cigánynak.

A 2003-as országos cigányfelmérés szerint ENY roma lakossága kb. 1100 főt tett ki, ami 10 százalékos arányt mutat az összlakossághoz képest.⁴

Fogyatékossgal élők helyzete

Az IVS nem tartalmaz adatokat a fogyatékos személyek számára, illetve helyzetére vonatkozóan. A HEP adatai szerint a településen élő mozgáskorlátozott személyek száma 2005 óta folyamatosan csökken, 2009-ben kb. 200 mozgáskorlátozott személy élt ENY-ben. A településen elenyésző szerepet töltenek be a fogyatékos személyek érdekeit képviselő civil szervezetek.

Integrált városfejlesztési stratégia

ENY-város önkormányzatának képviselőtestülete 2010. január 5-én, 2/2010. (I.5.) számú határozatával fogadta el a település integrált városfejlesztési stratégiáját.

A SWOT-analízis szerint ENY-t fenyegető veszélyek közé tartozik a roma népesség társadalmi integrációjának sikertelensége, a tartós munkanélküliség stabilizálódása, a gyermekszegénység és a szegénység újratermelődése, a hátrányos megkülönböztetés elleni hatékony akcióorozat elmaradása és a „romák helyzetének alapvető és nem felszíni javítása iránti nagy forrásigényű program” hiánya.

Az IVS három városrészt és egy stratégiaileg kiemelt területet azonosít: ENY, BD és FE városrészeket.

ENY városrészben él a lakosság több mint 63 százaléka, s itt a legalacsonyabb a munkajövedelemmel nem rendelkező személyek aránya. A városrészen belül ugyanakkor a KSH 2001-es népszámlálási adatai alapján két szegregációval veszélyeztetett terület is található.

A B városrészben él a lakosság 20,65 százaléka, magas a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya, és ebben a városrészben a legalacsonyabb a 14 év alattiak aránya, magas továbbá az alacsony komfortfokozatú lakások száma (21%). A városrészen belül valódi szegregációval fenyegető terület található a KSH 2001-es adatai szerint.

A FE városrészben a lakosság 13,6 százaléka él. A területet szűk funkcióellátottság jellemzi, és a gazdaság szinte teljes hiánya. A városrészen belül ugyancsak található valódi szegregációval fenyegetett terület.

Az IVS három akcióterületet jelöl ki.

1. A belvárosi akcióterület a történelmi városmagot öleli fel. A belvárosi akcióterületen belül koncentrálódnak a városi funkciók, és a terület egyben a település gazdasági központja is. A belvárosi akcióterület lakosságának társadalmi státusza lényegesen jobb, mint a település egyéb területein élőké, a területen belül nem található szegregátum. A belvárosi akcióterület fejlesztésének célkitűzései a közösségi és gazdasági élet serkentését szolgálják, a turizmus és az intézményhálózat fejlesztése mellett. Az akcióterületet érintő tervezett fejlesztések közül az esélyegyenlőséget

⁴ G. Fekete Éva (2005): Cigányok a Cserehát–Hernád–Bódva vidéken. Tájegységi elemzés. In: Baranyi B. (szerk.): Roma szegregációs folyamatok a cserehádi és dél-baranyai kistérségekben. Gondolat – MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 58.o.

előmozdító intézkedések közé sorolható a polgármesteri hivatal épületének felújítása és akadálymentesítése.

2. A 2. számú akcióterület a BD-i városrészen belül helyezkedik el, annak északi részét foglalja magába. Az akcióterületen belül található a BD földvár és a BD-i Általános Iskola is. A területen szegregációval veszélyeztetett terület található. Az akcióterületre irányuló fejlesztési elképzelések között szerepel a BD-I Általános Iskola felújítása és bővítése.

3. A 3. számú akcióterület ENY városrészben található és ez a leginkább szegregációval veszélyeztetett terület, amely 668 főt érint. Az akcióterületen élők többsége munkanélküli, vagy alkalmi munkákból él, rossz anyagi körülmények között, szociális segílyre utalva. A jövedelemhiány az IVS szerint számos problémát okoz a területen, önpusztító magatartás és a bűnözés forrása. Az akcióterületen belül él ENY cigányságának többsége, ezért nem megoldható az itt élők más területekre való elköltöztetése, cél ezért a lakókörnyezet komfortjának növelése. A területet érintő problémák között említi a dokumentum az illegális szeméttelpepet, amelynek felszámolása közegészségügyi szempontból is indokolt. A közművek teljes kiépítése hosszú távú cél. A dokumentum célkitűzése továbbá a területen élő, többnyire hhh-gyerekek oktatási helyzetének javítása, tanoda program bevezetése és mentori rendszer kialakítása. Az akcióterületet érintő projekttervek elsősorban az életminőséget javító és a térség közlekedési infrastruktúrájának fejlesztését szolgáló intézkedések.

Az IVS által ez egyes akcióterületekre előirányzott, esélyegyenlőséget előmozdító intézkedések az alábbiak:

1. polgármesteri hivatal épületének felújítása (belvárosi akcióterület)
2. BD-i Általános Iskola felújítása
3. szociális városrehabilitáció (közút, járdák kialakítása, vezetékesgáz-hálózat és szennyvízvezeték-hálózat kiépítése, lakóépületek felújításához támogatásnyújtás)
4. foglalkoztatási és információs pont kialakítása a szociális felzárkózás érdekében
5. felzárkóztató klub kialakítása
6. illegális szeméttelrakó megszüntetése.

Az önkormányzat tájékoztatása szerint a BD-i városrészt érintő fejlesztések többsége nem valósult meg, ennek elsődleges oka a pályázati források hiánya. A borsodi szegregátumhoz közeli illegális szeméttelrakó kitisztítása ellenére a szeméttelrakó újratermelődött, ezért a terület rehabilitációja nem sikerült.

A belváros rehabilitációjára „ENY belvárosának értéknövelő és funkcióerősítő fejlesztése” című, ÉMOP-3.1.2/A-09-2f-2011-xxxx projekt keretében került sor, közel 600 milliós pályázati forrásból. A beruházás nyomán 638 méter hosszú utat újítanak fel és akadálymentesítenek, amely így a mozgáskorlátozottak, idős emberek, babakocsival közlekedő anyukák esélyegyenlőségét biztosítja, valamint megújult a városi könyvtár és polgármesteri hivatal épülete, az akadálymentesítésük mellett.

A szociális szolgáltató központ eredeti elképzelései szerinti klubépület megnyitására sem kerülhetett sor a BD-i városrészen belül, az önkormányzat tájékoztatás szerint azért, mert nem volt a területen a klub számára alkalmas hasznosítható épület, bővítésre, építésre pedig nem volt olyan pályázati kiírás, amelyen a klub kialakítása érdekében pályázatot nyújthatott volna be a város.

A BD-i városrészben működik a BR egyesület szervezésében a KSZ tanoda. Az egyesület 2010. március 1-je óta biztosít délutáni foglalkozásokat TÁMOP-program keretében. A program 2012. augusztusában zárult, a következő programra beadott tanoda-pályázat az önkormányzat tájékoztatása szerint még nem került elbírálásra.

Antiszegregációs terv

Az IVS önálló fejezetét képezi a város antiszegregációs terve. Az ASZT szerint a településen súlyos problémát jelent a lakhatási és az iskolai szegregáció.

A település oktatási helyzetével kapcsolatban az ASZT megállapítja, hogy az iskolai és óvodai szegregációs mechanizmusok a településen elmélyülő társadalmi különbségek egyik legfőbb okozói. A dokumentum a 2007-ben elkészült közoktatási esélyegyenlőségi helyzetelemzés néhány megállapításával összefüggésben rögzíti, hogy a két,

önkormányzati fenntartású általános iskola között jelentős különbségek mutatkoznak. A 2007-es dokumentum végrehajtásával kapcsolatban az ASZT elismeri, hogy érdemi változás nem történt, ENY nem teljesítette azon vállalását, miszerint felmenő rendszerben érvényesíti az esélyegyenlőségi elvárásokat. Bár sor került a két általános iskola szervezeti integrációjára és beiskolázási körzeteik módosítására a 2008/2009-es tanévtől kezdődően, a változást mérő mutatók csupán formálisak. A szervezeti integrációt követően ugyanis „elit” és „c” osztályokat alakítottak ki a SZL iskolában, vagyis az iskolák közötti szegregációt felváltotta az osztályok közötti elkülönítés. Az ASZT az alapítványi fenntartású „Munkaiskola” kapcsán ugyancsak arra a megállapításra jut, hogy azt is szembesíteni szükséges az integrációs elvárásokkal. Az ASZT a Munkaiskolát a szegény és problémás (feltehetőleg többségében roma) gyerekek „gyűjtőjeként” írja le, és hangsúlyozza, hogy függetlenül attól, hogy fenntartója nem az önkormányzat, a kialakult helyzetért az önkormányzat is felelősséggel tartozik.

Az óvodai ellátással összefüggésben az ASZT rögzíti, hogy az óvodák 120 százalékos kihasználtsággal működnek, ennek ellenére mégsem jár minden 3 év feletti gyermek óvodába, akik többsége (kb. 60 fő), telepi, hhh-gyermek. Az ASZT az óvodai ellátással kapcsolatban is visszautal a település 2007-es közoktatási esélyegyenlőségi helyzetelemzésére, amely célul tűzte ki az óvodai és bölcsődei férőhelyek bővítését, ami azonban az ASZT elfogadásáig nem valósult meg.

ENY közoktatási helyzetének javítására az ASZT az alábbi intézkedéseket irányozza elő:

1. Hhh-tanulók teljes nyilatkoztatása (szülői tájékoztatás, adatbázis készítése).
2. A szegregáció felszámolása érdekében beiskolázási és beóvodázási gyakorlat módosítása, szegregáló osztályszervezési gyakorlat megszüntetése, az intézményi felújítások során a két ENY-i iskola fenntarthatóságának szempontjainak vizsgálata.
3. Valamennyi 3 évet betöltött hh/hhh-gyermek beóvodáztatása, óvodai férőhely bővítése.
4. Sni-gyerekek korai szűrése, sni-integráció folytatása.
5. Eredményességi mutatók javítása: kompetencia fejlesztés, roma családi koordinátor, pedellus, dajka, mentor alkalmazása, tehetséggondozó program.
6. Modern pedagógiai módszertan alkalmazása.
7. Iskolán kívüli programok bővítése: tanulószoba foglalkozás, napközi bővítése.
8. Szelektív, szegregációhoz vezető beiskolázási gyakorlat megszüntetése, az IVS, ASZT végrehajtása.

Az önkormányzat tájékoztatása és Közoktatási esélyegyenlőségi helyzetelemzés alapján megállapítható, hogy ASZT célkitűzései közül az N. óvoda fejlesztésére, ennek keretében az épület akadálymentesítésére került sor köszönhetően az önkormányzat sikeres pályázatának (ÉMOP-4.3.1/A-09-2010-xxxx).

Települési szegregáció

Az ASZT a KSH 2001-es népszámlálási adataiból kiindulva összesen 5 szegregátumot azonosít. A szegregátumok legfőbb problémái között említi, hogy számos lakás nem kapcsolódik közművekre, sokban nincs fürdőszoba, egészségre káros probléma a rágcsálók jelenléte és a lakások penészesedése. A szegregátumokban élők foglalkoztatási helyzetére jellemző a munkanélküliség és az alacsony iskolázottság.

1. számú szegregátum (V út–névtelen u.–E út–névtelen u.–S út–Cs út–településhatár)

Az 1. számú szegregátum az ENY városrészen belül helyezkedik el, az ASZT adatai szerint 566 főt számláló terület, amely lakosságának 80 százaléka roma származású. Az 1. számú szegregátum tehát etnikailag szegregált terület. A lakosság jelentős részét az aktív korúak adják, ennek ellenére a foglalkoztatottak aránya csupán 12,2 százalék. A szegregátumban élők jelentős része szociális transferekből, illetve közmunkából él.

2. számú szegregátum (L út–F út–településhatár–névtelen u.)

A 2. sz. szegregátum az ASZT adatai szerint 385 főt számlál. A terület a többi szegregátumhoz képest a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők arányát tekintve kedvezőbb helyzetben van, ennek ellenére a 2001-es adatok szerint az alacsony komfortfokozatú lakások aránya a szegregátumon belül elérte a 47 százalékot. Az ASZT

lakosságszámra vonatkozó adatai szerint a 2001-es népszámláláskori népességszám (213 fő) jelentős növekedést mutatott, az ASZT elfogadásakor a lakosság szinte duplájára nőtt a szegregátumon belül. A roma lakosok aránya a területen megközelítőleg 15 százalék, a terület tehát nem etnikailag szegregált. A városrészben működik a SZL iskola, ettől függetlenül az itt élő iskoláskorú gyerekek nagy része a BD-i Általános Iskolába jár iskolabusz segítségével, illetve az alapítványi iskolába. Az ASZT megállapításai szerint ez a körülmény azonnali beavatkozást sürget, hiszen nyilvánvalóan szegregációt eredményez.

A közösségi tér kialakítása érdekében a település pályázatot nyújtott be a területen lévő B klub felújítására „Az ENY-i Kistérség Ifjúságáért” címmel. A projekt célja egy integrált helyi ifjúsági információs és tanácsadó központ létesítése, hálózatba való bekapcsolása volt. Az ASZT azonban rámutat arra is, hogy az önkormányzat nem rendelkezik kellő önerővel az ifjúsági központ kialakítására, kizárólag pályázati források elnyerése esetén lát esélyt a megvalósításra. Az önkormányzat tájékoztatása szerint nem jött létre az ifjúsági központ.

3. számú szegregátum (K Gy út–GÁ út–településhatár–BJ út)

Az FE városrészben található szegregált területnek 257 lakója van, a területen élők száma 2001-hez képest itt is jelentős növekedést mutat. Az ASZT adatai szerint az ENY-en belül azonosított szegregátumok közül ennek a területnek a második legnagyobb a szegregációs mutatója. A terület lakóinak 90 százaléka roma, tehát etnikailag szegreált területről van szó. Az aluliskolázottság és a rendszeres munkából származó jövedelem hiánya jelentős a területen élők között. Az ASZT szerint egyetlen felsőfokú végzettséggel rendelkező lakos sem él a szegregátumon belül. A területen belül nem működik közoktatási intézmény, az óvodáskorú gyermekek az N. óvodába járnak, az általános iskolás tanulók a SZL, illetve a BD-i általános iskolába.

4. számú szegregátum (B u.–I út–KL út–B folyó)

A BD városrészen belül található területen 382 fő élt az ASZT elfogadásakor, erre a területre is jellemző a drasztikus népesség növekedés a 2001-es népszámláláskori adatfelvételhez képest. A szegregátumokon belül ezen a területen a legmagasabb az iskolás korú gyermekek aránya. 2008-ban kérdőíves felmérést végeztek, amely szerint a területen javult az iskolázottsági mutató, a lakosok 5 százaléka szakmunkás bizonyítványt szerzett. A szegregátumon belül élők 42 százaléka roma. Az ENY-i szegregátumok súlyozása alapján ennek a területnek a legrosszabbak a mutatói. A területre az ASZT szerint jellemző a megélhetési bűnözés és nem ritkák a deviáns életformák (alkoholizmus). Az ASZT rámutat arra is, hogy ha a területen élők helyzete nem változik, a szegénység újratermelődésével, az iskolai lemaradások növekedésével kell számolni, ezért az itt élők életfeltételeinek javítása a település közös érdeke.

5. számú szegregátum (településhatár–V út–B út–D út–Cs út)

Az ugyancsak a BD városrészben található terület lakosságszáma 137 fő. S bár a területen élők száma még mindig a legalacsonyabb az ENY-i szegregátumokhoz képest, figyelemre méltó, hogy 2001-hez képest a lakosságszám szinte megháromszorozódott. A területre jellemző az előregedő lakosság, a szegregátumok közül itt él a legnagyobb arányban 60 év fölötti lakos. A szegregátum roma lakosságát az ASZT 20 százalékra teszi. A lakáskörülményeket jellemzi, hogy a lakások több mint fele alacsony komfortfokozatú.

Az ASZT megállapítja, hogy a 2001-es népszámlálás óta szegregátumként azonosított területek lakosságszáma jelentős mértékben nőtt, ezért a települési szegregáció csökkentése érdekében kitűzött egyik elsődleges cél a lakosságcsökkentő intézkedések meghozása a szegregátumokban.

A szegregátumként azonosított területekre irányuló fejlesztési célok:

1. Életminőség-javító társadalmi programok: roma kultúra feltárására, az identitás megteremtésére irányuló programok, amelyek a szegregáció közvetett oldását segítik elő, enyhítik a társadalmi feszültségeket.
2. ENY oktatási és egészségügyi rendszerének általános fejlesztése, ezen belül az oktatási szegregációs problémák csökkentése, oldása.
3. A szolgáltató rendszer színvonalának fejlesztése.
4. Település és térségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése

5. A lakóhelyi szegregációt oldó soft elemek megvalósítása.

Az ASZT-ben azonosított egyes szegregátumokat célzó tervezett beavatkozások:

Az 1. sz. szegregátumot érinti az IVS-ben előirányzott szociális városrehabilitációs program, amely infrastrukturális fejlesztéseken túl komplex foglalkoztatási, oktatási, kulturális integrációs program végrehajtására is irányult. Ugyancsak az 1-es szegregátumot magába foglaló ENY városrészt érinti az IVS illegális szemétkerakó felszámolására irányuló célkitűzése, amely a szegregált lakókörnyezetben élők életkörülményeit javítaná.

Az 5. sz. szegregátum az IVS BD-i akcióterületének része, ezért erre a területre több infrastrukturális fejlesztést (utak, járdák, utcakép felújítása) irányoz elő a dokumentum. A beavatkozások célja továbbá a szegregátum területén élő lakónépesség növekedésének megakadályozása. Ennek egyik eszköze a szegregátumokon belül építési tilalom elrendelése.

A kimondottan a lakhatási szegregáció felszámolását célzó, konkrét intézkedések között említi a dokumentum a rossz minőségű lakásállomány felszámolását és a szegregátumban élő lakosság integrált környezetben való elhelyezését meglévő szociális bérlakások kiutalása révén. Azokon a területeken, amelyek felszámolása nem indokolt, a meglévő lakásállomány komfortfokozatának növelése a cél, vagyis a terület rehabilitálása.

Az önkormányzat tájékoztatása szerint nem sikerült hosszú távon felszámolni az illegális szemétkerakó telepet. Annak ellenére, hogy több alkalommal is megtisztították a területet, a hulladék újratermelődött.

A belváros rekonstrukciójára benyújtott pályázat eredményes volt, ennek keretében újul meg a városi könyvtár és a polgármesteri hivatal, illetve újították meg a belvárosi utakat. A szociális városrehabilitáció keretében tervezett komplex foglalkoztatási integrációs program nem valósult meg. Ugyancsak nem járt sikerrel az a pályázat sem, amely a B klub felújításával egy ifjúsági központ kialakítását célozta.

Helyi esélyegyenlőségi program

ENY képviselő-testülete 2007. december 13-án fogata el a település első helyi esélyegyenlőségi programját. A program 2010-ben felülvizsgálatra került, a módosított programot a település képviselő-testülete 15/2010. (II.15.) számú határozatával hagyta jóvá. A felülvizsgált HEP 2012-ig irányozza elő a célok megvalósítását azzal, hogy a program végrehajtása az önkormányzat anyagi lehetőségeitől függ.

A felülvizsgálattal egyidejűleg a polgármester beszámolt a 2007-es HEP-ben kitűzött célok megvalósításáról:

– A hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci helyzetének javítása érdekében az önkormányzat közcélú és közhasznú munkát szervezett, valamint a közmunka programokban is részt vett. Ennek keretében 2008. évben 356 fő, 2009. évben 441 fő alkalmazására került sor.

– „Lépj egyet előre – ápolási díjasok részére” program keretéhez kapcsolódóan a Polgármesteri Hivatal 81 fő ápolási díjban részesülő személyt tájékoztatott ingyenes képzési lehetőségről, melynek keretében ECDL, panziós, falusi vendéglátó, gyógymasszőr, szociális gondozó és ápoló OKJ-s szakképesítés megszerzésére nyílt lehetőség. A programra 1 fő jelentkezett.

– A városi könyvtárban @pontot alakítottak ki 3 munkaállomással.

– Az információhoz való egyenlő esélyű hozzájutást technikai okok miatt nem tudták a helyi médiában biztosítani, sem feliratozásra sem jeltolmács alkalmazására nem kerülhetett sor.

– Az idősek megsegítésére jelzőrendszeres házi segítségnyújtást építettek ki, ami 2008. július 1. napjától működik, és amelynek keretében 24 órás diszpécser szolgálat került kiépítésre az idősek otthonában.

– 2007-ig az alábbi intézmények akadálymentesítése valósult meg: a művelődési központ, könyvtár, a SZÁ múzeum és a tájház kivételével akadálymentesen megközelíthető, az I. számú Általános Iskola akadálymentesítésére részben került sor.

A KR kórház és rendelőintézet, valamint Szociális Szolgáltató Központ (az irodák kivételével) épületeinek akadálymentesítése megvalósult.

A 2007-es HEP felülvizsgálatát követően 2010-ben elfogadott HEP a korábbi célkitűzésekhez hasonló intézkedések megtételét tűzte ki célul.

Az első szintet képezik az általános célok, a konkrétumokat nélkülöző célkitűzések:

1. A hátrányos megkülönböztetés megszüntetése, az esélyegyenlőség biztosítása a hátrányos helyzetű csoportok számára.
2. A minimális gazdasági forrásokhoz való jog biztosítása.
3. A település közszolgáltatásaihoz való hozzáférés biztosítása.
4. A foglalkoztatási, oktatási, egészségügyi, szociális igazgatási, területfejlesztési célok összehangolása az esélyegyenlőség biztosítása érdekében.

Míg az általános célkitűzések a konkrét intézkedéseket nélkülözik és a pusztán deklaráción túl a HEP nem határozza meg a célkitűzések eléréséhez szükséges intézkedéseket, a következő szintet alkotó, „minden célcsoportot szolgáló intézkedések” végrehajtására a program konkrét felelősöket, határidőket és feladatokat rendel. A hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci helyzetének javítása érdekében három célt határoz meg: célul tűzi ki a közhasznú és közcélú foglalkoztatási lehetőségek kihasználását, továbbá az elhelyezkedést segítő szakmákban való képzések szervezését.

ENY polgármesteri hivatalának 2011–2012 közötti munkájáról szóló beszámoló szerint a közfoglalkoztatás támogatására az ENY-i Többcélú Kistérségi Társulás pályázatot nyújtott be, amelynek eredményeként 19 fő foglalkoztatására nyertek támogatást kistérségi szinten. További támogatást nyert az önkormányzat a munkaügyi központtól 195 fő rövid távú és 15 fő hosszú távú közfoglalkoztatásához.

A következő, valamennyi célcsoportot érintő célkitűzés a közszolgáltatást nyújtó intézmények akadálymentesítése. A HEP valamennyi közintézmény akadálymentesítését célul tűzte ki 2012. december 31-ig. Az akadálymentesítés forrását a program nem határozza meg, csupán utal arra, hogy az főként pályázati forrásokból valósulhat meg.

A harmadik, tágabb kört érintő esélyegyenlőséget előmozdító célkitűzés a társadalmi szemléletformálás: esélyegyenlőségről szóló tájékoztató anyagok készítését és az esélyegyenlőségről szóló fórumok összehívását is célul tűzi ki a dokumentum, konkrét határidő és felelős megjelölése nélkül.

ENY önkormányzata az adatszolgáltatás keretében mellékelte a 2010–2012 között összehívott, összesen három közoktatási esélyegyenlőségi fórum jegyzőkönyveit, amelyen jelen voltak az önkormányzat, az intézmények, a szülők és a roma nemzetiségi önkormányzat képviselői és amelyeken az ENY-i közoktatással összefüggő kérdések megvitatására került sor.

Az esélyegyenlőségről szóló tájékoztató anyagok az interneten nem voltak fellelhetőek, a HEP ezen célkitűzésének végrehajtása a rendelkezésre álló információk alapján nem volt megállapítható.

A következő, szélesebb kört érintő célkitűzés az információs társadalom szolgáltatásaihoz való hozzáférés elősegítése, ami elsősorban internet-hozzáférést és az elektronikus ügyintézés lehetőségét jelenti a HEP szerint. E célhoz kapcsolódóan az önkormányzat három intézkedést határozott meg, valamennyi esetében a 2012. december 31-i határidőt tűzve: új „@pont” kialakítására a településen, valamint a már meglévő @pontokon 2 db új számítógép beszerzése és az e-ügyintézés lehetővé tétele a településen. Az önkormányzat honlapján szereplő információk szerint az elektronikus ügyintézés a településen elérhető.

A HEP a három kiemelt célcsoport számára célzott intézkedéseket is meghatároz.

A fogyatékossgal élők esélyegyenlőségének előmozdítása érdekében a HEP három célt határoz meg: egyrészt a már korábban is említett intézményi akadálymentesítést, a munkaügyi központ által olyan oktatások indítását, amelyek figyelemmel vannak az adott fogyatékossgági típusra, valamint a fogyatékos személyek hatékony ügyintézésnek elősegítésére az elektronikus ügyintézés lehetővé tételét.

Az időskorúak érdekeit külön intézkedések szolgálják. A HEP utal arra, hogy a település népességének összetételében folyamatosan nő a 60 év feletti aránya. A HEP a települ-

lésen már meglévő szolgáltatások további működtetését irányozza elő, úgy mint az idősek klubjának működtetését, a házi jelzőrendszeres segítségnyújtás működtetését, valamint a napi egyszeri étkezés biztosítását az igénylők számára.

A település jelentős arányú roma lakosságának érdekében a HEP öt elérendő célt határoz meg. Az első célkitűzés az alapfokú iskolai végzettség megszerzésének biztosítása felnőttképzési formában 2012. március 30-ig. A digitális köziskolához és távoktatásba való bekapcsolódás érdekében @-pontok kialakítását tűzte ki, amelyek felállítására 2012. június 30-ig kellett sort keríteni. A HEP célul tűzte ki olyan szakmák megszerzésének támogatását, amelyek az elhelyezkedést segítik, továbbá külön célként jelenik meg mind a közcélú, mind a közhasznú foglalkoztatás biztosítása.

A HEP önálló fejezetet szentel az esélyegyenlőség közoktatásban történő érvényesítésének. E cím alatt konkrét célkitűzések illetve azok megvalósításához kapcsolt intézkedések nem jelennek meg. A HEP általánosságban fogalmaz, hangsúlyozza a szegregációmentesség, a hhh- és sni-gyerekek esélyegyenlőségének érvényesítését, valamint utal a település közoktatási esélyegyenlőségi tervére, amely meghatározza az e területen elérendő speciális célokat és az azokhoz rendelt intézkedéseket.

ENY esélyegyenlőségi programja a többi elemzett programhoz viszonyítva több konkrét, ellenőrizhető intézkedést is tartalmaz. A célkitűzések megvalósíthatóságának többsége pályázati forrás függvénye. A közoktatást érintően ugyanakkor különösebb forrásigényt nem feltételező intézkedések- különösen az iskolán belüli, osztály szintű szegregáció felszámolása- sem kerültek végrehajtásra.

Esélyegyenlőségi terv

Az önkormányzatnak nincs esélyegyenlőségi terve.⁵

Akadálymentesítés

A település esélyegyenlőségi programja 2012. december 31-ig valamennyi közintézmény akadálymentesítését célul tűzte ki.

ENY adatszolgáltatása szerint a település oktatási intézményei közül jelenleg az N. óvoda és az IM Gimnázium és Szakközépiskola akadálymentesítésére került sor pályázati források bevonásával. Nyertes, de még meg nem valósított pályázatnak köszönhetően az MS óvoda fejlesztésére is sor kerül, amelynek keretében az óvoda részleges akadálymentesítését is elvégzik. ENY-ben nincs akadálymentes általános iskola. Az egészségügyi intézmények akadálymentesítésére sem került sor, a szociális intézmények közül a Szociális Szolgáltató Központ részben – kizárólag a mozgáskorlátozottak számára – már akadálymentesített. A polgármesteri hivatal és a könyvtár komplex akadálymentesítésére is sikerrel pályázott az önkormányzat, a megvalósításra azonban még nem került sor. A fentiekén túl a pályázati forrásból újjátették fel a V.-házat, amely egy része így megfelel a komplex akadálymentesítés követelményeinek. A település művelődési háza lépcsőjáróval részben akadálymentesített.

⁵ Az önkormányzat adatközlésében esélyegyenlőségi tervként hivatkozott dokumentum valójában a település helyi esélyegyenlőségi programját takarta.

Az önkormányzat adatközlése szerint az utóbbi években az alábbi
 – akadálymentesítést érintő – pályázatokon indult ENY város:

Pályázati kód	Pályázati cím	Akadálymentesítés?	Megjegyzés
ÉMOP-2.1.1/B-09-2009-xxxx	Az ENY-i tájház bővítése a B. földvár interaktív bemutatóhely és gasztropince látogatóközpont kialakításával.	A felújított rész, azaz a V.-ház hátsó része teljesen akadálymentes az épület. Lépcsőjáróval lehet a emeletre felújítani.	Az épület már elkészült, a pályázat még nincs lezárva.
ÉMOP-3.1.2/D-2-2010-xxxx	ENY belvárosi gyűjtőútjának korszerűsítése, felújítása, szélesítése az esélyegyenlőség jegyében	A könyvtár és a hivatal épülete teljesen akadálymentes lesz.	A közbeszerzési eljárás előkészítése zajlik.
ÉMOP-4.3.1/2/2F-2f-2009-xxxx	Az ENY-i I. M. Gimnázium és Szakközépiskola korszerűsítése és bővítése.	A gimnázium épülete teljesen akadálymentes lett.	A pályázat lezárva.
ÉMOP-4.3.1/A-09-2010-xxxx	Az ENY-i N. óvoda fejlesztése.	Az épület teljesen akadálymentes lett.	A pályázat zárása folyamatban
ÉMOP-4.3.1/A-11-2012-xxxx	Az ENY-i M. óvoda fejlesztése.	Az épület részben akadálymentes lesz.	Még a megvalósítása a pályázatnak nem kezdődött meg, de nyertes pályázat.

ENY a 10-20 ezer közötti lakosságszámú települések közé tartozik. A Fot. alapján az alábbi közszolgáltatások egyenlő esélyű hozzáféréseinek biztosítására köteles:

Közszolgáltatás	Komplex akadálymentesítés
Egészségügyi alapellátás	nem (részleges)
Szociális alapellátás	nem (részleges)
Óvoda	igen
Alapfokú iskola	nem
Gyermekvédelmi alapellátás	nem
Önkormányzati ügyfélszolgálat	nem (nyertes pályázat megvalósítása folyamatban)

3.2 KU esélyegyenlőségi dokumentumai

KU község önkormányzatának nincsenek „saját” esélyegyenlőségi dokumentumai. A helyzetelemzéshez ezért a SZR–DZS Többcélú Kistérségi Társulás Közoktatási Esélyegyenlőségi Stratégiáját, Közoktatási Fejlesztési Tervét és Közoktatási Esélyegyenlőségi Helyzetelemzését használtuk fel, amelyek hatálya alá KU is tartozik. A kistérségi társulás nem rendelkezik esélyegyenlőségi programmal.

A település helyzetképe az esélyegyenlőségi dokumentumok alapján

Általános demográfiai helyzetkép

KU lakosságszáma 750 fő, a mikrotérség központja. A településen 8 osztályos napközi otthonos iskola és óvoda működik, amely 2007. július 1-jétől a SZR–DZS Többcélú Kistérségi Társulás fenntartásában működött. A településen található a családsegítő és gyermekjóléti szolgálat mikro-térségi központja.

A kistérségi közoktatási stratégia szerint a lakosság 8,7 százaléka munkanélküli, ebből 2,4 százaléka a lakosságnak tartósan. 3,4 százalék kap szociális segélyt. A gyermekek 41,4 százaléka kap rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt 25,9 százalékuk szülei nyilatkoztak halmozottan hátrányos helyzetükről.

KU-n óvoda és általános iskola működik, amelyben a hátrányos helyzetűek integrált nevelése mellett (IPR-bázis) országos modellként is használható helyi tanterv alapján fejlesztik a sajátos nevelési igényű tanulókat, köztük az enyhe értelmi fogyatékosokkal élőket. A KU-i Általános Iskola a központja az integrációs felkészítésnek, szakértői támogatást nyújt a társulás minden intézményének. Mint bázisintézmény, szakmai szolgáltatás keretében kistérségi pedagógus továbbképzést szervez.

Romák helyzete

A kistérség közoktatás-fejlesztési terve szerint a kistérség tanulóinak 36,5 százaléka részesül roma etnikai programban. KU-ban a tanulók 100 százaléka roma. Az SZR-i kistérségi újság szerint a település roma lakóinak a jegyző által becsült aránya 7,7 százalék.

Fogyatékossgal élők helyzete

A rendelkezésre álló esélyegyenlőségi dokumentumokban nem szerepel a KU-i fogyatékossgal élők számára, helyzetére vonatkozó adat. A település általános iskolájában kiemelkedően magas a sajátos nevelési igényű gyermekek aránya.

KU jegyzőjének adatközlése szerint a település együttműködési megállapodást kötött három érdekvédelmi szervezettel: a Vakok és Gyengénlátók B. Megyei Egyesületével, a Mozgás-korlátozottak B. megyei Egyesületével, valamint a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége B. megyei Szervezetével.

SZR–DZS Többcélú Kistérségi Társulás Közoktatási esélyegyenlőségi stratégiája

A 2008 februárjában elfogadásra került stratégia a kistérségi oktatási intézmények szerinti bontásban tartalmaz akciótterveket.

A KU-i KI Körzeti Általános Iskola és Napköziotthonos Óvoda vonatkozásában a stratégia az alábbi célokat jelöli ki:

1. Sni-tanulók arányának 5 százalék alá csökkentése települési szinten

A Stratégia szerint az intézményben magas, 7 százalékot meghaladó az sni-arány. Ennek csökkentése érdekében az intézmény vezetőjét jelöli ki felelősként a stratégia az sni-gyerekek felülvizsgálatának lebonyolítására, illetve 1-2 éves mentorálási program elindítására. Az intézkedés határideje 2011. augusztus 31. A feladatnak nincs forrás-igénye.

2. Iskolaépület korszerűsítése, eszközbeszerzés. A beruházás pályázati forrás függvénye, ezért a Stratégia külön határidőt nem határoz meg. A pályázat benyújtásának felelőse a társulás elnöke.

3. Kompetenciamérések eredményének javulása. Az intézmény eredményei elmaradnak az országos átlagtól, ezért a stratégia 2010. augusztus 31-i határidővel célul tűzi ki az eredmények javítását fejlesztések, korrepetálások megvalósításával. A feladat elvégzésének forrásul a TÁMOP-3.1.4. programot jelöli meg a dokumentum.

Az óvoda 2009-ben sikeresen pályázott mozgásfejlesztő eszközök beszerzéséhez szükséges forrásokra.

A stratégia egzakt feladatokat jelöl ki, amelyek forrása, felelőse és határideje is meghatározott.

A körjegyzőség honlapján található adatok szerint a település folyamatosan pályázik, azonban pályázatai többnyire elutasításra kerülnek, forráshiány okán pedig nem kerülhet sor az előirányzott intézkedések végrehajtására.

Akadálymentesítés

Az önkormányzat adatközlése szerint KU közintézményei közül egyedül a körjegyzőségi hivatal felel meg a komplex akadálymentesítés követelményének. Az akadálymentesítéshez szükséges forrást, összesen közel 15 millió forintot a körjegyzőség a DDOP-3.11. program „Körjegyzőségi hivatali épület komplex akadálymentesítése” pályázatával nyerte el.

3.3 RA esélyegyenlőségi dokumentumai

RA önkormányzatának megkeresése nem zárult eredménnyel, többszöri adatkérésünkre sem kaptunk választ. Ennek eredményeként csupán nyilvános, interneten fellelhető forrásokból tájékozódhattunk RA demográfiai helyzetképét illetően. A település jellegéből adódóan IVS elkészítésére a község nem köteles, valamint az intézmények által foglalkoztatott személyek száma a település méretéből következően vélhetően nem haladja meg az 50 főt, így Rakacán esélyegyenlőségi terv készítése sem szükséges.

A kutatás során adatokat kértünk az ENY-i kistérségtől, hogy rendelkeznek-e esélyegyenlőségi programmal. A tájékoztatás szerint az ENY-i kistérség 2008-ban esélyegyenlőségi helyzetelmést készített az lhh-programban való részvételhez, amelyet felhasználunk a település helyzetképének felvázolásánál.

RA az ENY-i Kistérség Többcélú Társulás Közoktatási Esélyegyenlőségi Helyzetelemzése és Komplex Fejlesztési Stratégiájának hatálya alá tartozik.

Tekintettel arra, hogy a település honlapján nem érhetőek el a körjegyzőségi szabályozó dokumentumok (határozatok, rendeletek, stb.) a települési adatszolgáltatás hiánya meg hiúsította a településre hatályos esélyegyenlőségi dokumentumok elemzését, illetve a település/körjegyzőség RA-t érintő esélyegyenlőség előmozdítását szolgáló intézkedések érvényesülésének vizsgálatát. A helyzetelemzésben foglaltak ezért kizárólag a kistérségi dokumentumokban fellelhető adatokon alapulnak.

A település helyzetképe az esélyegyenlőségi dokumentumok alapján

Általános demográfiai helyzetkép

RA község 868 főt számláló település, körjegyzőségi székhely. A településen óvoda és alapfokú iskola is található. A kistérségi helyzetelemzés szerint (amely a 2008-as adatokon alapul), évek óta betöltetlen a háziorvosi praxis.

A település 425 lakóépületében 385 család él. A lakosság közel 40 százaléka iskolaköteles, vagy annál fiatalabb.

A lakosság közel 78,9 százaléka legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezik és az aktív korúak 85,7 százaléka nem rendelkezik rendszeres munkajövedelemmel, a községben kiemelkedően magas a munkanélküliség. Az alacsony státuszú lakosok aránya 74 százalék. Az RA-i gyerekek több mint 90 százaléka után gyermekvédelmi támogatást igényelnek, és 93 százaléka halmozottan hátrányos helyzetű.

A kistérségi esélyegyenlőségi helyzetelemzés szerint a KSH 2002-es adatbázisa az ENY-i kistérségben összesen 11 szegregált települést azonosított. Ezen belül a két legszegregáltabb települések egyike RA, ahol az alacsony státuszú lakosok aránya meghaladja a 70 százalékot.

A településen belül ugyanakkor nincs szegregált lakóhelyi környezet, tekintve, hogy a település egésze túlnyomórészt halmozottan hátrányos helyzetű családok által lakott.

Romák helyzete

Az ENY-i Kistérség Komplex Fejlesztési Stratégiája szerint RA lakosságának kb. 62 százaléka tartozik a roma nemzetiséghez. Egy 2008-ban készült kistérségi tervdokumentum szerint RA roma lakosságának települési aránya 84 százalék, a kistérségi esélyegyenlőségi helyzetelemzés szerint 91,4 százalék, és ezzel a kistérségen belül a legmagasabb roma lakosságarányal rendelkezik.

Az ENY-i Kistérség Komplex Fejlesztési Stratégiájának és Operatív Programjának (2005) helyzetelemzésébe foglalt SWOT-elemzés alapján RA „gyengeségei” a következők:

- forráshiány,
- információ hiánya, lassúsága,
- alacsony szolgáltatási színvonal,
- munkalehetőség hiánya,
- a lakosság alacsony iskolai végzettsége,
- a lakosság rossz anyagi helyzete.

Fogyatékosággal élők helyzete

A fogyatékosággal élők számára és helyzetére vonatkozóan a fellelhető kistérségi dokumentumok nem szolgáltatnak adatokat. A sajátos nevelési igényű gyerekek közoktatási arányával kapcsolatban néhány adat rendelkezésre áll. Az ENY Kistérség Közoktatási esélyegyenlőségi helyzetelmése (2011) szerint az sni- és részképesség-zavarokkal küzdő tanulók aránya RA-n is alacsony.

ENY-i kistérségi esélyegyenlőségi helyzetelemzése az lhh-program tervezéséhez

A 2008-ban készült kistérségi helyzetelemzés részletes adatokat szolgáltat a kistérség valamennyi településének demográfiai, szociális, etnikai, foglalkoztatási és iskolázottsági mutatóira vonatkozóan, amelyek közvetlenül a települések adatközléseiben, illetve a hivatalos statisztikai adatokon alapulnak.

A helyzetelemzésben azonosított, legfontosabb esélyegyenlőségi problémák a következők.

A helyzetelemzés rögzíti, hogy a kistérségen belül számos etnikailag szegregált település található, illetve jellemző a lakóhelyi (településen belüli) szegregáció.

A kistérség oktatási helyzetével kapcsolatban a helyzetelemzés rögzíti, hogy a családi napközi, házi gyermekfelügyelet nem elérhető a kistérségen belül és a házi gyermekfelügyeletnek, családi napközinek egyáltalán nincs szervezeti háttere. A tanulók kevesebb, mint negyede vesz részt napközis foglalkozásokon. Problémaként jelentkezik, hogy a kistérségi települések kompetencia méréseinek eredményei elmaradnak az országos átlagtól. Az általános iskolákban az évfolyamismétlők aránya az országos átlag felett van, miként a hiányzások száma is meghaladja az országos átlagot. Ugyancsak elmaradás tapasztalható az országos átlaghoz képest a továbbtanulási mutatók tekintetében is.

A kistérségi települések közszolgáltatási helyzete kapcsán a helyzetelemzés problémaként azonosítja, hogy az idősgondozás sok helyütt nem megoldott, jellemző az orvoshiány és a közlekedés szempontjából több település is elszigetelt.

A helyzetelemzés szerint az alábbi beavatkozások szükségesek:

1. A szegregált lakókörnyezetben élők életkörülményeinek és életminőségének javítása érdekében komplex stratégiai programok megfogalmazása, megvalósítása.
2. Az integrációt segítő, a szegregáció következményeit enyhítő programok, melyek mind lakhatási, szociális, oktatási és munkaerő-piaci szempontból növelik az alacsony státuszú lakosság életesélyeit, támogatják mobilitását.
3. Elsősorban a szegregálódott-szegregálódó településeken, településrészekben, városrészekben olyan infrastrukturális beruházások, mely a szolgáltatásokhoz történő hozzáférés növelését célozzák.
4. Az elégtelen közlekedési lehetőségek következménye a munkavállalási lehetőségek beszűkülése, a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés nehézsége. A szegregálódott településeken szükséges a járatszám növelése, a közlekedési feltételek, a munkahelyek, a közszolgáltatások elérhetőségének javítása.
5. A tartós munkanélküliség, a területi és az ezzel járó társadalmi szegregáció következményeinek kompenzálása, a munkaerő-piaci, az oktatási integráció támogatása, az egészségügyi, a szociális, a gyermekvédelmi prevenciók munka hatékonyságának érdekében szükséges nagyobb számú szociális szakemberek foglalkoztatása.
6. Az állandó lakosok létszáma alapján meghatározott létszámminimum biztosítása az erősen szegregálódó területeken nem elegendő, szükséges lenne pályázati források bevonásával olyan komplex programok megvalósítása, melynek során nagyobb létszámú szakembergárda, szakmaközi együttműködéssel hatékonyabb, és preventív jellegű beavatkozásokat is képes megvalósítani. Preferálni kell ezeken a területeken a Biztos Kezdet program, és hasonló komplex programok bevezetését.

7. Az aprófalvas településhálózat, és a kedvezőtlen közlekedési feltételek rontják a kistelepüléseken gettószerűen élő alacsony státuszú lakosság egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést. Szükséges, hogy javuljon a kistelepüléseken élő egészségügyi ellátáshoz való hozzáférése, részben egészségügyi prevenció programok megvalósítása által, amelyeket a gettósodó településekre szükséges koncentrálni. Intézkedési terv kidolgozása szükséges a háziorvosi praxisok betöltése érdekében.

8. A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek korai, teljes körű óvodáztatásának biztosítása, korszerű pedagógiai módszerek, és komplex segítő programok alkalmazása már az óvodában.

9. A szegregált iskolákban a hátránykompenzáló eszközök, pedagógiai módszerek, tanórán kívüli segítő foglalkozások széles körű biztosítása. Mindezek érdekében a pályázati lehetőségek megragadása a továbbiakban is.

A kistérség lhh-program keretében benyújtott tervdokumentumában szereplő projektelképzések közül 2010 második felére összesen 36 projekt kapott támogató döntést.

„Ebből 16 projekt vidékfejlesztést kiegészítő kisléptékű településfejlesztés (útfelújítás, járdaépítés), illetve a két városi rangú településen belterületi útfelújítás. További hat projekt oktatásfejlesztési célokat szolgál, amelyek TÁMOP-konstrukciók keretén belül nyertek támogatást, köztük egy hat helyszínen megvalósuló térségi tanoda hálózat kialakítását és működtetését célzó elképzelés. Szintén a TÁMOP-on belül négy foglalkoztatási projekt bír támogatói döntéssel, de ezek megkezdésére a szerződéskötés folyamatának elhúzódása miatt csak 2011-ben kerülhet sor. Két óvoda felújítása, egy új óvoda építése, két települési szennyvízhálózat kiépítése és két orvosi rendelő korszerűsítése alkotja a támogatott projekteken belül a nagyobb léptékű infrastrukturális beruházások csoportját. Új, az egész kistérségre kiterjedő szolgáltatás beindítását ígéri két projekt: az ENY-i Kistérség Többcélú Társulása által megvalósítani kívánt Térségi Civil Hálózat kialakítása és működtetése, illetve a Bódva-völgyi Közéleti Roma Nők Egyesülete által megpályázott digitális kompetenciafejlesztés, közismertebb nevén „Wi-Fi Falu” projekt. A gazdaságfejlesztés területén csupán a BA-n kialakítandó ipari terület kapott támogatást, de a projekt megkezdése a beruházáshoz szükséges engedélyek beszerzésének elhúzódása miatt tolódik.”⁶

Időközben megvalósult a „Wi-Fi Falu” projekt. A 20 hónapig tartó program során az ENY-i kistérség 18 településén 600 fő részeseül oktatásban és tanácsadásban a számítógépes ismeretek területén.

Akadálymentesítés

Az önkormányzat adatszolgáltatása hiányában nem áll rendelkezésre adat arra nézve, hogy RA-n mely közszolgáltatások esetén biztosított az egyenlő esélyű hozzáférés.

⁶ Osgyáni Gábor: Nem mondtunk le senkiről az Edelényi kistérségben sem? Az lhh-program tervezése az Edelényi kistérségben In: Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek VII.évf. 2. szám (2010)

3.4 SZR esélyegyenlőségi dokumentumai a település helyzetképe az esélyegyenlőségi dokumentumok alapján

Általános demográfiai helyzetkép

SZR a hátrányos helyzetű települések közé tartozik. A település lakosságszáma a HEP alapján, 2012-ben 11 026 fő volt (10 614 fő a 2011-es népszámlálási adatok szerint), amely alapján SZR B. megye városi ranggal rendelkező települései között a népesebb városok közé tartozik. A lakosságszám SZR-en is folyamatosan – ha csak kis mértékben is – csökken. A település vándorlási egyenlege kiegyensúlyozott, jellemző a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező lakosok elvándorlása, míg az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők betelepülése. A településre is jellemző az elöregedés, az élve születések csökkenése mellett folyamatosan nő a 60 év feletti aránya. A lakosság iskolai végzettségére jellemző, hogy az országos átlagnál magasabb az alacsony iskolai végzettségűek aránya, a lakosság 46 százalékának nincs az általános iskolánál magasabb végzettsége, középiskolát végzett 20 százalékuk, felsőfokú végzettsége pedig csupán a lakosság 7 százalékának van. Az IVS szerint a település képzettségi helyzetére hatással van az is, hogy korlátozott az igény a felsőfokú végzettségű munkaerőre.

A lakosság foglalkozási helyzete az IVS-ben szereplő, 2006-os adatok szerint a következő: a gazdaságilag aktív lakosság aránya 48 százalék, amely jelentősen elmarad a munkaképes korú lakosság arányától (65,87%). Az aktív korúakon belül az álláskereső aránya 13,4 százalékos mértékű volt a 2006-os adatok szerint, ami nyilvánvalóan elmarad a ténylegesen munkanélküliek számától. A foglalkoztatottak nélküli háztartások aránya a 2001-es adatok szerint 40,44 százalék volt, bár az IVS szerint a helyzet 2001 óta jelentősen romlott, az elöregedés és a munkanélküliség növekedése miatt.

Az esélyegyenlőségi dokumentumok sorában a legfrissebbnek számító HEP 2012-es demográfiai adatokon alapuló helyzetképet rajzol fel. A szociális ellátórendszer helyzetelemzése szerint a DRÁ Integrált Szociális Intézmény keretében biztosítja a település az alábbi szociális alapszolgáltatásokat:

1. szociálisan rászorult személyek étkeztetése, ideértve a hajléktalan, fogyatékos, szenvedélybeteg vagy tartósan beteg személyeket, akik tartósan vagy átmenetileg nem képesek meleg étkezésükről gondoskodni;
2. családsegítés;
3. házi segítségnyújtás az önálló életvitel fenntartása érdekében főként időskorú személyeknek,
4. támogató szolgáltatás a fogyatékos személyek lakókörnyezetükben való ellátása érdekében;
5. nappali ellátás biztosítása (idősek klubja és hajléktalanok napközbeni tartózkodása).

A településen működik továbbá az időskorúak szakosított ellátását biztosító OTTHON-ház, valamint hajléktalanok nappali melegedője, átmeneti szállása, amelyet a HEP szerint 23, illetve 14 fő vesz igénybe.

A település lakhatási helyzetével összefüggésben a HEP rögzíti, hogy összesen 74 darab önkormányzati tulajdonú bérlakás található a településen, amelyek bérlői között gyakori a köztartozások felhalmozása, és meglehetősen nagy a szegénységi kockázat.

Romák

Az ASZT szerint SZR-en „az etnikai kisebbség jelenléte nem számottevő”. A cigány kisebbség arányát a dokumentum 2 százalékra teszi. A roma lakosság arányának megállapításához alapul vett forrásokat az ASZT nem jelöli meg.

2011-es népszámlálási adatok szerint 244 fő vallotta magát cigánynak, vagyis a 2001-es népszámlálás óta a cigányság hivatalos aránya SZR-en nem változott.

Az ASZT-ben szereplő adatoknak ellentmond a település esélyegyenlőségi terve, amely szerint az SZR-i romák száma kb. 1100 fő, vagyis a lakosság több mint 10 százaléka tartozik a roma nemzetiséghez (a dokumentum nem részletezi a becslés forrását).

Az IVS által azonosított szegregátum lakóinak többsége a roma lakosság köréből kerül ki.

Fogyatékosággal élők

Az ET szerint nem áll rendelkezésre statisztikai adat az SZR-en élő fogyatékos személyek számát és fogyatékoságuk mértékét illetően. A fogyatékos személyek között többségben vannak az időskorúak. Az időskori diabeteses problémák miatt pedig növekszik a látássérültek száma, a balesetek számának növekedésével pedig a mozgássérültek köre is gyarapszik.

Integrált városfejlesztési stratégia

SZR integrált városfejlesztési stratégiáját 2008. április 30-án, a 75/2008. (IV.30.) számú képviselő-testületi határozattal fogadta el az önkormányzat. Az IVS 2013-ig határozza meg a városfejlesztés céljait.

AZ IVS összesen hét városrészt azonosít: 1. belváros, 2. északnyugati városrész; 3. északkeleti városrész, 4. délnyugati városrész; 5. délkeleti városrész; 6. ZST, 7. BA.

A belvárosban él a lakosság 10 százaléka, ezen a területen a legmagasabb a felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma. A belváros relatíve magas lakásállományát a sűrű beépítettség és a többemeletes épületek indokolják. A belvárosban belül magas az alacsony komfortfokozatú lakások aránya (a belvárosi lakásállomány 11,7 százaléka).

Az északnyugati városrészben él a lakosság 27 százaléka. A lakótelepi beépítettség miatt ezen a területen is magas a lakások száma. Az alacsony komfortfokozatú lakások a városrész teljes lakásállományának mindössze 3 százalékát teszik ki.

Az északkeleti városrészben a lakosság 18 százaléka él. A belváros mellett ebben a városrészben a legmagasabb az alacsony komfortfokozatú lakások aránya (17,2%). A városrész családi házas övezet. Az északkeleti városrész kedvezőtlen képzettségi és foglalkoztatási adatokkal rendelkezik, a szegregációs mutató ezen a városrészen a legmagasabb.

A délnyugati városrész lakossága teszi ki SZR összlakosságának 17 százalékát. A délnyugati városrész ugyancsak családi házas övezet, kevés alacsony komfortfokozatú lakás jellemzi (6,1%), képzettségi és foglalkoztatási mutatói a városi átlagnak megfelelőek.

A délnyugati városrészen él az SZR-iek 20 százaléka. A városrész jelentős számú lakásállománnyal és relatíve magas arányú, alacsony komfortfokozatú lakással rendelkezik (8,6%). A délkeleti városrészen belül egyaránt megtalálható a családi házas övezet, a tömbházas övezet és jelentős iparterület található. A városrészben magas az idősek száma, ami indokolja a foglalkoztatott nélküli háztartások kiemelkedő arányát.

ZST és BA városrészek mindössze a lakosság 0,01-0,01 százalékának adnak otthont, mindkét kapcsolt kistelepülést családi házas övezet jellemzi, is kifejezetten nagyarányú, 30 százalék feletti alacsony komfortfokozatú lakásállomány. A városi átlagnál jelentősen rosszabb képzettségi és foglalkoztatási mutatókkal rendelkeznek az ezen a területen, valamint a település külterületén élő lakosok. A külterületen található lakások többsége tanya.

A közoktatási funkciók elsősorban a belvárosban és az északnyugati városrészben található, a csatolt kistelepüléseken, a délnyugati és északkeleti városrészben egyáltalán nincs közoktatási intézmény.

A KSH 2001-es adatszolgáltatása szerint SZR-en nincs területi szegregáció.

A városrészek SWOT-analízise szerint ugyanakkor valamennyi városrészben veszélyforrásként jelenik meg a szegregáció. Az IVS szerint az északkeleti és a délkeleti városrészekben a szegregációs veszély mellett az alacsony státuszú lakosság növekvő száma a társadalmi kirekesztettség elmélyülését vetíti elő.

A szegregáció által veszélyeztetett területek:

1. MF-lakótelep (délkeleti városrész)
2. M u. 17. (északnyugat)
3. V u. 9. (belváros)
4. külterület: Cs téglagyár és SZGY
5. SZ u. 62. (délnyugat)

Az IVS részletes adatokkal szolgál a szegregált szigetnek titulált területeken élő lakosság segélyezési mutatóira vonatkozóan, valamint százalékos adatokat tartalmaz az egyes szigetek roma lakosságának arányára is. A dokumentum a roma lakosság arányával kapcsolatos adatok forrásául pontosan nem részletezett felméréseket, illetve a roma nemzetiségi önkormányzat becsléseit jelöli meg.

A szegregált szigetek lakosság száma változatos képet mutat, a legnépesebb a MF lakótelep 187 fős lakossággal, amelynek az IVS szerint kb. 78 százaléka roma származású. Homogén cigány szegregátum a SZ u. 62. szám alatti tömb, összesen 39 lakóval. Minden szegregált szigetként azonosított területen belül többségében roma lakosok élnek.

Az IVS 5 akcióterületet jelöl ki: 1. központi (belváros), 2. vár és gyógyfürdő környéke, 3. délkeleti tömb és gimnázium; 4. panelövezet és kórház (északnyugati városrész); 5. délkeleti iparterület.

Az egyes akcióterületeken az alábbi – esélyegyenlőségi szempontból releváns – fejlesztéseket irányozza elő az IVS:

1. a polgármesteri hivatal utólagos komplex akadálymentesítése (2008. I-IV. negyedév)
2. az SZR-i kistérség integrált oktatási központjának fejlesztése
(2009. I. negyedév - 2010. IV. negyedév)
3. komplex munkaerő-piaci integrációs program kidolgozása és megvalósítása 2013-ig
4. panelrekonstrukció (északnyugati városrész)

Az IVS esélyegyenlőséget érintő célkitűzéseinek megvalósítása: megvalósult az SZR-i kistérség integrált oktatási központjának fejlesztése című projekt, amelynek keretében elvégezték az SZR-i kistérség közoktatási intézményeinek akadálymentesítését, infrastrukturális és szakmai fejlesztését. A SZR-DZS Többcélú Kistérségi Társulás összesen 922 245 339 Ft támogatásban részesült. SZR közoktatási intézményeinek alábbi fejlesztését végezték el: felújításra került a ZM Gimnázium Szakközépiskola Szakiskola, a TLS Általános Iskola, az IM Általános Iskola, a Z Óvoda és Bölcsőde és az M Óvoda.

Ugyancsak sor került a polgármesteri hivatal akadálymentesítésére a DDOP-2007-3.1.1, „Közszolgálati intézmények akadálymentesítése (Egyenlő esélyű hozzáférés a közszolgáltatásokhoz)” című projekt keretében. A felújítás során az alábbiak valósultak meg: akadálymentes parkoló; szabályos kialakítású rámpa kiépítésével és ajtók cseréjével az önálló bejutás megteremtése; lift beépítése a szintek közötti akadálymentes közlekedés biztosítása érdekében; a földszinten akadálymentes WC kialakítása; infokommunikációs elemek beépítése, úgymint figyelmeztető burkolati jelzések, vezető sávok, tájékoztató és irányító táblák elhelyezése, indukciós hurok beépítése. Az akadálymentesítéshez az önkormányzat 20 millió forintos támogatásban részesült.

A panelrekonstrukciós célkitűzés szintén megvalósult. Bár az IVS nem határozta meg a fejlesztés költségének nagyságrendjét vagy a felújítással érintett lakóépületek, lakások számát, arra az IVS is utalt, hogy a beruházás az állam, az önkormányzat és lakosság együttes forrás-hozzájárulása mellett valósulhat meg. SZR 2009-ben nyújtott be pályázatot az új Széchenyi terv Zöld Beruházási Rendszer Klímabarát Otthon Panel Alprogramra a SZI-lakótelep 32-33 felújításához. A pályázat elbírálása a 2012-es évig húzódott, majd a beruházás közel 19 millió forintos támogatásban részesült, amelyet kiegészített az önkormányzat által biztosított kb. 7 millió forintos vissza nem térítendő támogatás.

Antiszegregációs terv

SZR antiszegregációs tervét 2008. április 30-án hagyta jóvá a település képviselő-testületének 75/2008. (IV. 30.) határozata.

Az ASZT lakhatási szegregációs programja az alábbi intézkedéseket tartalmazza az IVS által azonosított szegregációs szigetekkel kapcsolatban:

1. MF-lakótelepi háztömb felújítása pályázati támogatásból.

Az MF-lakótelepet többségében romák lakják. A lakótelepen található két épülettömb egyikében önkormányzati lakások is találhatóak, amelyek állapota rendkívül leromlott, elhanyagolt. A lakótelepen élő kb. 187 fő többsége részesül lakásfenntartási támogatásban. A lakások 35 százalékában hhh-gyermekek élnek.

2. Bérlakásépítési-program a mobilizációs terv (MT) keretében.

Az IVS-ben, illetve az ASZT-ben azonosított szegregációs szigetek lakói közül összesen 18 családnak nyújtana otthont a háromszor hat lakásos társasház, amelyek önkormányzati tulajdonú bérlakásként épülnének. A szegregációs szigetekeken élő családok a bérlakásokhoz való hozzájutásban előnyt élveznének.

3. A Cs téglagyár területén lévő lakások felszámolása 10 éven belül.

A téglagyár mellett épült szolgálati lakások az ASZT elfogadásakor önkormányzati bérlakásokként funkcionáltak. Az összesen 13 lakásban 34 fő élt, többségük roma származású, alacsony státuszú személy. A bérlakások közelében szeméttelép található, ami komoly egészségkárosító kockázatot jelent különösen azért, mert a lakásokba nincs víz bevezetve, az ivóvízhez fúrt kúton keresztül jutnak a telep lakói. A lakások 76 százalékában hhh-gyermekek élnek. Az önkormányzat hosszú távon a telep teljes felszámolását tűzte ki célul, a bérlakások lakóit egy előzetes felmérést követően önkormányzati bérlakásokban segítené elhelyezni.

4. A CS téglagyár melletti szeméttelép felszámolása ugyancsak az ASZT részét képezi.

5. A V. utca 9. és a Sz. u. 62 alatti (szegregált szigetek) bérlakásait az ASZT célkitűzése szerint az önkormányzat üresedés esetén sem utalja ki újra.

A szegregátumokkal tehát az önkormányzat célja nem a teljes felszámolás, hanem a lakónépesség fokozatos csökkentése.

6. A szigetekeken lakók foglalkoztatási helyzetének javítása érdekében a V. felújítása során a tender kiírásban pluszpontban részesítenék azokat a vállalkozókat, akik a szigetek lakói közül alkalmaznak munkaerőt a beruházás megvalósításához.

Az intézkedések megvalósítása:

SZR önkormányzata 2009-ben 73 millió forintos támogatásban részesült a szociális és munkaügyi miniszter, valamint az önkormányzati miniszter 13/2009. (V.29.) SZMM-ÖM együttes rendelete által meghirdetett, „Szegregált lakókörnyezet felszámolása” című programban a téglagyári telep felszámolására és önkormányzati bérlakások építésére. A szegregált lakókörnyezet felszámolásához nyújtott támogatási szerződésben foglaltaknak megfelelően „A XX-es úti szeméttelép, már NEM az otthonunk!” című, a telepeken és telepszerű lakókörnyezetben élők integrációját szolgáló projekt keretében 9 lakást vásárolt önkormányzat szociális bérlakás céljából. Módosításra került az önkormányzat lakásrendelete, amely így már lehetővé tette, hogy a program keretében vásárolt bérlakások kizárólag a telepfelszámolási program során felszámolásra kerülő szegregált lakókörnyezetben élő, a programba bevont személyek részére kerülhettek kiutalásra.

A Mecsek-Dráva Hulladékgazdálkodási Program rekultivációs projekt keretében sor került a CS téglagyár mellett lévő szeméttelép rendezésére, a környezeti állapotot rekultivációval állították helyre.

Helyi esélyegyenlőségi program

SZR esélyegyenlőségi programját 2012. április 19-én hagyta jóvá a képviselő-testület a 89/2010. (IV.19.) számú határozatával. A HEP 2012. május 1. és 2014. április 30. közötti időszakra vonatkozóan tartalmaz rendelkezéseket. A HEP a különböző közszolgáltatásokhoz kapcsolódóan rövid helyzetelemzést nyújt, majd az egyes területekhez kapcsolódóan úgynevezett kiemelt fejlesztési célokat határoz meg. A célkitűzések megvalósításának határidejét, felelősét, a szükséges forrásigényt a dokumentum nem határozza meg, azok a „pénzügyi forrásoknak és a jogszabályi előírásoknak megfelelően folyamatosan kerülnek megvalósításra”.

A HEP az alábbi célkitűzéseket tartalmazza:

1. A szociális ellátórendszerrel kapcsolatban kiemelt fejlesztési célként határozza meg a szociális ellátási formák minél magasabb színvonalon történő ellátását.

2. Az egészségügyi területhez kapcsolódó kiemelt fejlesztési cél az egészségügyi intézmények kommunikációs akadálymentesítése, illetve az épületen belüli közlekedés feltételeinek megteremtése. További fejlesztési cél a fogyatékkal élők egészségügyi szűrővizsgálaton való részvételének előmozdítása.

3. Az oktatás területéhez kapcsolódó célkitűzés a fogyatékos gyermekek szegregációjának csökkentése, az integrációban résztvevő befogadó intézmények számának növelése. Ugyancsak az oktatás területéhez kapcsolódik az oktatási intézmények kommunikációs akadálymentesítése, valamint a város és a kistérség együttműködésének erősítése közös szakszolgálati feladatellátással, közös pályázatokkal és utazó szolgáltatói hálózat kiépítésével.

4. A közművelődéshez kapcsolódóan a HEP – utalva SZR város kulturális stratégiájára – célul tűzi ki a kulturális intézmények pályázati forrásból történő akadálymentesítését.

5. A közlekedéshez kapcsolódóan megvalósítandó feladatként tűzi ki a közlekedési megállók, járdák, útburkolatok felújítása, korszerűsítése során az akadálymentesítési követelmények figyelembe vételét, a vasúti és gyalogos átkelőhelyeknél fény és hangjelző berendezések felszerelését, megfelelő számú, fogyatékos személyek számára fenntartott parkolóhely kialakítását.

6. A foglalkoztatás területéhez kapcsolódóan a HEP kiemelt fejlesztési célként kezeli a nők esélyegyenlőségének biztosítását és a diszkrimináció tilalmának érvényesítését, ennek érdekében szükségesnek ítéli a dokumentum kimondottan nőkre szabott foglalkoztatási programok kialakítását, családbarát munkahelyek létrehozását és a gyermekek napközbeni felügyeletét ellátó intézmények fejlesztését. Külön célul tűzi a roma lakosság foglalkoztatását, amelynek érdekében a felzárkóztatásukat szolgáló mentorprogram kialakítását tartja szükségesnek. A fogyatékkal élők foglalkoztatási helyzetének javításához a HEP a foglalkoztatási rehabilitáción belüli képzés és átképzés fontosságát hangsúlyozza.

Az egyes területekhez kapcsolódó célok mellett a dokumentum általános célkitűzésként fogalmazza meg a hátrányos megkülönböztetés megszüntetését, a pénzbeli és szociális ellátásokhoz való hozzájutás biztosítását, valamint a foglalkoztatási, oktatási, egészségügyi, szociális igazgatási és területfejlesztési célok összehangolását az esélyegyenlőség biztosítása érdekében.

A dokumentumban szereplő célkitűzések megvalósulásának nyomon követését, monitoringját megnehezíti, hogy a célok eléréséhez szükséges konkrét intézkedések, cselekvések nem szerepelnek a programban, miként az önkormányzat nem jelölte ki az egyes célkitűzések végrehajtásáért felelős szervet, személyt sem. A célkitűzések megvalósításának határidejére vonatkozóan sem tartalmaz a HEP konkrétumokat, kifejezetten a „folyamatos” végrehajtást írja elő, amely bizonyos célkitűzések megvalósítása esetében értelmezhetetlen (például mentorprogram, akadálymentesítés).

A célkitűzések tényleges érvényesülésének ugyanakkor nemcsak a fentiekben kifogásolt hiányosságok szabnak gátat, hanem a célkitűzések többnyire minden konkrétumot nélkülöző, általános megfogalmazása is (például hátrányos megkülönböztetés megszüntetése).

A programban „aránytalanul nagy” hangsúlyt kap az akadálymentesítés, illetve a fogyatékos személyek esélyegyenlőségének előmozdítása, szemben egyéb védett csoportokkal, mint például a 10 százalékos roma lakossággal, a nőekkel, vagy az idősek helyzetével.

Esélyegyenlőségi terv

SZR Város Önkormányzati Hivatalának 2012. április 1-jétől 2014. március 31-ig szóló esélyegyenlőségi tervét a képviselő-testület 2012. március 22-én, 57/2012. (III. 22.) sz. határozatával fogadta el.

Az ET helyzetelemzése szerint a hivatal 60 dolgozója közül 44 nő. A hivatali dolgozók több mint fele (33 fő) negyven év feletti és mindössze 5 fő nevel két vagy több tíz éven aluli gyermeket. A középvezetők többsége (83 százaléka) nő, a felső vezetésben azonban

csak nő foglal helyet, a felsővezetők 75 százaléka (3 fő) férfi. A hivatalnak nincs roma, fogyatékos sem 10 éven aluli gyermeket nevelő munkavállalója.

A hivatal esélyegyenlőségi referenst alkalmaz az egyenlő bánásmód követelménye érvényesülésének nyomon követésére, az ET megvalósulásának szervezésére és figyelemmel kísérésére valamint az egyenlő bánásmód sérelmével összefüggő eljárások lefolytatására. Az eljárásrendet az et tartalmazza. A referens két évente értékeli az esélyegyenlőség és az egyenlő bánásmód érvényesülését, valamint javaslatokat dolgoz ki a továbbfejlesztés érdekében. Az első ilyen két éves értékelésre várhatóan csak 2014-ben kerül majd sor.

Az et az alábbi célokat, intézkedéseket írja elő:

1. A munkáltató a belső szabályzatok alapján adható juttatások odaítélésénél előnyben részesítheti a kiemelt célcsoportba tartozókat.
2. A pályázati elbírálásnál a diplomás roma fiatalokat az alkalmazás során előnyben részesíti.
3. A kiemelt célcsoportba tartozó, hátrányos helyzetű foglalkoztatottaknak létszámleépítés esetén további segítséget nyújt elhelyezkedésük segítésére.
4. A hivatal egyenlő esélyű hozzáférést biztosít a képzési lehetőségekhez.
5. A családbarát munkahely megteremtése érdekében a 14 éven aluli gyermeket nevelők számára a jogszabályban meghatározott 10 munkanapon túl további 10 munkanap szabadság kiadását biztosítja a foglalkoztatott éves szabadsága terhére az oktatási intézmények működése során elrendelt szünetben.
6. A hivatal folyamatosan (elektronikusan) tájékoztatja a tartósan távollévő dolgozókat (gyes, gyed, tartós betegség miatt) a hivatalt, a dolgozó feladatkörét érintő jogszabályváltozásokról, követelményekről, rendezvényekről, üdülési és sportolási lehetőségekről.
7. Preventív szűrővizsgálatok szervezése önkéntes részvétellel a dolgozók számára.
8. Az egészség megőrzését szolgáló sport- és szabadidős tevékenységek támogatása.

Az SZR-i polgármesteri hivatal esélyegyenlőségi terve változatos képet mutat. Míg a helyzetelemzés meglehetősen tömören és csak nemi, etnikai, fogyatékosági és életkori alapon kategorizálta a hivatali dolgozókat, a tervben szereplő konkrét intézkedések – amennyiben azok a gyakorlatban is érvényesülnek – példaértékűnek tekinthetők. Ide tartozik például a roma diplomás fiatalok előnyben részesítése a munkaviszony létesítése során, vagy a 14 éven aluli gyermeket nevelő szülők szabadságkiadáshoz kapcsolódó kedvezménye.

Az ET ugyanakkor nem ajánl fel programot a nők felső vezetésben betöltött hátrányának kompenzálására, vagy a fogyatékos személyek alkalmazásának előmozdítására.

Akadálymentesítés

A HEP szerint a településen 22 darab önkormányzati középület található, amelyből 11-ben megoldott az akadálymentes közlekedés.

A települési HEP szerint az SZR-i körzeti orvosi rendelők akadálymentesek. Ennek némiképp ellentmond, hogy fejlesztési célok között szerepel a kommunikációs akadálymentesítés, valamint az épületen belüli közlekedés feltételeinek megteremtése.

Akadálymentes továbbá a település idősek otthona, az úgynevezett OTTHON-ház.

A közművelődési intézmények közül akadálymentesként említi a HEP a városi könyvtárat, azonban a HEP azt is hozzáteszi, hogy az akadálymentesítés csak részleges, a könyvtár bejárata az, amely kerekessel megközelíthető.

A fentiekén túl megtörtént a városháza, továbbá a városi fürdő bejáratának akadálymentesítése is.

A közoktatási intézmények közül a HEP szerint akadálymentes a DZS-i Mó Óvoda, a DZS-i Z Óvoda és Bölcsőde, valamint a DZS-i ZM Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola épületének bejárata is.

SZR a 10-20 ezer közötti lakosságszámú települések közé tartozik. A Fot. alapján az alábbi közszolgáltatások egyenlő esélyű hozzáféréseinek biztosítására köteles:

Közszolgáltatás	komplex akadálymentesítés
Egészségügyi alapellátás	részben
Szociális alapellátás	nem
Óvoda	igen
Alapfokú iskola	nem
Gyermekvédelmi alapellátás	nem
Önkormányzati ügyfélszolgálat	igen

3.5 ZG esélyegyenlőségi dokumentumai – A település helyzetképe az esélyegyenlőségi dokumentumok alapján

Általános demográfiai helyzetkép

ZG népesség nyilvántartásából származó adatok szerint a település lakosság száma 2007-ben 60 088 fő volt. A dokumentum 10 évre visszamenőleg tartalmaz adatokat a népességszám változására vonatkozóan, amiből megállapítható, hogy a lakosság természetes fogyása jellemző a településre.

A korosztályok aránya átrendeződést mutat: a fiatal népesség aránya 1997-es adatok alapulvételével folyamatosan csökken, míg a közép- és időskorú lakosságé stagnál, illetve növekszik, és ez a tendencia egy előregedő ZG-i társadalom képét vetíti előre.

A nők és férfiak aránya 52,6 százalék/47,4 százalék arányt mutat.

A lakosság képzettség szerinti megoszlása kapcsán elmondható, hogy a településen az 1997 és 2007 közötti, tízéves időszakban folyamatosan emelkedett az érettségizettek aránya, a diplomások száma pedig 10 éves időszak alatt duplájára nőtt.

Az IVS-ben foglalt adatok szerint a 15 évesnél idősebbek 93 százaléka fejezte be az általános iskolát, ami magas aránynak tekinthető, de a dokumentum maga is utal arra, hogy az arányszámok mögött rejtve maradnak a funkcionális analfabéták.

Romák helyzete

Az IVS alapján rendelkezésre állnak a roma lakosság számára vonatkozó becslési adatok. Az adatok forrását az IVS nem jelöli meg, csupán utal arra, hogy azok helyi szociológiai kutatásokon alapulnak. A becslések alapján 3500–4000 főre tehető a roma lakosok száma, akik ZG lakosságának kb. 6 százalékát teszik ki. A becslési adatokhoz képest lényegesen alacsonyabb számot mutatnak a népszámlálási adatok, a 2001. évi népszámlálás során mindössze 627 fő, vagyis a becslési roma lakosság 18 százaléka vallotta magát cigány nemzetiségűnek.

A HEP szerint néhány kivételtől eltekintve ZG-n nem jellemző a romák telepszerű elkülönülése. A felnőtt cigány népesség 20-25 százalékának van állása, kevesen tanulnak, 70 százalék az inaktív aránya. Kevés az öregségi nyugdíjas, az inaktív három legnagyobb csoportját a munkanélküliek, a gyesen és gyeden lévők, valamint a rokkantnyugdíjasok alkotják.

A HEP helyzetelemzése szerint a romák iskolázottsága elmarad az átlagtól, a munkaerőpiaci pozíciójuk is gyengébbek másokhoz képest. A munkából szerzett jövedelem alig haladja meg a minimálbért, és sok családban a szociális támogatások, segélyek alkotják a háztartások bevételeit.

Fogyatékossgal élők helyzete

Az IVS a 2001. évi népszámlálási adatokra alapítja a város területén lakó veleszületett vagy szerzett fogyatékossgal élő személyek számát, ami 2.462 főt (ebből 1.274 férfi és 1.188 nő), vagyis a város lakónépességének (61.654 fő) 3,9 százalékát jelenti.

A 2001. évi népszámlálás adatai szerint a ZG-i fogyatékkal élők fogyatékossgai típus szerinti megoszlása a következőképpen alakult:

mozgássérültek	1007 fő	41 százalék
vak, illetve gyengénlátó	336 fő	13,6 százalék
siket és nagyothalló	264 fő	10,7 százalék
értelmi fogyatékos	261 fő	10,6 százalék
egyéb	594 fő	24,1 százalék

A fogyatékos személyek iskolai végzettsége összességében alacsonyabb, mint a népesség egészéé. A népszámlálás adatai szerint a fogyatékos személyek 32 százaléka nem fejezte be az általános iskolát, s befejezett alapfokú iskolázottsággal csak 39 száza-

lékuk rendelkezett. Szakképesítéssel, illetve érettségivel 25 százalékuk rendelkezik, míg egyetemi, főiskolai végzettsége a fogyatékos személyek 5 százalékának van.

Integrált városfejlesztési stratégia

ZG integrált városfejlesztési stratégiája nagymértékben támaszkodik a település már korábban elfogadott településfejlesztési koncepciójára, és a ZG-i kistérség területfejlesztési stratégiájára.

Az IVS hat városrészt jelöl ki a településen belül. 1. belváros, 2. északi városrész, 3. nyugati városrész, 4. déli városrész, 5. V.-völgyi városrész, 6. kertváros városrész.

A belvárosban él a lakosság 28 százaléka. A városrész intézményellátottsága teljes körű, azok itt történő sűrűsödése erősíti a központ szerepét, jellegét. Ezen belül az átlaghoz képest kissé magasabb a felsőfokú végzettségűek aránya, ami a belvárosi elhelyezkedés, a munkahelyek közelsége miatt alakult ki.

Az északi városrészhez az IVS adatai szerint a város területének több mint harmada tartozik, míg lakosságának csak 9 százaléka él itt. A lakosság összetétele a város egészéhez viszonyítva a nehezebb sorsú családok jelenlétét tükrözi vissza: kevés a felsőfokú, míg relatíve sok a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya. A foglalkoztatottak és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya is kedvezőtlenebb a város egészéhez viszonyítva. Sok az alacsony komfortfokozatú lakás, melyek egy részét a népszámlálási adatok felvétele óta fejlesztették, ezáltal ez az arány mára már javult.

A nyugati városrészen mindössze a lakosság 5,5 százaléka él. Ennek elsődleges oka a terület erőteljesen szabdalt felszíne, ezzel szorosan összefüggően pedig az egykori zártkertek és belterületi zöldfelületek magas aránya. A lakosságon belül az idősebb, 60 év feletti korosztály, illetve azon háztartások jelenléte ahol nincs foglalkoztatott, magasabb arányt ér el, mint a város más területein. A felsőfokú végzettségűek alacsonyabb aránya is ezen adattal, az idősek és szociálisan rászorultak magasabb számával hozható összefüggésbe, mivel ezen népcsoportokon belül a végzettségi szint eleve alacsonyabb.

A kertvárosban lakik minden harmadik ZG-i, míg területe a város 3,6 százaléka. Ez elsősorban a nagy lakásszámú tömbházaknak köszönhető. Az itt élők a város aktív korosztályából kerülnek ki, az átlaghoz képest magasabb a foglalkoztatottsági arány, relatíve alacsony a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya. A 20. század második felében épült lakások többsége jól felszerelt, a lakótelepek infrastrukturális ellátottsága nem szenved hiányt: emiatt az alacsony komfortfokozatú lakások száma a város egészére nézve a legkedvezőbb, egyben itt található a városi lakásállomány jelentős része.

A déli városrész lakossági korösszetétele jól leképezi a város egészére vonatkozó értékeket. Jelentős különbség a képzettségi szintekben van, a déli városrészen meghatározó a különbség a felsőfokú végzettségűek és a legfeljebb általános iskolát végzettek aránya között, a felsőfokú végzettségűek javára. Ennek egyik indoka lehet, hogy a kórházhoz közeli területeken számos ott dolgozó (orvos) lakik. A relatíve magasabb foglalkoztatási arányt a helyi nagy munkáltatók jelenléte is okozza, a városrész területén található a város legnagyobb üzeme.

A V.-völgyi városrészen belül található meg a szociálisan hátrányos helyzetű családok (akik többsége feltehetőleg roma) zöme. A dokumentum szerint nem szegregáltak élnek, koncentrációjuk csupán egy-egy ingatlant érint, nagyobb számban találhatóak meg azonban a CSK-i városrészen, amely a V.-völgyi városrészként meghatározott területhez sorolva, a várostól keletre helyezkedik el. A V.-völgyi városrész SWOT-analízise alapján a városrészt fenyegető veszélyek között említhetők a hátrányos helyzetű lakosok számának növekedésével együttesen megjelenő problémák. A V.-völgyi városrész mutatói szerint ezen a területen a legmagasabb a 0–14 éves korú gyermekek aránya, magas az alacsony komfortfokozatú lakások aránya, és a városi átlagot jelentősen meghaladja a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül.

Az IVS által kijelölt akcióterületek:

1. Funkcióbővítő városrehabilitációs akcióterület
2. Szociális célú városrehabilitációs terület
3. Dél vasúti ipari övezet
4. Északi városrész akcióterület
5. Nyugati ipari övezet fejlesztési akcióterület
6. Alsóerdő városfejlesztési akcióterület

Az IVS szociális célú városrehabilitációs akcióterületének fejlesztési célja az alacsony státuszú, hátrányos helyzetű lakosság felzárkóztatása. Az akcióterületen belül találhatóak a kisméretű, jellemzően 100 főnél kevesebb lakost érintő szegregált területek, amelyek – méretük miatt – integrációs intézkedési terv készítését nem indokolták, de a szociális típusú beavatkozásoknak elsődleges célterülete kell, hogy legyenek.

Az IVS előírja a szociális célú városrehabilitációhoz szükséges komplex program kidolgozását, amelyhez a város a Roma Nemzetiségi Önkormányzatot és a Hálózat az Integrációért Alapítványt is bevonja.

A szociális városrehabilitációhoz szükséges konkrét intézkedések:

1. 2007–2008 közötti intézkedések
 - városrehabilitációs program, a fejlesztés megvalósításához szükséges szellemi háttér megteremtése, vezetői felkészítése.
 - a társadalmi integrációt segítő integrációs intézkedési terv és megvalósíthatósági tanulmány előkészítése.

Az első kétéves intézkedési csomag forrásigénye 6 millió forint, amelynek forrásául az IVS TÁMOP-pályázatokat, valamint a funkcióbővítő városrehabilitációs projekt forrásait jelöli ki.

2. A következő kétéves, 2009–2010 közötti időszakra a szociális városrehabilitációhoz kapcsolódóan meghatározott konkrét intézkedések:
 - a program előkészítése, tervezése. engedélyezési tervek beszerzése (önkormányzati bérlakások felújításához)
 - gyakorlati képzési programok előkészítése
 - forráskoordinációs program elindítása.

A 2009–2010 közötti intézkedések forrásigénye ugyancsak 6 millió forint, ennek forrásául az IVS a sikeres ROP-pályázatot jelöli meg.

3. 2011–2013-as intézkedések:
 - Roma Kreatív Központ létesítése, amely a roma fejlődés szellemi központjaként működne,
 - szociális bérlakás állomány felújítás, komfortfokozat növelése,
 - szociális lakásfelújítási, beruházási program a Roma Kreatív Központ vezetésével, mentori segítségnyújtással

Az intézkedések harmadik szakaszának forrásigénye 100 millió forint, amelyet teljes mértékben a ROP-programból finanszírozott szociális célú városrehabilitációs program költségvetése fedez.

Az önkormányzat adatközlése szerint a szociális városrehabilitáció nem valósult meg, a ROP-programban a település nem tudott részt venni, ugyanis nem volt olyan szegregátum azonosítható a településen, amely a pályázati kiírás feltétele volt.

Tekintettel arra, hogy a program nem nyert támogatást, annak komponensei sem valósulhattak meg néhány kivételtől eltekintve. Nem készült el az integrációs intézkedési terv és megvalósíthatósági tanulmány, és nem jött létre a Roma Kreatív Központ sem. A programtól függetlenül azonban sor került szociális bérlakások felújítására, az önkormányzat adatközlése szerint évente 20-25 lakás felújítására kerül sor az önkormányzat saját költségvetésének terhére.

Az új szociális városrehabilitációs pályázat 2013. január 4-én került kiírásra, már új módszertan és kritériumok alapján. A település közgyűlése 2013. március 7-én vitatta meg az új, „Szociális célú városrehabilitáció” (NYDOP-3.1.1/B2-12) kiírásra történő pályázat lehetőségeit.

Az új pályázat a KL utca-Cs tér-H utca-K út-P utca által határolt akcióterületre fókuszálna, amely a remények szerint megfelel a pályázati kiírás kritériumainak, hiszen a területen magas az egyszobás lakások, az önkormányzati lakásoknak minősülő lakóingatlanok aránya, és két szociális intézmény is a területen található.

A tervezett fejlesztések az alábbiak:

- nyugdíjas otthonház rekonstrukciója,
- tömbbelső rehabilitáció: új parkolók, zöldterületek megújítása,
- szociális klub épületének megújítása,
- „szoft” tevékenységek: megvalósítására (közösségi, képzési, közbiztonsági programok) kerül sor, amelyeket a projektbe partnerként bekapcsolódó civil szervezetek hajtanak végre:
- kreatív műhely (célcsoport: idősek, pszichiátriai és szenvedélybetegek),
- Tiszta-Virágos Város (célcsoport: akcióterületen élő lakosság),
- az érintett lakosság bevonását célzó egészségügyi akciók (célcsoport: az akcióterületen élő lakosság, különös tekintettel idősek),
- lépések a biztonságért, bűnmegelőzési program (célcsoport: az akcióterületen élő lakosság, különös tekintettel, óvodások, általános iskolások, idősek),
- szociális infopont (célcsoport: az akcióterületen élő lakosság),
- foglalkoztatási rehabilitáció (célcsoport: pszichiátriai és szenvedélybetegek).

A szociális városrehabilitációs program, amely az IVS legfontosabb antiszegregációs intézkedése lett volna a pályázati források hiánya okán nem valósult meg. Az eredeti elképzelések szerint a szociális városrehabilitáció fontos eleme lett volna a településen élő roma lakosság, és a nemzetiségi önkormányzat bevonása is.

A szociális városrehabilitáció új tervei már nem biztosítanak a korábbiakhoz hasonló szerepet a cigány lakosságnak, ami mindenképpen visszalépés a korábbi tervekhez képest.

Antiszegregációs terv

Az ASZT szerint nem található ZG-n olyan városrész, ahol a szegregációs városrészi mutató elérné az 50 százalékos határértéket, a településen nem jellemző a cigányság telepszerű elkülönülése, és a városon belül nincs lakóhelyi szegregáció.

Kisebbségi területi egységekre (100 fő alatti) vetítve ugyanakkor azonosíthatóak ZG-n belül is szegregációs tömbök. A KSH adatszolgáltatása alapján összesen tíz szegregátum azonosítható, ezekbe azonban olyan területek is beletartoznak, mint például a Kiskorú és Fogyatékos Felnőttek Otthona, amely jellegéből adódóan ad otthont alacsony státuszú személyeknek, illetve olyan területek is, mint egy áruház, amely helyén a 2001-es népszámlálás idején még önkormányzati bérlakások álltak, illetve olyan területek, amelyek méretükből adódóan nem tekinthetők szegregátumnak. Összességében az ASZT a KSH adatszolgáltatáshoz képest összesen 3 területet azonosít szegregátumként: az F utca 3–19. közötti területet, amelyben 78 főt számlál, akik többsége roma, a P u. 11–19. közötti területet, amely 80 főt számlál, valamint a belvároson belül a BL utca mentén fekvő tömböket, amelyben 36 fő lakik.

Az F utcai szegregátumban főként önkormányzati tulajdonú lakások találhatóak. A területen élő gyermekek körzetük szerint a Belvárosi Általános Iskola DGY Tagiskolájába tartoznak, s miként az az ASZT-ből kiderül, úgynevezett kislétszámú osztályba jártak, „ebben az osztályban a hh-tanulók aránya meghaladja a városi átlag 25 százalékkal növelt arányát”, ami az ASZT szerint is szegregált osztályszervezést valósít meg. A kislétszámú osztályokat az önkormányzat felmenő rendszerben felszámolta, az ASZT elfogadásakor egyedül a 4. évfolyamon működött ilyen kislétszámú osztály.

A P utcai szegregátum magántulajdonú lakásokból áll, az ott élő gyermekek ugyancsak a DGY Tagiskola kislétszámú, szegregált osztályaiba jártak.

A lakóhelyi szegregáció tehát ZG esetén is iskolai szegregációhoz vezetett.

A fenti két szegregátum mellett az ASZT a Roma Nemzetiségi Önkormányzat segítségével további – többségében romák lakta – területet is azonosított. A CSCS-i, CSK-i városrészen több utcában is telepszerűen élnek romák, az itt élő gyerekek az I II Általános Művelődési Központ körzetébe tartoznak. Az intézményben kiemelkedően

magas a magántanulók és a sajátos nevelési igényű tanulók száma. Az intézményben látják el tankötelezettségüket az ép értelmű, mozgásfogyatékos tanulók is.

A RNÖ segítségével telepszerű, etnikailag szegregált területként azonosította az ASZT a V utca–K út–Z utca között elhelyezkedő területet is, amelyen belül jelentős számú, alacsony komfortfokozatú önkormányzati szociális bérlakás található. A V utcai tömb a város szociális városrehabilitáció akcióterületének része.

A fenti területeken túl további két utcában, az A és a Cs úton azonosít az ASZT mozaikszerűen, csupán néhány családot érintő szigetszerű szegregátumot, amelyek kezelésére, méretükből adódóan az IVS nem vállalkozik.

A település antiszegregációs programja a lakhatási integráció elősegítése érdekében tett önkormányzati intézkedések körében utal a város lakáskonceptiójára, amely 1997 óta jelöli ki a lakáspiacon meglévő feszültségek oldásához szükséges tennivalókat. Az 1997-ben elfogadott tízéves Lakáskonceptiót az önkormányzat 2007-ben felülvizsgálta és újabb 4 évre, 2008–2012 közötti időszakra határozta meg a település lakhatási helyzetének javítását szolgáló célokat.

Az ASZT által azonosított szegregátumokban található lakások zöme elbontandó, egyszerű felújítási munkálatokkal nem rehabilitálható. Uniós támogatás az épületek elbontására ugyanakkor nem igényelhető, ezért a bontásra egyedül az önkormányzat saját költségvetése nyújthatna forrást, amire az ASZT szerint a szűkös források miatt nincs lehetőség.

Az ASZT-ben szereplő intézkedések zöme megegyezik az IVS által előírányzott fejlesztési célokkal. Az ASZT legfontosabb eleme a szociális városrehabilitációs program, amely az IVS-ben szereplő konkrét intézkedésekkel az északi városrész leszakadt lakosságának és a terület szegregátumainak fejlesztésére irányult.

Figyelemmel arra, hogy a korábbi pályázaton az önkormányzat nem nyert támogatást és az új szociális városrehabilitációs pályázat a korábbi tervektől különböző fejlesztési célokat tűz ki, az ASZT felülvizsgálata is szükséges.

Helyi esélyegyenlőségi program

ZG közgyűlése 2007. november 22-én, 293/2007. sz. határozatával hagyta jóvá a város 2008–2010 évre vonatkozó esélyegyenlőségi programját.

A helyi esélyegyenlőségi programban meghatározott célkitűzések az alábbi területekre fókuszálnak:

1. Fizikai és kommunikációs akadálymentesítés.

A fizikai akadálymentesítés érdekében a HEP célul tűzi ki az önkormányzati tulajdonban lévő épületek akadálymentessé tételét, az új építésű utakat és egyéb közlekedési létesítmények építésénél az akadálymentesítés követelményének szem előtt tartását, valamint az akadálymentesen megközelíthető tömegközlekedési megállók és állomások és tömegközlekedési eszközök biztosítását.

A kommunikációs akadálymentesítés érdekében a HEP célként határozza meg a városi honlap akadálymentesítését: az információk hozzáférését Braille-formátumban vagy elektronikusan, szintetizált beszéddel, jelyelven vagy feliratozással, könnyen érthető formában vagy piktogramokkal.

Az akadálymentesítés megvalósításának forrása a HEP szerint önkormányzati és pályázati forrás.

2. A helyi Esélyegyenlőségi Ügynökség projekt fenntarthatósága

2005 júliusától az önkormányzat egy nemzetközi projektben vett részt, amelynek eredményeként helyi esélyegyenlőségi ügynökségek alakultak. Az Ügynökség keretében az önkormányzat e-learning kurzust szervezett gyesen, gyeden lévő édesanyák részére. A HEP egyik célkitűzése az ügynökség fenntarthatóságának pályázati úton való biztosítása.

3. Fogyatékkal Élők Integrált Intézményének létrehozása

A HEP a település 20 férőhelyes fogyatékkal élők nappali ellátására építve átmeneti elhelyezést és tartós bentlakást nyújtó intézmény létrehozását tűzte ki célul. A HEP az

intézmény létrehozásának határidejeként a 2009. évet jelölte ki, forrásul pedig központi normatívát, önkormányzati költségvetést és pályázati forrást.

4. Demens személyek nappali intézményi ellátásának megoldását a HEP 2009-re tűzte ki célul, forrásul központi normatívát, önkormányzati költségvetést és pályázati forrást jelölve meg.

5. Civil társadalom bevonása

Az önkormányzat célul tűzte ki a civil szektor megerősödését annak érdekében, hogy a civil szervezetek a társadalmi szolidaritás, a diszkrimináció elleni küzdelem, és az esélyegyenlőség színtereivé váljanak.

6. A háziorvosi rendelők átalakítása, korszerűsítése és egészségfejlesztő programok indítása is szerepel a HEP célkitűzései között. A felújítás keretében a HEP célul tűzte ki a rendelők fizikai akadálymentesítését.

7. A leghátrányosabb helyzetű munkaerő-piaci csoportok foglalkoztatásának elősegítése is célkitűzés.

Az előirányzott célok közül megvalósult a Fogyatékkal élők Integrált Intézményének létrehozása, amely 2011. október 1-jén kezdte meg működését. Az önkormányzat 2009-ben nyújtott be pályázatot a Nyugat-dunántúli Operatív Program (NYDOP) keretében az intézmény létrehozása érdekében. A pályázat elfogadásra került és több mint 48 millió forintos támogatásban részesült a város a nappali ellátás fejlesztése érdekében.

Az önkormányzat adatközlése szerint 2010-2012-ben az alábbi akadálymentesítési pályázatokat nyújtotta be a település:

ZG Ű utcai tagbölcsőde fejlesztése	NYDOP-5.1.1/B	országos	Nyert
Tornaterem felújítás a P iskolában	BM	országos	Nyert
A G utcai gondozóház épületfelújítása	TIOP-3.4.2-11	országos	Folyamatban
Egymásra hangolva	TÁMOP-5.4.9.	országos	Nyert
A varázslat 14 szigete – megújuló óvodák ZG-n	TÁMOP-3.1.11-12/2	országos	Folyamatban
A ZG-i K utcai tagóvoda fejlesztése	NYDOP	regionális	Nyert
K-i Integrált Óvoda Ca.g közti Székhelyóvoda felújítása, korszerűsítése és akadálymentesítése	NYDOP	regionális	Nyert
Körzeti orvosi rendelő komplexum építése ZG-n	NYDOP	regionális	Nyert

Megvalósult több önkormányzati tulajdonú épület akadálymentesítése, valamint orvosi rendelő komplexum építésére is eredménnyel pályázott a település.

Nem valósult ugyanakkor meg a városi honlap akadálymentesítésére vonatkozó célkitűzés, és a rendelkezésre álló adatok szerint a Helyi Esélyegyenlőségi Ügynökség projekt folytatására sem nyílt lehetőség.

Esélyegyenlőségi terv

ZG Polgármesteri Hivatala nem rendelkezik esélyegyenlőségi tervvel.

Akadálymentesítés

ZG-n az egészségügyi alapellátási intézmény kivételével biztosította a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést:

Közszolgáltatás	Komplex akadálymentesítés
Egészségügyi alapellátás	Igen
Szociális alapellátás	Részben
Óvoda	Igen
Alapfokú iskola	Igen
Gyermekevédelmi alapellátás	Igen
Önkormányzati ügyfélszolgálat	Igen

3.6 ZR esélyegyenlőségi dokumentumai – A település helyzetképe az esélyegyenlőségi dokumentumok alapján

Általános demográfiai helyzetkép

ZR 3.161 lélekszámú település. A település lakosság száma alapvetően stagnál, öregedési indexe kistérségi viszonylatban a legkedvezőbb.

A település lakosságának foglalkoztatási helyzetére jellemző a magas munkanélküliség, amely folyamatosan emelkedik, az elmúlt években 20 százalékkal nőtt a munkanélküliek száma. Az esélyegyenlőségi terv kb. 20 százalékos relatív munkanélküliségi rátával számol, akiknek többsége szakképzetlen, s mintegy fele nem végezte el az általános iskola 8 osztályát sem, s közöttük vannak írástudatlan személyek is.

A HEP helyzetelemzése szerint a magas munkanélküliségi ráta elsődleges oka, hogy a rendszerváltást követő években a település és a környék vállalatának nagy része csődbe ment. A dokumentum szerint ugyanakkor az elmúlt években a térségen kívüli foglalkoztatás egyre nagyobb méreteket ölt, mely ipari szakmunkásokat, segéd és betanított munkásokat von ki a térségből. A munkanélküliek kb. 20 százaléka 50 év feletti, ami a HEP szerint ugyancsak indokolja a település munkanélküliségi rátáját.

Romák helyzete

A HEP szerint ZR lakosságának 40 százaléka roma. A HEP rögzíti, hogy bár a roma lakosság szociális helyzetére nincsenek pontos adataik, az azonban megállapítható, hogy a roma népesség átlagos életszínvonala, lakhatási körülményei, egészségi állapota, iskolázottsága, foglalkoztatottsága a társadalom egészéhez viszonyítva lényegesen rosszabb.

A HEP érdekes módon azt is rögzíti, hogy azt a személyt tekinti romának, aki annak vallja magát. Ennek némiképp ellentmond a roma lakosság becsült aránya, hiszen a 40 százalékos arány nem a népszámlálási adatokból következik.

Fogyatékosággal élők helyzete

A település fogyatékosággal élő lakosságának létszámára vonatkozóan az HEP nem tartalmaz adatokat, bár utal arra, hogy az egészségügyi alapszolgáltatás által szolgáltatott adatok, valamint a fogyatékosági támogatásban részesülők számára vonatkozó adatok alapján le lehet vonni következtetéseket (a HEP ennek ellenére még becsült adatokat sem tartalmaz).

A HEP szerint a községben jelentős azok száma, akik betegség következtében váltak fogyatékosá, többségük agyi katasztrófák utáni mozgásrendszeri fogyatékoságban, vagy a cukorbetegség szövődményeként kialakuló látás fogyatékoságban, illetve az érbetegség miatt kialakuló mozgáskorlátozottságban szenved.

Helyi esélyegyenlőségi program

ZR képviselőtestülete 2011. november 13-án hagyta jóvá 120/2011. (IX.13.) sz. határozatával a település esélyegyenlőségi tervét, ami valójában a település esélyegyenlőségi programja, amire egyébként a dokumentum 8. oldalán is található utalás.

A HEP-ben szereplő, minden csoportot érintő intézkedések:

1. A hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci helyzetének javítása a családok napi megélhetési gondjainak enyhítése (rendszeres szociális támogatás, alkalmi segély), illetve átmeneti kereseti lehetőségek biztosítása (közmunka-programok, közhasznú és közcélú munka) révén.
2. A közszolgáltatást nyújtó intézmények teljes akadálymentesítése 2013-ig.
3. A helyi szemléletet megváltoztató programok támogatása, segítése: a program célcsoportjainak társadalmi integrációját előmozdító lakossági tájékoztató fórumok, programok, rendezvények támogatása, valamint a jogsértésekkel szembeni fellépés

lehetőségeire vonatkozó tájékoztatás a helyi médián, az önkormányzat hirdetőtábláján, stb. keresztül.

4. A hátrányos helyzetű csoportoknak az információs társadalommal összefüggő egyes szolgáltatásaihoz való hozzáférés elősegítése: információs pontok kialakításának támogatása az internethez és az információs társadalom nyújtotta egyéb szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása érdekében.

Az egyes célcsoportokra vonatkozó intézkedések:

1. Fogyatékos személyek:

– akadálymentes környezet kialakítása, valamint a közlekedési nehézségek miatt a távmunka biztosítása. A szociális ellátások területén a fogyatékosokkal élő személyek esetében a saját lakókörnyezetben történő segítségnyújtás kap prioritást.

2. Romák:

– az önkormányzat a szociális szolgáltatással együttműködve törekszik a lakhatási problémák megoldására, a gyerekek testi és lelki egészségének fejlesztésére, a tanulás ösztönzésére. Említésre kerül a mentorprogram biztosítása, amely komplex módon járul hozzá a romák felzárkóztatásához.

3. Idős és nyugdíjas korúak: idősek klubjának működtetése, szociális étkeztetés biztosítása.

4. Hátrányos helyzetű nők: nőkre szabott foglalkoztatási programok, családbarát munkahelyek létrehozása, gyermekek napközbeni felügyeletének biztosítása.

A HEP 2013-as határidővel az alábbi konkrét feladatokat határozza meg az önkormányzat számára:

5. Fogyatékkal élők:

– önkormányzati fenntartású intézmények teljes akadálymentesítése 2013-ig

– kapcsolatfelvétel a (fogyatékos) érdek-képviselői szervezetekkel a fogyatékos személyek rehabilitációs munkahelyen való foglalkoztatásának elősegítésére.

– a nevelés-oktatási intézmények tárgyi feltételeinek javítása a fogyatékkal élő gyermekek fogadásának elősegítése érdekében.

– a lakosság együttműködésének megnyerése annak érdekében, hogy lépcsők helyett lejtők kerüljenek beépítésre a járdákba.

– a tömegközlekedési buszmegállók akadálymentesítése.

6. Időskorúak:

– időskorúak elszegényedését gátló támogató rendszer kialakítása, idősek biztonságának növelése.

Romák:

7. Gyermekek felzárkóztatása az oktatási intézményekben.

8. Munkanélküliek elhelyezkedési esélyeinek javítása.

A HEP-ben meghatározott, fenti feladatok tartalmukat tekintve inkább tekinthetők célkitűzéseknek, fejlesztési irányoknak, mintsem konkrét, végrehajtásra alkalmas feladatnak. Nem találhatóak meg a dokumentumokban ugyanis azok az eszközök, módszerek, amelyek a célkitűzések megvalósítására alkalmasak, egyúttal reális lehetőségként kínálnak az önkormányzat előtt.

A közoktatási esélyegyenlőség terén a HEP az alábbi feladatokat jelöli ki:

1. Integrált oktatás biztosítása.

2. Fejlesztőpedagógus tevékenységének kiterjesztése az óvodai ellátásra is.

3. Óvodapedagógusok felkészítése az integrációs feladatok ellátására.

4. Tanulási nehézséggel rendelkező gyerekek fejlesztése, a pedagógusok ilyen irányú képzése.

A közoktatás területére irányuló feladatok sem határozzák meg az önkormányzat és intézményei által a célok eléréséhez szükséges tényleges teendőket, azok forrásigényét és határidejét.

A foglalkoztatási esélyegyenlőség előmozdítását célzó feladatok:

1. Önkormányzati közfoglalkozás szervezése.

2. Együttműködés a nagykanizsai intézményekkel és munkáltatókkal a hátrányos helyzetű munkanélküliek munkaerő-piacra történő visszajuttatása érdekében.

A HEP megvalósításához szükséges forrásokat az önkormányzat saját és pályázati források terhére kívánja biztosítani. A HEP-ben az önkormányzat a saját forrásai terhére vállalja az oktatási intézmények tárgyi feltételeinek fejlesztését, a pedagógusok továbbképzésének forrásigényét, valamint a közfoglalkoztatásra és a családtámogatásokra fordított összegek viselését.

ZR esélyegyenlőségi programja az általánosságok szintjén marad. A kijelölt intézkedések végrehajtásához szükséges garanciákat nem tartalmazza, sem a feladatok elvégzésének konkrét határidejét, sem a végrehajtásért felelős szervet/személyt sem határozza meg. Bizonyos intézkedések pusztán deklarációt és nem feladatkijelölést tartalmaznak, különösen a romák, a nők és az idősek esélyegyenlőségének előmozdítását hivatott programpontok esetében. A ZR-i programban is alapvetően a fogyatékkal élők helyzetének javítását célzó – s főként az akadálymentesítéssel összefüggő- intézkedések dominálnak.

ZR jegyzőjének adatszolgáltatása szerint az elmúlt 3 év során nem hajtottak végre olyan intézkedéseket vagy programokat, amelyek a település közoktatási intézkedési tervében foglalt intézkedések végrehajtását, vagy az esélyegyenlőséget, illetve a diszkrimináció tilalmát érvényesítették volna.

Akadálymentesítés

Az önkormányzat adatközlése szerint még nem került sor az önkormányzat intézményeinek akadálymentesítésére. 2010-ben az önkormányzat pályázatot nyújtott be az 1.sz. orvosi rendelő felújítására (NYDOP-5.2.1). A pályázat megvalósult, amelynek keretében sor került a rendelő fizikai akadálymentesítésére.

A HEP szerint ugyanakkor mind az általános iskola, mind a polgármesteri hivatal akadálymentesítése részben megoldott.

Közzolgáltatás	Komplex akadálymentesítés
Egészségügyi alapellátás	igen
Szociális alapellátás	nem
Óvoda	nem (részben)
Alapfokú iskola	nem (részben)
Önkormányzati ügyfélszolgálat	nem (részben)

4. A dokumentumelemzés legfontosabb megállapításai

A kiválasztott települések többnyire teljesítették az esélyegyenlőségi tervezésre vonatkozó jogszabályi előírásokat (ZG és ENY nem fogadott el esélyegyenlőségi tervet, KU nem fogadott el esélyegyenlőségi programot, RA esetében nem álltak rendelkezésre adatok).

A kutatás során felmerült, hogy esélyegyenlőségi program hiányában hogyan pályázhat hazai vagy uniós forrásokra RA vagy KU tekintettel arra, hogy az Ebktv. értelmében valamennyi hazai vagy uniós pályázat előfeltétele az esélyegyenlőségi program elkészítése. A Nemzeti Fejlesztési Ügynökségtől kapott tájékoztatás szerint ugyanakkor a pályázati kiírások többsége mégsem írja elő a helyi esélyegyenlőségi programok rendelkezésre bocsátását, jellemzően a TÁMOP-os pályázatok esetében merül csak fel pályázati feltételként a dokumentumok elkészítése.

Az esélyegyenlőségi programokhoz képest speciális, vagyis egy konkrét területre fókuszáló dokumentumok (a közoktatási esélyegyenlőségi intézkedési tervek vagy az integrált városfejlesztési stratégiák) feltehetően kiváltják a pályázatok során az esélyegyenlőségi programokat. Az EBH egyébként honlapján közzé is teszi azokat az esélyegyenlőségi programokat, amelyek elfogadásáról hatósági bizonyítványt állított ki – pályázatokon való részvétel céljából – a települési önkormányzatok, illetve kistérségek számára. Mindössze 14 esélyegyenlőségi program található a honlapon, amelyből következik, hogy meglehetősen ritkán fordul elő, hogy pályázati feltétel az esélyegyenlőségi program elfogadásának igazolása.

Az esélyegyenlőségi tervek hiánya esetén az EBH kizárólag kérelem alapján indíthat eljárást és szabhat ki jogkövetkezményeket. Talán ebből adódik, hogy a vizsgált települések közül egyedül SZR rendelkezett esélyegyenlőségi tervvel. Szembetűnő, hogy az EBH honlapján közzétett jogesetek között mindössze két ügy érintette az esélyegyenlőségi terv elfogadását.

Sem a közoktatási esélyegyenlőségi helyzetelemzések és intézkedési tervek, sem pedig az integrált városfejlesztési stratégiák és antiszegregációs tervek végrehajtásának ellenőrzése nem biztosított. Annak ellenére, hogy ezek a dokumentumok pontos és reális képet festenek a település oktatási és lakhatási szegregátumairól, az ezek felszámolására előírányzott intézkedések többsége nem kerül végrehajtásra.

Jól szemlélteti a jelenséget például ENY esete, amelyben a legtöbb etnikailag szegregált terület található. Az IVS-ben szereplő célkitűzések ellenére a ténylegesen megvalósult beruházások nem a szegregátumok felszámolására vagy rehabilitálására irányultak, a legtöbb pályázati forrás a közintézmények akadálymentesítésére és útfelújításra irányult. *A helyi, illetve a kistérségi esélyegyenlőségi dokumentumok alapján valamennyi település demográfiai helyzetképe felrajzolható volt.* A lakosság iskolázottságára, foglalkoztatási helyzetére, szociális helyzetére vonatkozóan minden településnél találtunk adatokat. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a helyzetelemzések a KSH, többnyire 2001-es népszámlálási adatain alapulnak. A 2011-es népszámlálás adatainak birtokában ezért szükséges valamennyi esélyegyenlőségi dokumentum felülvizsgálata, hiszen a 10 év alatt történt elmozdulások nem csupán a célkitűzések teljesülésével kapcsolatban hordoznak majd érdemi információt, de adott esetben a fejlesztési célok újrafogalmazására is szükség lehet. Különösen igaz ez az antiszegregációs tervek, a szegregátumok vagy szegregációval veszélyeztetett területek azonosítására.

A 2011-es népszámlálási adatokkal való aktualizálás lehetőséget teremthet az önkormányzatok számára arra is, hogy számot vessenek és értékeljék a célkitűzések eddigi érvényesülését. A dokumentumelemzéshez szükséges adatgyűjtés során nyilvánvalóvá vált ugyanis, hogy *az önkormányzatok nem rendelkeznek naprakész információval vállalásaik teljesítéséről.* Tapasztalataink szerint problémát jelent az is, hogy a dokumentumok végrehajtása több szervezeti egységet érint a hivatalon belül, és nem határozható meg egy minden intézkedés felett átfogóan „örkődő” személy, aki adott esetben számon kérhetné, monitorozhatná a fejlesztési célok érvényesítését, előterjesztéseket téve a képviselő-testület felé.

Ezen segíthetne, ha minden településen lenne esélyegyenlőségi felelős, aki legalább évente jelentést készítene a célkitűzések teljesüléséről vagy megíúsulásáról.

A leginkább kívánatos pedig az lenne, ha közigazgatási szervek jogosultak lennének a programok, tervek tartalmi értékelésére is és hatáskörrel rendelkeznenek a vállalások elmaradásának szankcionálására. Amennyiben az EBH nem csupán arról állítana ki hatósági bizonyítványt, hogy az önkormányzat rendelkezik-e esélyegyenlőségi programmal, hanem vizsgálhatná, hogy a megelőző években a kitűzött célok érvényesültek-e, valószínűleg realisabb célkitűzésekkel rendelkező programok születnének. A tartalmi vizsgálat alapján elérhető lenne, hogy a tervezés során az önkormányzatok különösebb forrásigénnyel nem járó, de hatásukban jelentős intézkedéseket is elfogadjanak. A női/nemzetiségi/fogyatékosági kvóták, az osztályszervezési gyakorlat vagy az iskolai körzethatárok felülvizsgálata külön pénzbeli ráfordítás nélkül is látványos eredményeket mutathatnak.

Az esélyegyenlőségi elvű támogatáspolitikai bevezetése ellenére ezért csak látszólagos az esélyegyenlőség horizontális szempontként kezelése, ha a célkitűzésekhez rendelt intézkedések nem valósulnak meg.

A helyzetelemzések – az előzetes várakozásoknak megfelelően – *becsült, adott esetben számszerű adatokat is tartalmaznak a település roma lakosságára vonatkozóan.* Bár az egyes dokumentumok között található némi ellentmondás – például SZR vagy ZR esetében – a dokumentumok a roma arányokat illetően törekednek valós, vagyis szociológiai vagy a helyi nemzetiségi önkormányzat becslésein alapuló adatok megjelenítésére. ENY esetében ugyanakkor csak kistérségi arányok állnak rendelkezésre, a település vonatkozásában csak a 2001-es népszámlálás adatai elérhetőek.

A dokumentumok többsége tehát nem csak hivatalos- a 2001-es népszámlálási adatokon alapuló- értékeket, hanem becsült, de így a tényleges állapotokhoz közelítő adatokat is tartalmaznak.

A roma lakosság becsült aránya a vizsgált településeken:

1. RA (91%)
2. ZR (40%)
3. ENY (10%)
4. SZR (10%)
5. KU (7,7%)
6. ZG (6%)

Meglepő módon a *fogyatékos lakosság számát illetően hiányos adatok állnak rendelkezésre.* Egyedül ZG közölte fogyatékoságtípus szerinti bontásban a településen élő fogyatékos személyek arányát.

A népszámlálási adatok mellett a fogyatékosági támogatásban részesülő személyek száma, illetve a közoktatási intézmények éves statisztikai adatközlése alapján megbecsülhető, a tanköteles tanulók esetében pedig számszerűen megállapítható a településen élő fogyatékos személyek száma és a fogyatékosági típusa.

Az egyes védett csoportok helyzetének megjelenítése különböző hangsúlyt kap az egyes dokumentumokban.

A romák helyzetképe az IVS és ASZT fontos részét képezi, a szegregátumok jellemzése részletes adatokat szolgáltat az ott élők szociális helyzetével kapcsolatban.

A fogyatékkal élők helyzetével kapcsolatban az esélyegyenlőségi tervek és az esélyegyenlőségi programok szolgáltatnak részletesebb adatokat, az e csoportot célzó beavatkozások többsége is ezekben a dokumentumokban található.

A nők esélyegyenlőségének előmozdítását célzó beavatkozások ugyancsak az esélyegyenlőségi tervek, illetve programok részét képezik.

Az időskorúakat célzó beavatkozások száma elenyésző, de a demográfiai helyzet-elemzésekben részletes adatok állnak rendelkezésre a lakosság korcsoportok szerinti megoszlását illetően.

Bizonyos védett csoportok érdekei ugyanakkor egyáltalán nem jelennek meg az esélyegyenlőségi tervezés során, ide értve különösen az LMBT-embereket vagy a hajléktalanokat.

Az esélyegyenlőségi dokumentumokban szereplő célkitűzések, feladatok és előirányzott intézkedések elemzése alapján megállapítható, hogy lényeges különbségek vannak a dokumentumtípusok között.

A kitűzött célok, az azokhoz kapcsolódó szükséges intézkedések és azok határidejének meghatározása, az intézkedés végrehajtásáért felelős személy/szerv kijelölése, az intézkedés forrásigényének és a forrás előteremtésének lehetőségeinek meghatározása a kulcsa az intézkedések számon kérhetőségének és végrehajtásuk ellenőrzésének.

Megállapítható, hogy az *integrált városfejlesztési stratégiák, antiszegregációs tervek és a közoktatási esélyegyenlőségi intézkedési tervek* által meghatározott intézkedések megfelelnek a fenti kritériumoknak, vagyis kellően *konkrétak és számon kérhetőek*.

Ezzel szemben az esélyegyenlőségi programok számos olyan célkitűzést tartalmaznak, amelyek a számon kérhetőséghez nem elég egzakt megfogalmazásúak, továbbá nem tartalmazzák a célok eléréshez szükséges intézkedések forrásigényét, végrehajtásáért felelős személy kijelölését. (A fenti megállapítások nem vonatkoznak az ENY-i programra, amely az IVS-hez hasonlóan egzakt célkitűzéseket határoz meg.) *Az esélyegyenlőségi programok ilyen értelemben nem alkalmasak a jogalkotó által kívánatos joghatás kiváltására, azaz a helyzetelemzésben azonosított problémák komplex kezelésére.*

A vizsgált települések közül egyedül SZR rendelkezik esélyegyenlőségi tervvel. Sem a helyzetelemzés, sem a kijelölt fejlesztési célok nem adnak kellő támpontot ahhoz, hogy a munkavállalók világos képet kaphassanak a munkahelyi diszkrimináció csökkentése érdekében tervezett munkáltatói lépésekről, illetve a hátrányos helyzetű munkavállalói csoportok esélyegyenlőségének előmozdítása érdekében alkalmazott technikákról. SZR esélyegyenlőségi tervében foglalt előnyben részesítő intézkedések (például roma diplomások, iskolás korú gyereket nevelők) nem kínálnak beavatkozást minden, a helyzetelemzés alapján azonosítható munkahelyi egyenlőtlenségre. Így például a terv egyáltalán nem értékeli és megoldási javaslatot sem kínál arra a körülményre, hogy a nők alulreprezentáltak a felső vezetői pozíciókban és hogy fogyatékkal élők, megváltozott munkaképességű személyeket sem foglalkoztat a hivatal.

Az esélyegyenlőségi dokumentumok tényleges érvényesülésének, az előirányzott intézkedések gyakorlati megvalósításának elemzése alapján – az önkormányzatok hiányos adatközlése okán – nem tehető általános megállapítások. Nem határozható így meg az sem, hogy pontosan milyen arányt mutatnak a sikeresen megvalósított és az el nem ért célkitűzések.

Az önkormányzatok adatközlése alapján ugyanakkor megállapítható, hogy *egyetlen dokumentum sem került maradéktalanul végrehajtásra*, mi több, a kimondottan az esélyegyenlőséget előmozdító célkitűzések zöme nem került megvalósításra. *Ennek oka az önkormányzatok adatszolgáltatása alapján többnyire a forráshiány, a pályázati lehetőségek hiánya vagy a sikertelen pályázatok voltak.*

Az esélyegyenlőségi dokumentumok célkitűzései tehát túlnyomóan pályázati forrásoktól függenek, a tervezéskor, a célok megfogalmazásakor az önkormányzatok nem a rendelkezésükre álló források alapján terveznek, hanem jövőbeni, többnyire bizonytalan kimenetelű pályázati forrásokra alapítanak.

Az akadálymentesítésre vonatkozó beavatkozások szinte kivétel nélkül nagy forrásigényű beruházások, amelyek pusztán önkormányzati önerőből többnyire nem kivitelezhetők. Valamennyi vizsgált településen sor került egy vagy több közintézmény akadálymentesítésére, de *egyik településen sem biztosított valamennyi közszolgáltatás akadálymentes hozzáférhetősége.*

A pályázati források és az önkormányzati önerő végessége ezért az oka annak, hogy csak hézagosan kerül sor az épületek akadálymentesítésére. *Megfigyelhető továbbá, hogy az esélyegyenlőségi dokumentumokban használt akadálymentesítés kifejezés nem feltétlenül azonos a komplex akadálymentesítés követelményével.* Az akadálymentesítés alatt sokszor csak a bejáratoknak a kerekesszékkal, babakocsival való megközelítésének lehetővé tételét értik a dokumentumok, így az akadálymentesként feltüntetett intézmények sem feltétlenül felelnek meg a komplex akadálymentesítés követelményének.

A településeken elérhető közszolgáltatások akadálymentes hozzáférhetőségére vonatkozóan a települések naprakész információval rendelkeznek.

A nagyobb települések – ZG, ENY, SZR – a megelőző három évben több olyan pályázati forrásra is szert tettek, amelyeket a közszolgáltatásoknak helyet adó épületek

felújítására, egyúttal az akadálymentesítésre fordítottak. *Az akadálymentesítésre fordított források messze meghaladják a célzottan az egyéb védett csoportokra – különösen a romákra – fordított beruházások összegét.*

Az esélyegyenlőségi tervezésbe és a fejlesztések végrehajtásába csak elvétve vonták be az önkormányzatok a civileket és kisebbségi (nemzetiségi) önkormányzatokat. Jó példaként említhető ZG, amely az új szociális városrehabilitációs pályázatába partnerként vonna be civil szervezeteket a szoftelemek (például közösségi programok) megvalósítására, s amely a korábbi, sikertelen szociális városrehabilitációs projektjében is számított volna a cigány nemzetiségi önkormányzat munkájára.

A romákkal kapcsolatos megállapítások, intézkedési javaslatok, illetve konkrét intézkedések végrehajtása kapcsán meglehetősen kevés szerepet kapnak a cigányság érdekeit helyben képviselő nemzetiségi önkormányzatok. Az etnikai adatok vonatkozásában is csupán SZR önkormányzata alapította az IVS megállapításait a nemzetiségi önkormányzat becslésére, míg ENY egyáltalán nem adta meg a településen belül a roma lakosság arányát, holott kisebbségi/nemzetiségi önkormányzat ENY-ben is működik. Összességében a vizsgálat tárgyát képező települések esélyegyenlőségi dokumentumaiból az a megállapítás tehető, *hogy a romák közvetlen, illetve közvetett képviselete a tervezés és végrehajtás során nem hangsúlyos, az intézkedéseknek nem alanyai, hanem leginkább tárgyai.*

5. Melléklet

5.1 SZR, KU, ENY, RA, ZG és ZR települések oktatási esélyegyenlőségi dokumentumainak elemzése

Az közoktatási esélyegyenlőségi helyzetelemzések és intézkedési tervek főbb elemzési szempontjai a védett tulajdonságokkal rendelkező csoportokat érintő oktatási intézkedések vizsgálata, hogy az önkormányzati döntések, programok mennyire támogatják vagy éppen gátolják a oktatási esélyegyenlőséget. A dokumentum nagy segítséget nyújt a települések oktatási helyzetének megismerésében, de egyben limitálnak is, mert nem tudnak naprakész és teljes körűen felmért adatokkal szolgálni. A dokumentumok nagy hányada 2010-ben készült el. Általánosságban véve kevés adat található a fogyatékkal élő személyek kapcsán és megbízhatatlan adatok vannak a romákkal kapcsolatban, a dokumentumok elsősorban a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű diákok oktatási helyzetét elemzik. Mivel a romák esetében pontos adatok nem állnak rendelkezésünkre, és több szociológiai tanulmány szerint is a halmozottan hátrányos helyzetű diákok nagy százalékban roma diákok, ezért az elemzés során a halmozottan hátrányos helyzetűekkel kapcsolatos adatokat és információkat használjuk mi is a romákkal kapcsolatban.

Az elemzés során a legfrissebb vagy elérhető települési és/vagy kistérségi közoktatási helyzetelemzéseket és intézkedési terveket használtuk. Az oktatásügyi önkormányzati döntéseket a megfogalmazott esélyegyenlőségi intézkedések tükrében vizsgáltuk, ebben segítségre voltak az esélyegyenlőségi helyzetelemzések és intézkedési tervek felülvizsgált dokumentumai, továbbá az önkormányzatok által megküldött beszámoló⁷, esélyegyenlőséget előmozdító önkormányzati programok és pályázatok (önkormányzati programok, EU-s pályázatok). Azonban a dokumentumok és adatok nem mindenhol voltak teljes körűen elérhetőek, így a döntések vizsgálata a fellelhető forrásokban foglaltakra korlátozódott.

Általánosságban elmondható, hogy az oktatási helyzetelemzések nem a jelenlegi helyzetet tükrözik. A dokumentumok a legtöbb esetben nem frissítettek és oktatási téren végbe ment reform következtében az oktatásigazgatási rendszer átalakult. 2013 óta az intézmények fenntartását átvette a kormány, és kialakultak a járási tankerületek is.

Az elemzés során azonban néhány következtetés levonható az önkormányzati és kistérségi szintű intézkedések kapcsán:

1. Az állam által finanszírozott, és az esélyegyenlőséget előmozdító programokban nem mindegyik önkormányzat vett rész vagy azokba nem a leghátrányosabbak kerültek bevonásra. ZG és ENY települések nem vettek részt az Integrációs Pedagógiai Programban, illetve az intézkedési tervben foglaltak szerint több településen is szükséges az Utravaló Programban és Arany János Tehetség gondozó programban is a hh- és hhh-diákok számának növelése.

2. A kötelező felvételi körzetek intézményi – intézményegységi – tagintézményi bontásban történő meghatározása és a szabad helyek sorsolás útján történő elosztásának kihirdetése megtörtént, azonban ez lényegi változást nem hozott a szegregálódás tekintetében. Gyakorlatban az iskolák közötti szegregációt nem számolták fel a települések. ZG-ben a legtöbb hhh a BL Általános Iskolába és Speciális Szakiskolában tanul, ENY-ben pedig egy önkormányzati fenntartású és alapítványi fenntartású intézményben. Továbbá ENY-ben az önkormányzati intézmény egy része egyházi fenntartásba került, és a szabad iskolaválasztás következtében az iskolák közötti szegregáció egyre erősödik. ZR-ben is a szabad iskolaválasztás lehetőségének köszönhetően a diákok ingázása kezd kialakulni, amely hosszú távon a település iskolájának szegregálódásához fog vezetni. Ez a tendencia sok kisebb település esetében egyre jellemzőbb.

Az iskolák között nem alakítottak ki megfelelő információs rendszert, amely nélkül a tanulómozgások iránya és mértéke nem követhető, és az intézmények/települések

⁷ ZG esetében küldött az önkormányzat egy beszámolót, amelyet egy EU-s pályázat kapcsán készített el.

közötti együttműködés is nehezen alakítható ki. Az adatbázis és az oktatási intézmények együttműködések kialakításában is fontos szerepe lenne a társulások gesztor intézményeinek illetve a többcélú kistérségi társulásoknak is. Amíg a társulást vezető intézménynek gyereklétszáma többnyire stabil az diákok ingázásának köszönhetően, a társulás kisebb településeiben a létszámcsökkenés és a növekvő hátrányos helyzetű diák aránya a jellemző (például ZR és a ZS-i kistérsége).

3. Aprófalvak esetében mint RA és KU a gyerekszám csökkenése a jellemző, így az intézmények fenntartása társulásokon keresztül valósul meg. RA gesztor intézményként, KU pedig tagintézményként szerepel az intézményi társulásban. Ezen településekre a létszámcsökkentés mellett a hátrányok halmozódása a jellemző: népesség elvándorlás és így arányaiban növekvő hátrányos helyzetű/roma lakosság, diákok ingázása, a lakosság számmal arányosan csökkentő állami támogatás. Ilyen települések esetében a kistérségi szintű EU-s források eloszlása sem egyenletes. A leghátrányosabb helyzetű kistérségek (lhh) számára kiírt pályázat egyik fontos célja az volt, hogy a marginalizált települések is forráshoz juthassanak, de például RA semmilyen pluszforráshoz nem jutott a lhh-projekt kapcsán.

ZG - Közoktatási helyzetelemzés

Az oktatási esélyegyenlőségi helyzetelemzés és intézkedési terv 2010-ben készült, és a 2009–2015 időszakra vonatkozóan tartalmaz célkitűzéseket.

A város területén lakó *fogyatékossgal élő személyek* – a KSH 2001. évi népszámlálási adatai szerint – száma 2.462 fő (ebből 1274 férfi és 1188 nő), ez a város lakónépességének (61 654 fő) 3,9 százaléka, ami kedvezőbb, mint az országos arány (5,7%). A fogyatékos személyek iskolai végzettsége összességében alacsonyabb, mint a népesség egészé. A népszámlálás adatai szerint a fogyatékos személyek 32 százaléka nem fejezte be az általános iskolát, s befejezett alafokú iskolázottsággal csak 39 százalékuk rendelkezett. Ez ugyan jelentős, 9 százalékos emelkedés, mégis a nem fogyatékos személyek iskolai végzettségének arányától messze elmarad. Szakképesítéssel, illetve érettségivel 25 százalékuk rendelkezik, míg egyetemi, főiskolai végzettsége a fogyatékos személyek 5 százalékának van.

A 2001. évi népszámlálás során 627 fő (18%) vallotta magát cigány származásúnak. Egy 2001-ben készült ZG-i vizsgálat adatai alapján néhány kivételtől eltekintve nem jellemző a romák teleszerű elkülönülése ZG-n.

A gyermekjóléti és közoktatási közszolgáltatások teljes körben elérhetők ZG Megyei Jogú Város Önkormányzata területén. Négy ellátási forma kivételével (gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás, fejlesztő felkészítés, továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás) valamennyi közszolgáltatást a városi önkormányzat szervezi meg és biztosítja. Tekintettel az intézményi férőhelyek számára, megállapítható, hogy a szülői igények alapján már 3 éves kortól minden ZG-i gyermek számára biztosítható az óvodai nevelés azzal, hogy a 2010/2011. nevelési évtől új óvodai csoport indul, és ezzel az önkormányzat 71 óvodai csoportban biztosítja az óvodás korú gyermekek ellátását.

A 2010-es esélyegyenlőségi helyzetelemzés szerint ZG Megyei Jogú Város Önkormányzata a fenntartásában működő közoktatási intézmények esetében nem igényelt integrációs és képesség-kibontakoztató támogatást. A Jegyző által nyilvántartott halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma 2007-ben 77 fő volt (a 0–18 éves korosztály 0,7 százaléka), míg ez a létszám 2010-ben 55 fő (a 0–18 éves korosztály 0,5 százaléka). A meglepően alacsony szám arra utal, hogy nem teljes körű a hátrányos helyzetűek feltérképezése, ahogy azt az esélyegyenlőségi intézkedési terv is tartalmazza.

Kimutatás a hátrányos helyzetű, a halmozottan hátrányos helyzetű,
és az sni-s tanulókról

Intézmény neve	Tanulók száma	hh száma	hh aránya	hhh száma	hhh aránya	sni száma	dni aránya
AE Iskola	655	46	7 százalék	-	-	10	1,5 százalék
B Magyar–Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola	992	169	17 százalék	7	0,7 százalék	43	4,3 százalék
II Általános Művelődési Központ	174	32	18,3 százalék	-	-	22	12,6 százalék
K Általános Iskola	962	131	13,6 százalék	9	0,9 százalék	43	4,4 százalék
LPD Általános Iskola és Sportiskola	774	84	10,8 százalék	20	2,5 százalék	47	6,0 százalék
ÖJ Általános Művelődési Központ	335	44	13,1 százalék	-	-	23	6,8 százalék
BL Általános Iskola Speciális Szakiskola	108	54	50 százalék	8	7,4 százalék	108	100 százalék

Az általános iskolai speciális nevelési igényű (sni) tanulók létszáma 296 fő, melyből 108 fő tanulásban és értelmileg akadályozott gyermek, akik a BL Általános Iskola Speciális Szakiskola szegregált formában teljesítik tankötelezettségüket. A többi tanuló integrált oktatásban vesz részt a város intézményeiben. A középfokú oktatási intézményekben 243 fő sni-s diák tanul, akik közül 91 fő a BL Általános Iskola Speciális Szakiskola vesz részt különböző OKJ-s képzésekben. Az óvodás korú sni-s gyermekek száma 33 fő. Az adatok alapján az általános iskolás sni-diákok száma 8-10-szerese az óvodás korú sni-arányhoz viszonyítva.

Az általános iskolai korosztályban a hátrányos helyzetű (hh) és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók (hhh) (tanulói létszám: 108, hh: 54, hhh: 8 fő) aránya a BL Általános Iskola Speciális Szakiskola és EGYMI-ben a legmagasabb (54% és 7,4%). Az intézményben a tanulásban és értelmileg akadályozott tanulók részére biztosítanak általános iskolai és speciális szakiskolai oktatást. Az esélyegyenlőségi helyzetelemzés kiemeli, hogy az intézménybe a tanulók nem szociális alapon kerülnek, hanem az illetékes Megyei Tanulási Képességeket Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság szakértői véleménye alapján teljesítik tankötelezettségüket. Azonban az intézményben jelenlévő magas hh- és hhh-arány további elemzést igényelne, már csak amiatt is fontos lenne, mert az esélyegyenlőségi dokumentumok szerint a BL Általános Iskola Speciális Szakiskola hh- és a hhh-tanulók az intézmény speciális szakiskolájában folytatják továbbá tanulmányaikat. Az esélyegyenlőségi dokumentumok szerint az önkormányzat sem a szegregáció, sem pedig a magas sni-arány tekintetében nem tervez további lépéseket, mondván, hogy az országos arányokat nem haladja meg a városi sni-átlag (4,4%). „ZG Megyei Jogú Város Önkormányzatának célja, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók nevelésével, oktatásával kapcsolatos feladatellátást az elkövetkezendőkben is szakszerűen és jogszerűen szervezze meg”. Azonban a fenti táblázat és a helyzetelemzés maga is arra enged következtetni, hogy néhány intézményben az sni-arány meghaladja az országos átlagot (II Általános Művelődési Központ, LPD Általános Iskola és Sportiskola, ÖJ Általános Művelődési Központ) illetve a BL Általános Iskola Speciális Szakiskolában a hh- és hhh-arány is magas, amely további elemzést és a diákok rendszeres felülvizsgálatának nyomkövetését igényelnék. Sajnos ezek az intézkedések nem jelentek meg a település oktatási esélyegyenlőségi intézkedési tervébe.

Az intézkedési tervben megfogalmazott főbb intézkedések és döntések⁸:

1. *A halmozottan hátrányos helyzetű diákok teljes körű beazonosítása / A település beszámolója⁹ alapján a gyermekek és a tanulók felderítése és nyilvántartása csak a szülők segítségével lehetséges. A hhh-s tanulók felkutatása folyamatos és a szülők intézményi felhívása a nevelési év, illetve a tanév elején megtörténik. Pontosabb adatokkal nem szolgál a dokumentum.*

2. *Óvodás korú gyermekek óvodáztatása, különös tekintettel a 3 éves hh/hhh-gyermekekre/*

A beszámoló alapján a gyerekek teljes körű beóvodáztatása megtörtént.

3. *A pedagógus továbbképzések a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek/tanulók oktatásának-nevelésének szempontjából elsősorban az IPR-programon keresztül /*

A beszámoló elkészülésének évében a település nagy valószínűséggel nem pályázott az állami támogatásra, de a beszámoló szerint az iskolák pedagógiai gyakorlatába beépült a program.

4. *A segítő programokban részt vevő hh/hhh-tanulók száma csekély, így az intézkedési terv javasolja minél több hh-tanuló bevonását az Útravaló és az Arany János Tehetséggondozó Programba / Sajnos az adatok pontatlanság miatt nem tudjuk hogy valóban hány hh- és hhh-diák vesz részt a programokban.*

5. *A város néhány általános iskolájában a magántanulók száma magas, így az intézkedési terv alapján javasolt a magántanulói státusz felülvizsgálata / A település beszámolója alapján a felülvizsgálatok megtörténtek, de nem tudjuk, hogy hány diák státusza változott meg ennek köszönhetően.*

6. *A település által benyújtott pályázatok alapvető célja az óvodai feladatellátási helyek bővítése volt, valamint az iskolarendszerű oktatás informatikai fejlesztése, az úgynevezett „Intelligens iskola” létrehozása, amely elsősorban az informatikai infrastruktúra fejlesztésére koncentrált.*

A beszámoló pontatlanul fogalmaz az intézkedési terv teljesüléséről. A BL Általános Iskola Speciális Szakiskola magas hh- és hhh-aránya kapcsán az intézkedési terv nem fogalmazott meg semmilyen intézkedést. Az iskola esélyegyenlőségi intézkedési terve sem említi a felülvizsgálatot, viszont kiemeli, hogy a hh/hhh-diákok körében magas a bukások- és az igazolatlan mulasztások száma. Ezenkívül egyházi fenntartásban működik a településen a MJ Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium, amely sajnos nem szerepel a esélyegyenlőségi elemzésben, mivel közoktatási megállapodás megbízója a Művelődési és Oktatási Minisztérium volt 1994-ben.

A település válaszai alapján az elmúlt 3 év során nem voltak további intézkedések és programok melyek szolgálták volna a település közoktatási intézkedési tervét.

ZM - Közoktatási helyzetelemzés

ZR a ZS-i kistérségbe tartozik, amely 19 települést magában foglaló egység. A település 2011-ben készítette el esélyegyenlőségi programját és felületesen, de tartalmaz közoktatási intézkedéseket, továbbá a 2008-ban készült és 2010-ben felülvizsgált ZS-i közoktatási esélyegyenlőségi intézkedési tervben található még használható információkat.

A település esélyegyenlőségi helyzetelemzésből fogyatékosággal élők létszámára, a fogyatékoság formájára és mértékére pontos adat nem áll rendelkezésünkre. ZR 3161 lélekszámú település, a helyzetelemzés szerint a teljes lakosságszámból a roma származású emberek száma 40 százalék körül mozog¹⁰. ZR Község Önkormányzata közoktatási feladatait egy napközi otthonos óvodával és egy általános iskolával látja el. ZS Kistérség Többcélú Társulása a többszöri napirendre vétel ellenére fenntartói szereppel nem ruháztatott fel, azaz az intézmények feladataikat a települési önkormányzatok mikrotársulás, illetve önálló települési önkormányzati gondoskodás keretében teljesítik. Felvállalt szakszolgálati feladatainak minden esetben megállapodás keretei között tesz

⁸ ZG Megyei Jogú Város Közoktatási Helyzetelemzése és Intézkedési Terve, 2010

⁹ Beszámoló, ZMJV Közoktatási Esélyegyenlőségi Terve Akciótervében foglaltak Teljesüléséről, 2010

¹⁰ ZR Község Esélyegyenlőségi Terve, 2011

eleget.¹¹ ZS Kistérség Többcélú Társulása területén óvodai nevelés kilenc feladat - ellátási helyen folyik, mely kettővel kevesebb, mint az Intézkedési Terv készítésének idején volt. A megszűnések háttérében az elapadó gyermeklétszám, a magas önkormányzati hozzájárulási igény áll. Intézményi fenntartást az önkormányzatok társulása jellemzi, korábban tizenegy óvoda közül egyet alapítvány, ötöt önállóan települési önkormányzat és további ötöt azok mikrotársulása tartott fenn, 2010-ben kilenc feladat - ellátási hely közül mindössze egy van önálló települési önkormányzati fenntartásban, míg további nyolc mikrotársulási keretek között működik.¹² Az óvodás korú gyerekek száma a 2009/10 tanévben 490 volt a kistérségen belül, közülük 60 százalék hh és 40 százalék hhh. A kistérség településein lakó, de a kötelező beóvodázási körzeten kívülről bejáró 29 kisgyermek az óvodába járók 6 százalékát jelenti, mely jelenség dominánsan a ZS-i intézményegységet érinti.

Ó v o d a i ö s s z e s í t ő		
F e l a d a t m u t a t ó / n e v e l é s i é v	2007 / 2008	2009 / 2010
Feladat - ellátási helyek száma	11	9
Gyermekek száma	438	490
Óvodai csoportok száma	20	20
Óvodapedagógusok száma	39	40
Hátrányos helyzetű gyermekek száma	189	295
Halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma	137	219
Btm/sni*2/sni*3 gyermekek száma	12 / 2 / 4	28 / 28 / 3
Statisztikai létszám	460	552
Egy pedagógusra jutó gyermekek száma	11, 8	13, 8
Egy csoportra jutó gyermekek száma	23	27, 6
Be nem íratott harmadik életévüket betöltők száma	9	9

ZR-ben az óvoda 170 gyermeket fogad és az ellátottainak 79 százaléka hátrányos helyzetű, melyen belül 92 százalék halmozottan hátrányos helyzetű. Valamilyen fokú nehézséggel vagy akadályozottsággal 52 kisgyermek küzd. Azonban a pedagógus ellátottsága és környezeti, módszertani szempontból is az intézkedési terv szerint példa értékű az intézmény és a 3 éves korúak beóvodáztatása is teljes körű.¹³

Az általános iskolai feladatellátás jelenleg öt helyen valósul meg a kistérségben, ezek közül kettő önálló intézmény, kettő többcélú intézmény intézményegysége, egy pedig telephely státussal rendelkezik. A fenntartói háttérrel illetően öt iskolából hármat ma is mikrotársulás, míg egyet-egyet alapítvány, illetve egyház tart fenn¹⁴.

¹¹ ZS Kistérség Többcélú Társulása, Közoktatási Intézkedési Terv 2010. felülvizsgálat

¹² ZS Kistérség Többcélú Társulása, Közoktatási Intézkedési Terv 2010. felülvizsgálat

¹³ Négy olyan kisgyermek él beóvodázási körzetében, akiknek felvételét tartós betegség akadályozza.

¹⁴ ZS Kistérség Többcélú Társulása, Közoktatási Intézkedési Terv 2010. felülvizsgálat

I s k o l a i ö s s z e s í t ő		
F e l a d a t m u t a t ó / t a n é v	2007 / 2008	2009 / 2010
Feladatellátási helyek száma	6	5
Tanulók száma	921	917
Iskolai osztályok száma	50	48
Pedagógusok száma	94	86
Hátrányos helyzetű tanulók száma	453	515
Halmazottan hátrányos helyzetű tanulók száma	323	352
Bmt/sni*2/sni*3 tanulók száma	55 / 76 / 3	109 / 108 / 2
Statisztikai létszám	1058	1138
Egy pedagógusra jutó tanulók száma	11, 25	13, 25
Egy osztályra jutó tanulók száma	21, 16	23, 71
Napközis – tanulószobás – iskolaotthonos tanulószám	550	586
Bejáró tanulók száma	325	344
Ebből beiskolázási körzeten kívülről bejárók száma	153	160

A kistérségét általános iskolai szempontból a diákok utaztatása nagyban jellemzi. Az adatok alapján az iskolába járók 37,5 százaléka ingázik, 46,5 százalékuk azonban nem kényszerből, hanem a szabad iskolaválasztás következményeként teszi ezt. Kistérségi szinten három tanév távlatának átlagában a tanulók 1,5 százaléka volt évismétlő, a magántanulók aránya 0,4 százalék, mely iskolánként az egy főt sem éri el és a hiányzási küszöböt átlépők a diákok 0,6 százalék esetében állt fenn. Az értékek mindegyike folyamatosan javuló tendenciát mutat és az országos átlag szintjén, vagy az alatt maradt¹⁵.

ZS-re az általános iskola jelenlegi tanulói létszáma 271 fő, ebből hh-s gyermekek aránya kb. 80 százalék, hhh-s gyermekek aránya kb. 67 százalék. A hátrányos helyzetűek száma kismértékben nőtt, a hhh-ről újonnan nyilatkozók száma közel a duplájára duzzadt vélhetően az önkormányzati munkának köszönhetően. Az oktatási helyzetelemzés szerint az iskolában a hátrányos helyzetű gyermekek a roma kisebbségből kerülnek ki. Tanulási, magatartási problémákkal 2010. évben a tanulók 25 százaléka küzdött. Az oktatás minősége kapcsán elmondható, hogy az iskola kompetenciamérésen nyújtott teljesítménye az országos átlagtól ugyan elmarad, ám minden esetben az elvárható szint fölött volt. A továbbtanulási eredmények esetében pedig a végzős tanulóinak több mint kétharmada szakiskolában tanul tovább. A helyzetelemzés szerinte ennek ellenére az iskolán kívüli segítő programokban (Útravaló program) elenyésző a részvétel. Iskolás korosztályt reprezentáló tanulók körülbelül negyede nem a helyi iskolát választja, ők vélhetően ZS-en és NA-n teljesítik tankötelezettségüket.

A ZS-i MF Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Könyvtár Intézményegysége 9-10 km-re található ZR-től. A ZS-i iskola tanulói lét-száma több év távlatában stabil és előreláthatóan az is marad annak ellenére, hogy azoknak mintegy 60 százaléka a szabad iskolaválasztás következtében látogatja. A hhh-aránya is messze a kistérségi átlag alatti 5 százalékon regisztrált és az sni tanulók aránya 10 százalék és kompetencia-mérési mutatói kiemelkedően jó tanulói összetétellel és motivációs bázissal szembesítenek, számszerű eredményei jellemzően az országos átlag felett mértek.

Az intézkedési tervben megfogalmazott főbb intézkedések és döntések¹⁶:

1. 2010-ben kistérségi szinten öt területet érintően került sor szakszolgálati feladatátvételre a megyétől (*korai fejlesztés – fejlesztő felkészítés – nevelési tanácsadás – logopédia – gyógytestnevelés*), amely szolgáltatások ettől kezdődően az intézmények számára helyben elérhetővé váltak. A visszajelzések alapján a színvonal szignifikánsan emelkedett, az igénybevételek száma ugrásszerűen megnőtt. Óvodai viszonylatban az egy nevelési évre vetített igénybevétel 58 százalékkal, 136 esetről 215-re, míg az iskolák

¹⁵ ZS Kistérség Többcélú Társulása, Közoktatási Intézkedési Terv 2010. felülvizsgálat

¹⁶ ZS Kistérség Többcélú Társulása, Közoktatási Intézkedési Terv 2010. felülvizsgálat

relációjában hasonló mértékben 54 százalékkal, 286-ról 440-re emelkedett. Az óvodai az iskolai szakszolgálati igénybevétel kb. 50 százalékát a ZR-i oktatási intézmények generálták.

2. *A hátrányos helyzetűek száma nem teljes körű, így alaposabb felmérés szükséges / A hhh-ről nyilatkozók száma 257-tel, azaz az összes nyilatkozó egyharmadával emelkedett a korábbi, 2008-as intézkedési tervhez képest.*

3. *A társulás területén működő óvodák és általános iskolák, továbbá azok tagintézménye között, továbbra sem kiegyenlített a hhh-gyermekek/tanulók aránya. Mivel a kistérségben egyetlen településen sem működik egynél több óvoda vagy iskola, így a településeken belüli szegregáció nem értelmezhető, az aránytalan eloszlás a települések lakossági összetételének és ingázás követ-kezménye/Az intézményrendszer átalakításával párhuzamosan a kötelező felvételi körzetek intézményi – intézményegységi – tagintézményi bontásban történő meghatározása és alapító okiratba történő rögzítése minden esetben megtörtént. Azonban a szabad iskolaválasztás lehetőségével élő szülők/diákok esetében nincs megfelelő információs rendszer az iskolák között, amely nélkül a gyermek – tanulómozgások iránya és mértéke, illetve az intézmények felvételi eljárás során tanúsított magatartása csak feltételezhető.*

4. *Infrastruktúra fejlesztés, bővítés/Továbbá a település – kihasználva a hátrányos helyzetű státuszából adódó előnyöket – több forrást sikerült elérni és fűtés korszerűsítésen túl a lapos tető cseréjére és jelentős eszközpótlásra került sor.*

5. *Általános Iskolák pedagógia program fejlesztése/GK-n megszűnt, ZR-ben folyamatos, míg ZS-n és GE-n megszervezésre került a képesség kibontakoztató pedagógiai rendszer intézményi gyakorlatba emelése. Az iskolák közti áttanítás gyakorlata nem alakul ki, speciális szaktudással rendelkező szakemberek közös alkalmazására nem került sor, a továbbképzések szervezése intézményi szinten, azok továbbképzési tervében foglaltaknak megfelelően, a pályázati tevékenységek függvényében alakult.*

6. *Patronáló tanári hálózat kialakítása elsősorban azon iskolákat érintően, ahol nem lelhető fel a képességkibontakoztató pedagógiai rendszere vagy magas a középiskolai lemorzsolódás/Patronáló tanári hálózat nem működik egyetlen településen sem, de az intézkedési terv szerint javult a preventív célzatú óvoda-iskola-gyermekjóléti szolgáltatás-egészségügyi tevékenységek közti együttműködés.*

7. *Sni- és hhh-diákok iskolai előmenetelének támogatása egyéni fejlesztéseken, iskolai időn kívüli foglalkozások szervezésén keresztül/Az egyéni fejlesztési terv alapján haladók száma egyfelől az sni, másfelől a képesség kibontakoztató felkészítés változásainak következményeként ugrásszerűen emelkedett. A lemorzsolódás aránya szignifikánsan csökkent, a jelenlegi 1,5 százalékos szint 14 tanulót jelent és az országos arány alá süllyedt.*

ZR-i általános iskola többnyire halmozottan hátrányos helyzetű, romák által látogatott intézmény, ahol magas az sni- és BTM-diákok száma is. A település próbálja kihasználni a hátrányos helyzetét és minél több plusz forrásra pályázni, de így is magas az ingázó diákok száma és várhatóan ez tovább is fog nőni. Oktatásszervezési szempontból a ZR-i intézmény BD-i tagiskolája integrálásra került, de ez jelentősen nem változtatott az iskolai létszámon. Azonban az általános iskola alapfokú művészetoktatási feladatot ellátó intézményegységként működött korábban, de ez „a minősítési követelmények magas szintje” miatt megszűnt. Ez vélhetően forrás, estelegesen minőségi és tanuló létszám csökkenést is eredményezett (kevesebb plusz szolgáltatást tud nyújtani az intézmény), amely további hátrányt jelenthet egy egyébként is hátrányos helyzetű és „white flight” jelenségével is jellemezhető település esetében. Sajnos hiába kerültek kialakításra az esélyegyenlőséget szem előtt tartó iskolai körzetek, javulást nem hozott az intézmények közötti hh diákok eloszlásában. A nem hátrányos helyzetűek a szabad iskolaválasztás lehetőségével élve az ingázást választják. Megfelelő adatbázis kialakítása nélkül a diákok mozgása nem követhető nyomon, így iskolák közötti együttműködés is nehezen alakítható ki.

ENY - Közoktatási helyzetelemzése

ENY város és társult településeinek – AD, BT, DK, SZGY, LŐ – közoktatási intézményfenntartó társulása 2007-ben dolgozta ki, majd 2010-ben és 2012 is felülvizsgálta a társulás közoktatási esélyegyenlőségi intézkedési tervét (KET). A romákkal kapcsolatban pontos adatokat nem találunk, csak annyit, hogy a térségben magasan reprezentáltak, továbbá a fogyatékkal élők és nők tekintetében is hiányosak az adatok. Az ENY-ben végzett szociológiai felmérések szerint a lakosság mintegy 6-8 százalékát alkotják a roma származásúak. A dokumentum, ahogy a több település KET-je is a hátrányos helyzetű diákok kapcsán vizsgálta a település oktatási helyzetét.

2011. évben az oktatási intézményrendszer átszervezésre került a városban: az önkormányzati középiskola és a korábbi I. számú (SZL) Általános Iskola a Miskolci Apostoli Exarchátus fenntartásába került. 2012-ben SZGY község önkormányzatának képviselő-testülete 39/2012. (IV.10.) és 40/2012. (IV.10.) számú határozataival kilépett az általános iskolai és az óvodai intézményfenntartó társulásból.

2012-től a város oktatás-nevelési feladataiban az alábbi fenntartók és intézmények vesznek részt ENY-ben:

1. Óvoda:

ENY Város Önkormányzata által önállóan fenntartott intézmény: N Óvoda

ENY Város Önkormányzatának a társult településekkel közösen fenntartott intézménye: MS óvoda.

2. Alapfokú oktatás

ENY Város Önkormányzatának a társult településekkel közösen fenntartott intézménye: BD-i Általános Iskola

A Munkaiskola Alapítvány által fenntartott intézmény: Alapítványi Oktatási Központ (2011. szeptember 1. napjától, korábbi neve: Alapítványi Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és Diákotthon.)

A Miskolci Apostoli Exarchátus által fenntartott intézmény: SZM Kéttannyelvű Általános Iskola /korábban Városi Oktatási Központ I. számú (SZL) Általános Iskola.

3. Középfokú Oktatás

A Munkaiskola Alapítvány által fenntartott intézmény: Alapítványi Oktatási Központ

A Miskolci Apostoli Exarchátus által fenntartott intézmény: SZJ Gimnázium és Szakképző Iskola /korábban Városi Oktatási Központ Gimnázium és Szakképző Iskola (vagy IM Gimnázium és Szakképző Iskola)

4. Pedagógiai szakszolgálat

ENY-i Kistérség Többcélú Társulása által fenntartott intézmény: ENY-i Kistérség Többcélú Társulása Pedagógiai Szakszolgálati Intézet

A 2010-es és 2007-es intézkedési tervek súlyos iskolák, óvodák és osztályok közötti szegregációs problémákat mutattak ki. A 2012-es esélyegyenlőségi helyzetelemzés alapján az óvodák kihasználtsága gyakorlatilag 100 százalékos. Ahhoz, hogy minden 3. életévét betöltött gyermeket be lehessen íratni óvodába jelenleg nem rendelkezik az önkormányzat elegendő óvodai férőhellyel. A 2010-es helyzetelemzés óta érdemi változás nem történt ezen a területen, valamint az óvodában a csoportok közt jelentkező releváns hh/hhh aránykülönbségek nem csökkentek. A helyzetelemzés szerint egyik óvoda, MS Óvoda épülete felújításra szorul, de sajnos az elnyert pályázatok között a másik óvoda felújítására kerül majd sor¹⁷.

¹⁷ ENY Város Közoktatási Intézkedési Terve a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek sikeressége érdekében, 2012.

Az általános iskolai intézményi alapadatok a következők:

	B Általános Iskola	SZM Kéttannyelvű Általános Iskola	Alapítványi Oktatási Központ	Összesen
főállású pedagógusok száma	27	43	9	79
az intézménybe járó tanulók száma	253	671	140	1064
magántanulók száma	1	12	7	20
sni-tanulók száma	16	10	20	46
hh-tanulók száma	214	209	133	556
hh-tanulók aránya	84,58 százalék	31 százalék	95 százalék	52,26 százalék
hhh-tanulók száma	109	13	120	242
hhh-tanulók aránya	43,08 százalék	2 százalék	86 százalék	24,74 százalék
más településről bejáró tanulók száma	109	155	25	289
ebből hhh-tanulók száma	43	2	23	68

Bejáró tanulók aránya az általános iskolákban:

A BD-i Általános Iskola:

43,08 százalék

SZM Kéttannyelvű Általános Iskola:

23,10 százalék

Alapítványi Oktatási Központ:

17,86 százalék

A fenti adatok alapján ENY-be járó, helyi általános iskolás diákokat többségében egy egyházi és egy alapítványi fenntartású intézmény látja el. A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya az SZM Kéttannyelvű Általános Iskolában a legalacsonyabb, a másik két ENY-ben működő általános iskolával összehasonlítva az aránykülönbség meghaladja az 50 százalékot.

A 2007-es adatokhoz képest a B Általános Iskolában és a SZM Kéttannyelvű Általános Iskolában is csökkent a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma. Míg az egyházi intézménybe járó tanulók száma kismértékben nőtt, addig az önkormányzati iskolában járó tanulók száma 131 fővel csökkent 2010-es adatokhoz képest. Az Alapítványi Oktatási Központ kiemelt figyelmet fordít a hátrányos helyzetű tanulók nevelésére, ami közrejátszik abban, hogy kiemelten magas a hhh tanulók aránya.

A korábbi és a 2012-es KET adatok szerint iskolán belül az osztályok összetételében jelentős különbség nincs, ami azt mutatja, hogy a korábban kimutatott osztályok közötti szegregációt az iskolák nagyrészt felszámolták. Azonban a csoportok összetétele érdekes tendenciát mutat ha megfigyeljük a 8. osztály és a 2012. tanévben indult 1. osztály összetételét. Az alapítványi általános iskola mára 100 százalékban halmozottan hátrányos helyzetű diákok által látogatott intézmény, az egyházi fenntartású intézményben az összetétel többnyire változatlan, míg a BD-i általános iskolában a csökkenő osztálylétszám mellett megemelkedett a halmozottan hátrányos helyzetűek aránya.

Speciális nevelési igényű tanulók tekintetében is eltérések vannak az iskolák között: a BD-i Általános Iskolában és az Alapítványi Oktatási Központban (ez a speciális feladatellátásából is adódik) jelentős létszámban vannak jelen az sni tanulók. Több mint 5 százalék, illetve 10 százalék-os az aránykülönbség az egyházi iskolához képest.

Középiszkolai szinten hasonló oktatási helyzetet tapasztalhatunk. Az egyházi fenntartású gimnáziumban és szakiskolában 7 százalék a hhh-arány, míg az alapítványi oktatási központban a középiszkolások 45 százaléka halmozottan hátrányos helyzetű.

	SZ J Gimnázium és Szakiskola	Alapítványi Oktatási Központ
főállású pedagógusok száma	28	11
az intézménybe járó tanulók száma	270	306
magántanulók száma	0	n.a.
sni-tanulók száma	5	10
hh-tanulók száma	91	164
hh-tanulók aránya	34 százalék	54 százalék
hhh-tanulók száma	19	138
hhh-tanulók aránya	7 százalék	45 százalék
más településről bejáró tanulók száma	153	165
ebből hhh-tanulók száma	11	81

A intézkedési tervben megfogalmazott főbb intézkedések és döntések:

Az intézkedési terv számos fejlesztendő területet jelöl meg, amelyek közül a következők a legsürgetőbbek:

1. *Óvodai csoportok közötti releváns hh/hhh-arány különbség csökkentése és a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek 3 éves kortól való rendszeres óvodába járásának biztosítása, férőhelybővítés / a 3 éves gyerekek körében javult a óvodáztatási arány de még mindig nem teljes körű, továbbá a csoportok közötti szegregáció még mindig fenn áll. Az intézkedési terv szerint a csoportba sorolás gyakorlatának módosítása előkészítési szakaszban van.*

2. *Iskolák közötti szegregáció csökkentése és az intézmények közötti együttműködés kialakítása / Az önkormányzat elkészítette és a képviselő-testület elfogadta az ENY Város területén működő közoktatási intézmények működési körzetének, az óvodák nyitvatartási idejének meghatározása és a sorsolás útján történő szabad intézményi helyek betöltéséről szóló 2/2007. (II.01.) módosított rendeletet, amely alapján a beiskolázás történik. A gyakorlatban lényegi változást nem hozott, az intézmények közötti szegregáció továbbra is fennmaradt.*

3. *Intézmények közötti infrastruktúra különböző színvonalú, egységes fejlesztés szükséges/Egységes fejlesztés nem valósul meg, azonban:*

4. 2011. évben informatikai fejlesztés valósult meg az általános iskola és középiskolai feladat-ellátási helyeken, melynek keretében 40 millió forint értékben kerültek beszerzésre informatikai eszközök (TIOP-1.1.1-07/1-2008-XXXX). Továbbá 2011. évben befejeződött a középiskola teljes felújítása (ÉMOP--4.3.1/2/2F-2f-2009-XXXX). A korábbi I. számú Általános Iskolában (jelenleg egyházi fenntartású) kerékpár tároló építésére került sor, valamint az intézményben felújításra kerültek az öltözők is (KEOP-6.2.0/A/09-2010-XXXX). Az N. óvoda fejlesztésére beadott pályázat nyert, a megvalósítás folyamatban van (ÉMOP-4.3.1/A-09-2010-XXXX). Az N. óvoda fejlesztésére beadott pályázat nyert, a megvalósítás folyamatban van (ÉMOP-4.3.1/A-09-2010-XXXX).

5. *Képességkibontakoztató és integrációs hozzájárulás igénybevétele, amely jelenős pluszforrással és módszertani innovációval is járna / Az önkormányzat ez idáig nem élt ezzel a lehetőséggel.*

6. *Szülőkkel, társadalmi partnerekkel való együttműködés hiányossága, TÁMOP-projektek, roma családi koordinátor, dajka alkalmazása, pedellus rendszer kidolgozása szükséges / az önkormányzat együttműködésében civil szervezet pályázatot nyújtott be a tanodaprogramra (TÁMOP-3.3.9-C/12, benyújtva), az intézkedési terv szerint a többi aktivitás előkészítési fázisban van.*

A intézkedési tervben foglaltak alapján az önkormányzat megalakította az önkormányzati Esélyegyenlőségi Fórumot, amelynek célja a KET megvalósításának nyomon követése, annak figyelemmel kísérése, hogy a megelőző időszakban végrehajtott intézkedések elősegítették-e a kitűzött célok megvalósulását, új beavatkozások meghatározása és a KET évenkénti felülvizsgálata.

A fórum minimum évente egyszer találkozik a jegyző vezetésével és az intézményi fenntartók képviselőin, önkormányzati képviselőkön túl civil szervezetek és szülői képviselet is részt vesznek az üléseken.

A 2007-es közoktatási helyzetelemzéshez képest azt mondhatjuk, hogy az osztályok/csoportok közötti szegregációt felszámolta az önkormányzat, mert az osztály összetétele csak minimális diák szám (1-2 fő) miatt lépi túl a megengedett 25 százalékos értékkülönbséget. Azonban az adatokból kirívó, hogy az iskolák közti szegregáció nem csökkent, sőt tovább mélyült azzal, hogy 2011-ben az eddig önkormányzati fenntartású általános és középiskola egyházi fenntartású intézménnyé alakult. Közoktatási megállapodás eddig nem elérhető a három különböző típusú fenntartó között (alapítványi, önkormányzati és egyházi), amely a diákok megfelelő eloszlását, intézmények közötti együttműködést biztosítaná. A Miskolci Apostoli Exarchatus nyilatkozatában csak ennyi található, amely az intézmények általános működéséről szól „A Miskolci Apostoli Exarchatus által fenntartott közoktatási intézmény részt vállal a kötelező közoktatási feladat ellátásban és csatlakozni kíván ENY város közoktatási fejlesztési tervéhez.” Az óvodai férőhelyhiányt továbbra sem tudta megoldani az önkormányzat, jelenleg nem minden 3 éves számára van hely az óvodában és az adatok alapján az óvodai csoportok összetételében is különbségeket, csoportok közötti szegregációt találunk.

RA - Közoktatási esélyegyenlőségi helyzetelemzés

RA Körjegyzőség 4 településből álló önkormányzati társulás: RA, RD, VÓ, DE községek tartoznak hozzá. Nincs települési esélyegyenlőségi program csak az ENY-i Többcélú Kistérségi Társulás részeként érhetőek el esélyegyenlőségi adatok. A Többcélú Kistérségi Társulás közoktatási esélyegyenlőségi helyzetelemzése és stratégiája 2008-ban készül a 2007–14 időszakra vonatkozóan.

Településeken a fogyatékosokkal élők többsége testi, mozgásszervi fogyatékos. A fogyatékosokkal élők legnagyobb részének az egyetlen megélhetési forrása az alacsony összegű nyugdíj, járadék vagy segély. A dokumentumok megemlítik, hogy a fogyatékosokkal élők iskolai végzettsége is jóval elmarad egészséges társaikétól, ami tovább rontja elhelyezkedési esélyeiket, de oktatási szempontból más információt vagy intézkedési tervet nem találunk. A helyzetelemzés alapján a kistérség célja, az intézményeink teljes körű akadálymentesítése, illetve a gazdasági élet szereplőinek támogatása az akadálymentesítésben, legkésőbb 2012-ig. A Kistérségi Társulás vállalja, hogy elősegíti a fogyatékosokkal élők minél könnyebb információhoz jutását, különösen a helyi médiában (feliratozás, jeltolmács, gyengén látók számára jobban látható honlap stb.), valamint az elektronikus ügyintézés lehetőségének megteremtését.

A többcélú kistérségi társulás területén 9 intézményfenntartó társulás működik és 10 önálló intézmény. A kistérségben a települések helyzete és a gyereklétszám miatt jöttek létre az intézményfenntartó társulások. Így a bejáró gyerekek száma 771 fő. Emelt szintű oktatás nem zajlik egyetlen intézményben sem és a kistérségben összesen 246 főt oktatnak integráltan. Az óvodai ellátás helyzete – a térségben – alapvetően megoldott, de óvodáztatás területén eltérő feltételek és igények vannak. Az esélyegyenlőségi helyzetelemzés kiemeli, hogy SZN, RA és SZD vonatkozásában mindenképpen fejlesztés szükséges.

A felsorolt települések vonatkozásában mindenhol igaz a halmozottan hátrányos helyzetű lakosság magas aránya és az épületek korszerűsítése, fejlesztése szükséges.

RA önkormányzati társulás részeként gesztor önkormányzatként működik. A négy település lakossága 1400 fő. A gyerekek több mint 90 százaléka után gyermekvédelmi támogatást igényelnek, és 88 százaléka halmozottan hátrányos helyzetű. A településen nincs szegregált lakóhelyi környezet, a település egésze túlnyomórészt halmozottan hátrányos helyzetű családok által lakott. A társulással szomszédos településeken nincs iskola, az

iskolafenntartó társulások a földrajzi adottságokhoz igazodva jöttek létre, a környező társulásokban is magas a hhh-arány. Intézményfenntartói társulásban látja el a közoktatási feladatait. A környező településekkel társult az önkormányzat, így gesztorként látja el a feladatokat: RD Község Önkormányzat, VÓ Község Önkormányzata, DE Község Önkormányzata. Közoktatási feladatai között minden feladatot felvállaltak és ellátnak a település és a társult önkormányzatok: Óvodát és Általános iskolát működtet 1–8. évfolyammal.

Az intézkedési tervben megfogalmazott főbb intézkedések és döntések:

1. A községben a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek száma pontosan meghatározható, a szülők nyilatkoztak a megfelelő adatokról.
2. Az ellátatlan feladatok közül kiemelkedő fontosságú az iskolai napközi otthonos ellátás, ezért ennek lehetőségét mielőbb meg kell teremteni. Ez jelentősen befolyásolhatja a tanulói sikerességet.
3. Az óvodáztatás nem megoldott, kevés az óvodai férőhely, ezért szükséges lenne a óvoda épületének teljes felújítása és egy további óvodai csoport kialakítása.
4. Az iskola minél színvonalasabb működéséhez szükséges humánerő forrásfejlesztést elő kell segíteni. A szakos ellátottság hiányait képzéssel vagy társulási szerződéssel kívánatos megoldani.
5. Az iskolai eredményesség mutatói közül a továbbtanulás és a kompetenciamérési eredmények igényelnek beavatkozást, szükséges az okok elemzése, hatékony intézményi terv kidolgozása.
6. A település évek óta igényli az iskola tanulóira a képesség-kibontakoztató támogatást, az elkövetkezendőkben is minden lehetséges forrást felkutatva kell biztosítani a színvonalas működést.

Pályázatok:

1. Az ENY-i Kistérség fejlesztési és együttműködési kapacitásainak megerősítése ÁROP–1.1.5/C: program szorosan kapcsolódik az ország 33 leghátrányosabb helyzetű kistérsége számára indított komplex felzárkóztatási programhoz (ÁROP–1.1.5/B), amely keretében az ENY-i kistérség 3,973 milliárd forint értékű elkülönített támogatási keretösszegre pályázhat az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) három operatív programjában. A programon belül fontos szempont a marginalizált települések, a hátrányos helyzetű csoportok – a romák, nők, fogyatékosokkal élők – helyzetének javítása, a fejlesztési folyamatokban való bekapcsolása mind a tervezés, mind a megvalósítás során. RA 1 pályázatot nyújtott be a kistérséghez, de sajnos formai hiányosság miatt az is elutasításra került.

2. Pedagógiai innováció az ENY-i kistérségben TÁMOP–3.3.7–09/1–2010–XXXX, amely keretében 97 060 000 Ft-ot nyert a többcélú kistérségi társulás az lhh-projektből a 2011. november 1. – 2014. április 30. időszakra. A projekt céljai az oktatás és képzés minőségének és hatékonyságának javítása és együttműködő – horizontális tanulás támogatása képzéseken keresztül és az oktatási és képzési rendszerek megnyitása a hátrányos és halmozottan hátrányos tanulók eredményességét tekintve, segítve az érettségit adó középiskola felé történő elmozdulást. A projekt fő célcsoportja az oktatási intézmények és a pedagógusok.

A település egy olyan kistérségben található, ahol túlnyomó részt halmozottan hátrányos helyzetűek, romák élnek. A kistérségre az elvándorlás a legjellemzőbb. Pályázási szempontból is passzív a település, amely plusz támogatást nyújthatna az oktatási színvonal emelésében és a humánerőforrás fejlesztésében. A passzivitást jól mutatja, hogy a kistérségi lhh-s projektből sem sikerült semmilyen forráshoz jutnia a településnek, azonban a kistérség szerepe is hangsúlyos ebben az esetben, amelynek a projekt generálásban és támogatásban is nagyobb szerepe lehetett volna.¹⁸

¹⁸ A kistérség szerint mindössze 2 hónapja volt a társulásnak a projekt generálásra, ami kevés időnek bizonyult.

SZR–DZS Társulás (SZR, KU) - Kistérségi közoktatási helyzetelemzés

SZR és KU települések esetében külön települési közoktatási esélyegyenlőségi tervek nem érhetőek el, így ebben az esetben a kistérségi szintű közoktatási intézkedéseket tudjuk figyelembe venni. A 2009-es kistérség közoktatási intézkedési terve 2007–12 időszakra fogalmaz meg intézkedéseket, de az adatok a 2009-es oktatási helyzetet tükrözik, továbbá elérhető egy 2012-es SZR-i esélyegyenlőségi terv is.

B megye és ezen belül az SZR-i kistérség a zsáktelepülések számát tekintve országosan is az első helyen áll. Az SZR-i kistérségben 37 település lélekszáma alacsonyabb 500 főnél, vagyis a települések 80 százaléka 500 fő alatti törpefalu. A falvak 24 százalékban a lakosság száma a 200 főt sem éri el. A térségben mintegy 27 ezer ember él, közülük kb. 11 ezren SZR-en, a fennmaradó lakosság pedig a 45 apró és törpefalu valamelyikén.

A születések száma csökkenő tendenciát mutat, ami országos jelenség, de az előregedő falvakban fokozottan jelentkezik. Amennyiben intézményfenntartó társulásként vizsgáljuk a várható létszámokat, akkor azt látjuk, hogy a településenkénti tendenciák összeadódnak. Ez, a társulások szerkezete miatt sajnálatosan azt jelenti, hogy az együttes adataik sem mutatnak javuló tendenciát.

A korábbi időszakhoz képest a legjelentősebb változás a fenntartó személyében következett be. A korábban túlsúlyban lévő intézménytársulási fenntartást a többcélú társulás váltotta fel. A többcélú kistérségi társulás 2009-ben öt oktatási intézményt tartott fenn, közülük mindegyik többcélú intézmény. A kistérségben egy közoktatási intézmény volt/van, melyet egyetlen önkormányzat, a székhely települési önkormányzata tart fenn. A fenntartói változtatásokat a kistérség már a hosszú távú fenntarthatóság biztosítása érdekében tette, csökkentve ezáltal az önálló intézmények számát.

A racionalizálási indokok között szerepelt a költséghatékony működtetés, és az egyre csökkenő normatív támogatás, amely az oktatási intézményeket jellemezte

Az intézményi létszámok vizsgálata az alábbi összehasonlításokat teszik még lehetővé:

SZR tanulólétszáma: 930 fő

Ebből bejáró: 129 fő

Kistérség többi településének együttes tanulólétszáma: 1548 fő

Ebből bejáró: 932 fő

Látható, hogy az intézmények társulásának köszönhetően magas a diákok utaztatása egyik településről a másikra, nem csak az általános iskolások, de az óvodások esetében is. Az óvodák mintegy felében folyik etnikai felzárkóztató program, kiemelten foglalkoznak a hátrányos helyzetűek integrációjával.

SZR-en 2007 óta nincs önkormányzati fenntartású intézmény, az SZR-i oktatási intézmények kistérségi fenntartásban vannak. A 2012-es esélyegyenlőségi terv szerint az óvodai ellátás szinte teljes körű (336 fő) és az adatok alapján 8 olyan gyerek nincs óvodába, akik a 3. életévüket már betöltötték. Az SZR-i általános iskolások 36,7 százaléka hátrányos helyzetű, 7,5 százaléka halmozottan hátrányos helyzetű és 3,2 százaléka sajátos nevelési igényű tanuló. Az esélyegyenlőségi helyzetelemzés szerint kb. 1100 fő roma él a városban, amely körülbelül a lakosság 10 százaléka¹⁹.

Az intézkedési tervben megfogalmazott főbb intézkedések és döntések

Az intézkedési terv a 2008-as kistérségi oktatási helyzetet és azzal kapcsolatos intézkedéseket tükrözik, sajnos az SZR-i esélyegyenlőségi terv nagyon általánosságban fogalmaz e tekintetben.

1. *Együttműködésen alapuló, racionálisan szervezett intézményhálózat: A jelenleg különálló intézményi társulások és a létrejött integráció kapcsolódási pontjainak feltárása, a csatlakozási lehetőség felajánlása különös tekintettel az egységes iskola létrehozásának lehetőségére és a nem közoktatási ágazatokkal való együttműködésre. A helyzetelemzésben kimutatott, nem tartható létszámmal működő intézmények feladatainak átvétele / 2010-ben létrejött a DZS-i ZM Gimnázium, Szakközépiskola,*

¹⁹ SZR Város Esélyegyenlőségi Terve, 2012

Szakiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Bölcsőde integrált intézmény, amely 10 települési tagintézményt foglal magába. Az önkormányzatok intézményeik fenntartásának biztosítása és az oktatási színvonal növelése érdekében döntöttek az integrálódás mellett.

2. *Tartalmi fejlesztéseket ösztönző és támogató infrastruktúra: Óvodai-, az alsó- és középfokú oktatási intézmények felújítása, korszerűsítése, infrastrukturális és eszköz-, illetve szervezeti fejlesztése egyrészt a meglévő hiányok csökkentése / DDOP-3.1.2/2F-2f-2009-XXXX pályázat.* Az SZR-i kistérség integrált oktatási központjának/hálózatának kialakítása és fejlesztése. A projektben érintett helyszíneken projektszintű akadálymentesítésre, projektarányos eszközbeszerzésre, és strukturális kábelezésre kerül sor. KU-i KI Általános Iskolájának és Óvodájának infrastrukturális fejlesztése is megtörtént.

3. *Minőségi és elérhető oktatási szolgáltatásokat biztosító intézményrendszer: Hatékonyan szervezett, eredményes neveléshez-oktatáshoz való hozzáférés biztosítása valamennyi tanuló számára, különös tekintettel a kistérségek, aprófalvak gyermekeire, tanulóira / TÁMOP-3.3.7-09/1-2009-XXX azonosítószámú pályázat, „Oktatás tartalmi fejlesztései a SZR-i kistérségben”.* A projekt megvalósításában a SZR-i Kistérség közoktatási intézményei vesznek részt és fő célja az intézmények nevelőtestületeinek szakmai továbbképzésére, a szakmai fejlesztéssel kapcsolatos szakértői tanácsadások igénybe vételére, korszerű oktatási módszerek bevetésére, az ehhez szükséges taneszközök, informatikai eszközök beszerzésére.

4. *Az együttnevelés megvalósítása, hátrányos helyzetűek integrációjának elősegítése: A fejlesztésük, integrációjuk feltételrendszerének felmérése (humán erőforrás, óraszámok, tanulási programok). A fejlesztéssel összefüggő feladatok beépítése a pedagógiai programokba / TÁMOP-3.1.4.-08/2-2009-XXXX pályázat – Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés megteremtése az SZR-DZS Többcélú Kistérségi Társulás (DDOP-3.1.2/2F projektben érintett) DZS Középiskola 8 tagintézménye vesz részt.* A pályázat segítségével a DDOP-3.1.2/2F projektben érintett intézmények szakmai fejlesztése valósul meg. Az elnyert támogatás célja, hogy a tagintézményekben megvalósuljon a kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés megteremtése.

Kistérség intézményeiben az esélyegyenlőség biztosítása érdekében megtett eddigi lépések (2008 előtt) ²⁰:

- Az intézményekben folyamatos a sajátos nevelési igényű gyerekek vizsgálata, ezt a megyei szolgáltató szakértői bizottsága végzi. A vizsgálatok eredményeképpen valamennyi intézményben folyik az sni-tanulók fejlesztése, integrációja.
- Kiemelkedően magas a hatékony együttnevelés módszereire felkészített pedagógusok száma a kistérségben.
- Az intézmények az esélyegyenlőség biztosítására további szükséges intézkedések kistérségi szinten: Az esélyegyenlőség biztosítására további szükséges intézkedések kistérségi szinten:
- Az infrastruktúra felmérés és a tervezett beavatkozások szempontjai között kiemelt helyen szerepel az egyéni fejlesztést és az együttnevelést erősítő infrastruktúra megteremtése.

Az esélyegyenlőség biztosítására további szükséges intézkedések kistérségi szinten:

- Növelni szükséges az esélyt teremtő országos programokban való részvétel arányát (Arany János program, Útravaló program).
- Valamennyi intézményben növelni kell a tanórán kívüli tevékenységeken részt vevő hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók arányát.
- A pedagógus továbbképzéseken a gyógypedagógiai végzettség megszerzését célzó képzéseket előnyben kell részesíteni.
- A hátrányos helyzetűek, a halmozottan hátrányos helyzetűek és a sajátos nevelési igényű gyerekek fejlesztésnek lehetőleg teljes körűvé tétele.

SZR és kistérségének fő jellemzője az aprófalvas településszerkezet, amely jelentősen befolyásolja és meghatározza a kistérség fejlődését. Az előregedő és kiüresedő intézményekkel együtt csökken a települések költségvetése, amely az intézmények integrálására és fenntartásuk átadására kényszeríti az önkormányzatokat.

²⁰ SZR-DZS Többcélú Kistérségi Társulás közoktatási esélyegyenlőségi helyzetelemzése és intézkedési terve, 2008

**A közigazgatás és jogalkotás kirekesztő mechanizmusainak
feltárása önkormányzati szinten**

„A közigazgatás és jogalkotás kirekesztő mechanizmusai” kutatássorozat,
2. tanulmány CD-melléklete
Egyenlő Bánásmód Hatóság TÁMOP-5.5.5/08/01 projekt, 2013

Felelős kiadó: dr. Honecz Ágnes elnök
1024 Budapest Margit krt. 85.
www.egyenlobanasmod.hu/tamop

Szerzők: Kegye Adél, Nagy Anasztázia

Programirányítás és kutatási koordináció: dr. Pánczél Márta, Szabados Tímea,
Wéber Andrea

Címlapfotó: istockphoto

Kiadványkoordináció: Ágó Anna, Fris E. Kata

Grafikai tervezés és tördelés: Anderson Communications Kft. www.anderson.co.hu

Korrektúra: Szatmári Réka

2013 © Minden jog fenntartva